

Murawski Magdolna

Oyarzo kapitány

Válogatott műfordítások

Fridél Lajos illusztrációival

2019

Murawski Magdolna

Oyarzo kapitány

Válogatott műfordítások

Fridél Lajos illusztrációival

2019

Copyright © 2019 Murawski Magdolna

Copyright © 2019 Fridél Lajos

A kiadványt szerkesztette: Tumbász István

ISBN 978-963-7283-43-7

A kiadvány megjelenését támogatta:
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár
Új Hevesi Napló Kulturális Alapítvány
Phoenix Aureus Alapítvány

Felelős kiadó: Tőzsér Istvánné
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár
3300 Eger, Kossuth Lajos u. 16.
www.brody.iif.hu

Szerzői ajánlás

Sok szerző, irodalmár mellékesen vagy felkérésre, megbízásból foglalkozik műfordítással. Mások, miközben szilenciumra ítélték, kaptak efféle feladatokat. Ilyenkor a jólelkű kiadó juttatott valamit, hogy a megélhetésre valót vagy annak egy részét elő tudják teremteni a pórul járt és diszkriminált kollégák. Nekem nem voltak ilyen mecénásaim, sőt, amikor a legmélyebb szilencium ideje köszöntött rám, még a műfordításaimat se adták ki. Bár felfedezőm, *Szabolcsi Éva* egyetemista koromban meghívott a Nagyvilág szerkesztőségébe egy bemutatkozó látogatásra, a későbbi szerkesztők ezt nem méltányolták. Külföldről való hazatérésem után kétszeresen is a tiltottak közé tartoztam. Részben a magam ellenzékiisége miatt, vagy mondjuk így, különutasságomért, másrészt a Görög Rezsőhöz fűződő barátságomért, ami Aczél Györgyöt kegyetlenül irritálta. Akkor adta ki az általam csak szadistának tartott „Elhallgatni! Elhallgattatni!” verdiktet ellenem, ami azonos szintű és mértékű volt a Görög elleni szentenciával; neki ugyanis az egész életművét rendelte el megsemmisíteni. Engem „csupán” afféle szellemi abortumnak szánt. Erőimet, azt hiszem, alábecsülte.

Ember tervez, Isten végez, tanultuk régen, és ma is ehhez tartjuk magunkat, akik megőriztük az ég felé kitekintés képességét, és ezt adhatjuk tovább az utánunk jövőknek is. Fordítani mindig lehet, ha van egy érdekes mű, némi papír és írószerszám kéznél. Nem kell ahhoz külön engedély, legfeljebb nem jövedelmező, és megélni se lehet belőle. Arra ott van az embernek a polgári foglalkozása. Nos, így találtuk meg egymást rendre az érdekes művekkel, és ezekből született jelen kötet. Több különleges drámafordításom is lappang valahol az évtizedek óta felhalmozódott irathalmok alján, de ezek előtalálása és csiszolgatása jóval több időt igényel, mint ennek a válogatásnak az összeállításra rendelkezésre állt.

Talán mégse mondható szegényesnek a választék. Három nyelvről (angol, olasz, spanyol) fordítottam verset, novellát, drámát, szóval a három alapműfaj képviselteti magát a mostani bemutatkozás anyagában. Sokat töprengtem, mi legyen a következő két kötet anyaga, hiszen már elég sokféle anyaggal és formában jelentkeztem a közönség előtt. Azért nem akartam kihagyni a műfordítást a választékból, mert egyetemista koromban még úgy gondoltam, hogy hivatásos műfordító leszek. Az égiek nem úgy gondolták. Több nagy életforduló után ismét ebben a kisvárosban kötöttem ki, mert ide húzott vissza a szívem. Innen nem szoktak nagy írói, költői karrierek elindulni. Az egri közönség általában azok előtt hajt fejet, akik már a város falain kívül is befutottak. Én effélével nem próbálkozom. Csupán azért elmenni innen, hogy a helybeli sznobok aztán felébredjenek, nincs értelme. Akinek van szeme, az lát, aki nem, az vaksi, csak pislogni fog, továbbra is kell neki az idegen városbeli „szemüveg”.

A dráma volt az a műfaj, ami leginkább izgatott fiatalkorom óta. A nápolyi dialektusban íródott *De Filippo* komédia első fordítását egyetemista koromban készítettem el, és pályázaton nyertem vele. Előbb visszaadtam annak a tanáromnak, aki a kezembe adta, mondván, hogy ez nem is olaszul van, de ő rám parancsolt: „Csak vigye vissza, maga ezt meg tudja csinálni!” Mit volt mit tenni, nekiláttam hát és addig dolgoztam rajta, amíg nyertes darab lett belőle. Ez a fordításom külföldön töltött éveim alatt elveszett, később párszor elővettem, és a gonoszkodó házimanók minden csínytevése ellenére újrarendeltettem. Mellékesen annyi hasznom lett belőle, hogy amikor Olaszországban jártam, a De Filippótól tanult nápolyi dialektus ismerete segítségével el tudtam beszélgetni egy ponzai (Nápoly környéki sziget) öreg halással, olasz kísérőim legnagyobb megdöbbenésére. Többször is megkérdezték: „Te érted, mit mond?” „Persze”, feleltem, és mivel folytattuk a társalgást a kedves kisöreggel, kénytelenek voltak hinni nekem. „Én nem értek egy szót se abból, amit mond,” fűzte hozzá döbbenten az egyik olasz fiatalember. Elhittem neki, bár erről az a véleményem, hogy mindent megérthetünk, ha nagyon akarjuk. Élőbeszédben különösen, mert segít az arcjáték, mimika, gesztikuláció, szájformálás, stb., míg a néma papírra nyomtatott anyag nem ennyire beszédes. Azt

meg kell szólaltatni, azaz szóra kell bírni. Afféle varázslás, fehér mágia az ilyesmi, amikor ismeretlen területre tévedünk. Nem mindegy, hogy vállaljuk-e a legnagyobb nehézségeket, vagy feladjuk legyintve. Az erős akarat előtt meghódol ez is. Annyit tudni kell még De Filippóról és a nápolyi dialektusról, hogy a népszerű szerző nyelve úgy hatott az olasz közönségre, mint idehaza a felvidéki nyelvjárás a mai nézőkre, hallgatókra. Couleur local, mondták régen, afféle ízesítő, fűszer, nevetető eszköz, jóllehet eredetileg nem az. Ugyanúgy lehetne kacagni bármely nyelvjárásunkon, de minnek. Értékes része a magyar nyelvnek, tanították nekünk az egyetemen. Azért, ha ez valakit mulattat, hát mulasson rajta bátran. *De Filippo* vérbeli színházi ember volt, bőségesen rendelkezésére állt a helyzetkomikum, a jellemkomikum eszköztára is, sőt a konfliktust is remekül építi fel, megfűszerezve a déli nép babonás hiedelmeivel és a hozzá illő katartikus feloldással. Igazán élvezetes vígjáték, jó szívvel ajánlom mindazoknak, akik szeretik még a hagyományos színházat, de szívesen megismerkednének a vakító déli fény övezte Nápoly boldog békebeli világával is.

Komolyabb verseket érettebb fejjel kezdtem fordítani. Annyira tisztetem a klasszikusokat, hogy nem mertem volna hozzájuk nyúlni, csak amikor már éreztem elegendő műveltséget hozzá a tarsolyomban. A szonettek a legnagyobb élvezettel ültettem át magyarra, s talán *Shakespeare*, *Dante*, *Petrarca* mesterek is megkapták a kellő tiszteletet hozzá, hogy ne haragudjanak meg érte.

Latin-amerikai irodalommal egyetemista koromban foglalkoztam többet, bár olvasni már előtte is olvastam eredetiben. Izgalmas, sokak számára még ismeretlen területre tévedtem, bár szántsándékkal, és soha nem bántam meg. Fejlődőben levő, különleges tehetségekkel jelentkező irodalom ez, és annál különlegesebb, mert egymástól nagyobb távolságokra eső országokban születik, mégis összeköti őket a „latin tudat”, ami erős közönségformáló érzésen alapul. Jóllehet, tanulmányaim közben kénytelen voltam átrágni magamat elég sok kommunista frázison, szemináriumi anyagszerű, brosúrákba kívánczoló szövegen, mégse azon bosszankodtam, hanem az értékeit tekintettem. Az évente megrendezett szépirodalmi versenyeken mindig előkerültek a legjobbak is, és kár lett volna elmulasztani Mario Vargas Llosát vagy Gabriel García Márquezt, csupán mert együtt indultak megszállott marxistákkal is. Hamar megtanultam, hogy Latin-Amerikában más kommunistának lenni: oppozíciót jelentett ez az amerikai hegemon, gyarmatosító politikával szemben, s még ha nacionalista formában jelentkezik is néha, létjogosultságát nem lehet elvitatni. A nemzeti függetlenséget célozza meg, ez pedig bármely nép esetében jogos. Szóval helyi értékén kell kezelni a dolgot.

Mariano Latorre a latin Mikszáth, összegeztem, mikor megismertem írásait. Különleges mesélő hajlama, mely szülőhelye hagyományaiban, folklórájában gyökerezik, teszik ennek mesterévé. Feltétlenül ismernie kellene a hazai közönségnek, mert hiszen a latin-amerikai irodalom majdnem olyan, még a műveltebb közönség számára is, mint egykor Fekete-Afrika volt a gyarmatosítók és az európai ember számára: Terra Incognita. A kötet címadó novellája egy megrendítő történet, s egyben bevezet egy távoli világba, melynek létéről legfeljebb természetfilmekből értesülhetett a magyar olvasó. A szerző nagyságát mutatja, ahogyan az ember és természet küzdelmét ábrázolja. Hatalmas freskó az *Oyarzo kapitány*. Főhőse nemcsak az elemekkel küzd, hanem a saját lelkiismeretével is. Olyan döntést kell meghoznia, ami eldönti későbbi sorsát.

Az apróbb versfordítások egy részét azért készítettem, mert miközben olasz nyelvet tanítottam, a könyvekhez tartozó antológiák anyagát is fordítottuk a diákokkal. A régi szövegek különösen értelmezendők, mert a fiatalok nem annyira szeretnek bíbelődni a teljes szövegértéssel. Beérik azzal, ha felületesen, körülbelül értik. Így rendelkezésükre álltak az irodalmi fordítások is. *Angelo Poliziano* Mátyás király kortársa volt, ismert humanista, aki kizárólag a férfiakat szerette. Halálának oka nem tisztázott; állítólag megmérgezték. *Salvatore Quasimodót* nem kell bemutatni a hazai olvasóknak. Híres versét én is lefordítottam, két változatban is. Ujjgyakorlatnak tekintettem őket akkor is, most is,

szép etűdöknek. *Giosué Carduccit* már elfelejtették az olvasók, inkább csak irodalom szakosok foglalkoznak vele. Petőfi, Arany, Jókai kortársa volt. Érdekességképpen álljon mégis egy költeménye, hogy ne maradjon ismeretlen a fiatalok előtt sem. *Edith Bauer* nem különösebben ismert. A *Roberto Ferruzzi* által különös körülmények között lefestett, szépséges Madonna-kép ihlette. Tévedésen alapszik megközelítése. Ferruzzi modellje, akit magával a Szűzanyával azonosít Edith Bauer, fiatal gyermeklány, aki, érett vonásai ellenére maga is gyermek, és kisöccsét tartja karjaiban, nem pedig kisfiát. A kép története különleges. Nekem kétszeresen is. Rengeteg másolatot készítettek róla, de a legszebbet nekem sikerült kifognom, és azóta a szobámban őrzöm, egy *Görög Rezső* által megrajzolt, különleges Jézus-képpel együtt.

John Agard verseskönyvének anyagával a 80-as évek elején találkoztam először. Éppen akkor tettem szilenciumra, a fentiekben már utaltam rá. A guyanai szerző Angliában él, versciklusa, ami már szinte versregény, egy trinidadai történetet dolgoz fel. Mivel a karneválok idején a fekete lakosságot valósággal feltűzelte a dobszó, betiltották a dobolást minden ünnepen, nehogy lázadásba torkolljon az esemény. A leleményes helyi lakosok bambusz rudakkal és a számukra kiutalt üres olajshordókkal segítettek magukon, és mégis doboltak. A fölöslegessé vált hordókat az olajtársaságok azért osztották ki közöttük, hogy szemetes kukáknak használják őket. A közönséges használati tárgyból azonban zeneszerszám lett, és a fekete lakosság mégis megtarthatta ünnepeit, ahonnan soha nem hiányozhat a dob. A szöveget nem mindig volt könnyű értelmezni, mert sok helyütt hibás angolsággal íródott. Nem a szerző tudatlansága miatt, hanem a tanulatlan bennszülöttek ábrázolására. A fordítás pikantériája, hogy amikor beküldtem a fordítást a Nagyvilágnak 1983-ban, sok félreértés adódott belőle. Nemcsak az acéldobok emlegetése miatt, hanem az acél szó többszöri ismétlődése és utalása miatt az akkor még a kultúrában egyeduralkodónak számító Aczél György magára vehette, s ezért külön is „kirúghatott rám”. A szó szerinti fordításban „A bunkó kormány a pokolba menni fog...” verssor úgyszintén irritálhatta, a szerkesztőség tagjai pedig beijedhettek, nehogy őket is sújtsa Aczél elvtárs haragja, tehát akármilyen különleges is volt ez a versciklus, semmiképpen nem hozhatták le. Nem túl enyhe célzásként küldték el nekem *Isabel Allende* novelláját próbafordításra úgymond, amit aztán soha nem közöltek. Nem is ez volt a cél, hanem hogy odaszúrjanak egy sértéssel. A címszereplő *María* ugyanis egy ütődött, kivénhedt prostituált, s ezzel engem akartak megsérteni, jóllehet semmi közös nem volt köztünk. Több nyelv ismeretében, egyetemi diplomával butának nem tarthattak. Én fiatal harmincas voltam, a prostitúció fatális mellényúlás az esetemben, legfeljebb afféle lek...zásnak vehettem volna, kültelki, öncélú sértegetésnek, ha akarom. De nem akartam. A feladatot megoldottam, visszaküldtem, de válaszra se méltattak. El kellett hallgatni és hallgattatni, hát nagy csönd támadt az egész nyomán. Kicsiny részletet mutatok csak be, mert nem jelentős alkotásról van szó. Azért hadd álljon itt mementó gyanánt, miféle korszakban voltam kénytelen élni. *Isabel Allende* egyébként a tragikus körülmények között meghalt chilei elnök, *Salvador Allende* lánya.

*John Agard*ról még szükséges megemlíteni, hogy a versciklusban található nevek többnyire ismeretlenek a hazai közönség előtt. A különféle istenségek (*Shango*, *Anancy*, stb.) emlegetése inkább önszugesztíó, hiszen többször is utal a költő arra, hogy rég elfeledte ezeket, csupán fekete szertartásokon találkozhatott ő is vele. Megrendítő viszont, ahogyan a gyökerekhez való visszatérést ábrázolja. A „Gyökerek” c. *Alex Haley*-regény történetéhez hasonlóan ennek a műnek a szereplői is hazatérnek Afrikába, hogy megkeressék őseik lakóhelyét. Velük együtt az acéldobok és bambusz hangszerek is visszatérnek. S hogy nem csupán költői fantázia, képi ábrázolásuk is megjelenik az acéldob banda alakjában, teljesen valós formában. A szintén sokat említett pók (*Anancy*, eredetileg *Anansi*) is egy istenség, bölcs öreg, aki folyamatosan figyeli a szereplőket valahonnan. *Shango* a mennydörgés istene, *Oyo* nyugat-afrikai birodalom volt, főistenük *Shango*. Egyben összekapcsolható *Zeusz* figurájával is, aki haragjában gyakran dobálózott villámokkal. Ennek a ciklusnak a beválogatása természetesen nem afféle „érzékenyítés”, ami fogalomként és gyakorlatként is pillanatok alatt vált

elkoptatottá, hiszen szándékai közel sem humánusak, hanem nagyon is önzőek. Amikor ez a fordítás készült, még tervbe se volt véve az az invázió, amely senkinek nem kedvez, csupán egymásnak ugraszt két, igen távoli kultúrát, hogy egymást elpusztítsák. A nevető harmadik érdekében, természetesen... John Agard jellegzetességei közé tartozik a sok szexuális utalás a hangszerekkel kapcsolatosan. A zenei élmény, mely szervesen kapcsolódik a versek muzsikájához, ezáltal fejezi ki a költő és etnikuma felfogását, a törzsi szertartásokra való egyidejű utalással, ami egyúttal azt a felfogást is sejteti, hogy a nagy dobünnepek végül valóságos orgiába fulladtak. Ezeknek hangja fanatizálja a zenészeket és hallgatókat egyaránt. Az olykor istenkáromló szavak nem egyéni sértések, hanem az egyszerű ember nyelvét tükrözik, valamint azt az élményt, hogy a kereszténység ünnepéhez kötődő karnevál idején a trinidadai feketék úgymond tanulják még csak az új vallást, a kereszténységet. El is fogadják, meg idegenkednek is tőle. De inkább azoktól, akik gyakran erőszakosan térítették őket, az általuk csak vadaknak tekintett feketéket.

Ajánlom ezt a kötetet mindazoknak, akik szívesen tekintenek ki saját hazájuk és szűkebb pátriájuk kereteiből, hogy megismerjék a nagyvilágot. Annak kulturális csemegéivel együtt, egy irodalmi utazás alkalmával. Nemcsak ismert klasszikusok újrafordításán keresztül, hanem új egzotikumokkal is kiegészítve, melyeket nyelvi kalandozásaim során ismertem meg magam is.

Murawski Magdolna

Ajánlás:

*Néhai professzorom, az európai műveltségű Vajda György Mihály,
valamint a nagyszerű íróházaspár,
Szabó Magda és Szobotka Tibor emlékének*

Roberto Ferruzzi "Madonna"

Per Grazia, Mamma coraggiosa.

*E' nato il tuo bambino
il frutto del tuo amore...
la paura era tanto vicina
quando lo hanno tolto dal tuo cuore...
Adesso c'è un grande silenzio
e lo guardi con occhi commossi
togliendo una lacrima dal viso nascosto!
Sulla tua testa porti un'invisibile corona,
ti guardo e penso, somigli alla Madonna!
Somigli anche al nostro creatore,
perché la vita nasce sotto il tuo cuore!
Sei unica donna! sei al di sopra dell'uomo,
perché soltanto tu puoi dare la vita in dono!*

Edith Bauer

esplorandocartoline.blogspot.it - Tutti i diritti riservati 2015 ©

Hálaadás a Bátor Nőnek

Roberto Ferruzzi: Madonnina c képéhez

Világra hoztad gyermeked,
szerelmednek édes gyümölcsét...
majd meggyötört sok kín és félelem,
mikor a szívedről gorombán letépték...
Most mélységes síri csend borul
s te megindult szemekkel nézed,
lesütött szemedből nagy könnycsepp gurul!
Fejeden láthatatlan korona, fényes,
Csak nézlek s nekem a lényed egy új Madonna,
s akár a Teremtő, lényedben Ő is ragyogna!
Az élet te-szíved alatt fakad
Egyetlen nő vagy, úrnő minden férfi felett,
mert új életet ajándékba csak a te lényed ad!

Giosué Carducci: Hajnal és éjszaka (Mattutino e notturno)

A csept l fénylő tiszta reggelen
Az  g vil gosc k j t tükrözi.
A május napjában a végtelen
Isten-mosolynak l ny t szenteli;

Ha lelke elmereng, csak hallgatom,
Kibontott szárnyán gondom hogy suhan.
Szemed sug r n versem láthatom,
Mint v g pacsirtaszó felszáll s zuhan.

De szívem mélyén  l egy barna fény.
Egy szempár vágyamat sebezte tán,
Egy furcsa ismeretlen szép f v ny,

Es nek cseppj n holdfényes magány
A márvány-város  j n hallgatag
B nattal végtelen felé halad.

William Shakespeare:

LXXXI. szonett

Vagy én leszek, ki sírversed megírja,
Vagy túlélsz, míg én földben hamvadok;
Emlékedet többé halál se rontja,
Míg én teljes homályba hullhatok.
Neved majd halhatatlan lesz, tudom.
Ha én halok, mindenki elfeled.
Egy jeltelen sír lesz az otthonom,
Márvány alatt lesz díszes sírhelyed.
A versem ékes emlékművet ad,
Ember-nem-látta pompa ékesít;
Késő utód nyelvén éled csodád,
Ha minden élő holtta lesz is itt;
Te élni fogsz (e toll erénye tán)
Sóhaj leszel halandók ajakán.

Francesco Petrarca:

Áldott legyen a nap...

Áldott legyen a nap, a hó s az év is,
Az évszak és idő, az óra, s perce,
A szép vidék, a hely, hol gúzsba verte
Szívem két szép szeme. Én áldom mégis.
Áldott legyen az első kín, mely végig-
Kísér, hogy Ámor kötve tart s átverte
Szívem nyila. Áldott az íj-sebezte
Vad fájdalom , mely mélyre hatva szédít.
Áldottak lesznek hangjaim, melyekkel
Én egyre hívom hölgyemet, s szétszórom
Száz sóhajom ma könnyező szemekkel,
És áldott vágyam, mellyel, ím, papíron
Hírnévre viszlek, asszonyom, remekkel
Formázva szóm, s csak érted vágyva írom.

Dante Alighieri:

Olyan kedvesnek...

Olyan kedvesnek és becsesnek látszik
én-asszonyom, ha társait köszönti,
hogy minden nyelv csak néma dalba önti
szavát, s szemem bújó gyerekként játszik.

Ő jár-ke s üdvözlést fogad szerényen,
alázatosság, úgy tűnik, ruhája.

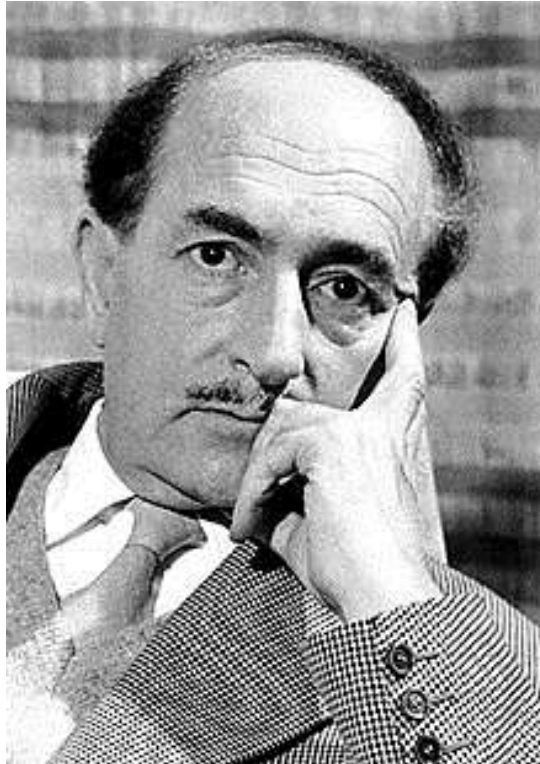
Oly égi szépnek tűnik földi bája,
csodákat tenni jött, tudom s beszélem.

A külleme oly édes, bárki nézi,
a szem s a szív megtelve érzelemmel,
és fel sem fogható, csupán, ha látod:

ajkáról sóhaj száll fel, szép fohászok
szerelmesen, bár játszván életemmel,
lelkemnek súgja: sóhajts! Így igézi.

Salvatore Quasimodo

Hirtelen leszáll az éj

1.Minden ember úgy él a föld színén,
hogy napsugár dőf át húsán-szívén:
majd hirtelen leszáll az éj.

2.A föld szívéen mindenki csak magányos,
átdőfve tartja egy szál napsugár:
és már le is száll némán az éj.

Ed é subito sera

Ognuno sta solo sul cuor della terra
trafitto da un raggio di sole:
ed é subito sera.

Angelo Poliziano:

A „Tekintetek”-ből

1. Boldogtalan s vigasztalan szemekkel
szegődöm fájó szívvel társadul ma,
mert minden jó mélyében rejtett el
szerencse, féltés s gyűlölet hatalma.

2. Boldog ma nem lehet e szem s vigaszt se nyer,
a szívnek fájó társasága lett csupán,
mert minden jó mélyében rejtve ott hever:
féltés, szerelme, gyűlölet s szerencseszám.

Dai „Rispetti”

Non son gli occhi contenti e consolati,
ma fanno al cor dolente compagnia,
perché d’ogni lor ben gli hanno privati
amor fortuna invidia e gelosia.

Mariano Latorre:

Oyarzo kapitány

Azon az enyhe, júniusi délutánon történetesen éppen az íróasztalom előtt ültem. Szokás szerint akkor is öt perccel hamarabb érkeztem. Az életem olyannyira mechanikussá vált annál az angol importcégnél, hogy az egész jegyzetfüzetemet (családi ajándék) csak azzal írtam tele, amit az év minden napján ott csináltam, és amit még azokban az években fogok tenni, melyek előttem állnak.

Törvényesen importált Capstan cigarettámat szívtam, és szórakozottan néztem az önműködő üvegajtó száraz csapódásait s az üveg felcsillanásait, amint az alkalmazottak belökték: nagyon jólöltözött valparaisói lányok, hivatali gépírónők, kis chilei fiatalemberek, akik az angol tisztviselőket utánozták, lassú léptű, erős, csontos vállú jenkik rosszul szabott vicuñamellényben, illatos pipával. Majd a szorgos embertömeg szétszéledt egy-egy irodaúrbe, mint a méhek a méhsejtekbe. Az agyam, mely egy pillanatra elszibbadt, újból belefeledkezett a zsongásba. Meg kellett válaszolnom néhány levelet. El kellett mennem a kikötőbe és megsürgetni az áru kirakodását, mely már a Cég bárkáiban hevert. Meg kellett látogatnom a Vámhivatal vezetőjét. Néhány perccel később az én vörös arcú főnököm, Mr. Mackenzie hórihorgas alakja tűnt fel ebben a kristálytisza képben, melyet négy fényes fal korlátként választott el.

- What's on today? – pipával a foga között úgy pöccintette ki az efféle megjegyzéseket, mint egy memorandumot, két centiméterre a kezemtől.

A széles ablakon bőségesen áradt a különleges, enyhe valparaisói téli nap fénye. Éppen leültem, amikor a hivatalsegéd átjött a fallabirintusok során és jelentette, hogy valaki engem keres.

Amint felemeltem a tekintetemet, egy kopott kabátba burkolózott, csupa csont és bőr öregembert pillantottam meg, aki rendkívül félénken viselkedett. Vastag, fekete ujjai esetlen mozdulattal szorongatták ócska sombreroját.

- Mit óhajt? – kérdeztem leplezetlen ridegséggel.

Bár nem akartam bevallani, észrevette az arcomon azt a kifejezést, hát nem válaszolt. Mint a remegés, úgy vette körül a kimondhatatlan szorongás holdudvara. Végül úgy tűnt, hogy rászánja magát. Szuvas fogai siralmas, lerobbant mosolyban mutatkoztak meg. Mintha bosszús lett volna:

- Már nem ismer meg, señor Sánchez? – mondta.

A hangja rendkívüli érzést váltott ki belőlem. Becsületes csengésű volt, majdnem fiatalos. Nem öregedett meg. Úgy tűnt, mintha valaha régen hallottam volna, és az emlékezés különös illatát hozta felém, majd szertefoszlott anélkül, hogy pontosíthattam volna. A férfi félénken suttogva magyarázta:

- Nagyon megváltoztam, señor Sánchez? Húsz éve már. José Oyarzo vagyok, az Oyarzo tulajdonosa, szolgálatjára.

Magas tónusú, becsületes hangja rögtön megváltozott abban a pillanatban, ahogy kiejtette az utolsó szót, alázatosan, szinte siránkozva: szolgálatjára, uram.

Nagy sereg emlék ébredt fel bennem emlékezetem mélyén. Egy rendkívül fájdalmas, öntudatlan érzés készített, hogy odasiessék az öregemberhez és megszorítsam a piszkos kezét, melyet én kellett, hogy megragadjak, majdhogynem az ő akarata ellenére.

- Soha nem ismertem volna rád, Oyarzo. Más vagy. Nagyon megöregedtél.

És rögtön visszaemlékeztem, majd, mintha jóvá akarnám tenni a dölyfös benyomást, melyet az imént reá gyakoroltam, megjegyeztem:

- Én hoztalak a hajózáshoz. Mondták nekem, hogy van egy sónered Lebuban.

Szívélyes gesztusom, úgy látszik, visszatérítette a normális mederbe. Hangja elvesztette szomorú, siránkozó tónusát.

- Igen, uram. Corralban vettem, nem sokkal az után az út után, de a német gőzhajók miatt elvesztettük a tengerparti üzleteinket. A szállítás, az persze, hogy biztonságosabb gőzhajóval. Az egész nem érte meg a fáradságot, így hát újból visszamentem a Céghez, Talcahuanóba.

S amennyire égett először a vágtyól, hogy a látogatása tárgyára térhessen, úgy megváltozott újból a hangszíne. Hangja parányit elváltozott, alázatosan suttogott, kunyerálva, s ez újból eltávolította tőlem a Milnes Cég régi kapitányának az emlékét.

- Ezért jöttem, gazdám. Éppen most érkeztem a Sud-Americana egyik gőzösén. Uram, megbocsát a merészségemért, de én magára emlékeztem, maga az egyetlen ember, akit ismerek Valparaisóban.

Mivel imbolygott, hellyel kínáltam. A válaszfalak fölött figyelték a jelenetet a hivatalnokok és a gépirónók.

- Mondd csak, jóember. Állok rendelkezésedre bármiben, amiben segíthetek.

- Már öregnek tartanak, és azt akarják, hogy menjek el. A reumám... persze!... a csizma szorít néha... Annyi éve már a vízen... és egyedül. Az egyetlen fiam, emlékszik? már felnőtt férfi lehetne.

Többet nem szólt az öreg Oyarzo. A hangja elsötétült, a torkát köszörülte, amint kiejtette az utolsó szavakat, és akkor eszembe jutott más egyéb is. Ismertem ezt a történetet, mint az öreg hajósok életének fölösleges terhét, mellyel már rég bizonyítottak. Hát ez nem a munkásgyűlések, követelözések, munka-törvénykönyv korszaka volt.

- Jól van, Oyarzo, majd elrendezem én ezt neked legjobb tudásom szerint. Sajnos Mr. Mery már meghalt. Mr. Mackenzie kiváló ember, és azt hiszem, hogy el fogja intézni az ügyedet, bár ő csak a szárazföldön jár, nem gondolod?
- Hálásan köszönöm, uram, mikor jöjök vissza?
- Már holnap.
- Nem is hiszi, mennyire fog örülni az asszony, meg a kislányok.

A hangja síróssá változott. Látszott, hogy ez a dolog már többször megismétlődött vele.

- Öten vannak, és abból élnek, amit én keresek – tette hozzá.

Kétségtelenül megtört ember volt már. Kevés maradt benne abból az Oyarzóból, akit én ismertem húsz évvel azelőtt. Erős, hatalmas, kiváló volt, mint a fák az ő szigetén. Oyarzo Chiloé-beli volt. Hirtelen hálás mozdulattal felém terjesztette a karját, de rögtön vissza is húzta szégyenkezve. Könnyes szemében gyermeki vidámság csillant föl, amint a hall felé kísérve, görnyedt hátára tettem a kezemet. Kétségtelenül megtört ember volt. Egészen addig kísértem, amíg a nagy üvegajtó mögött el nem tűnt távolodó, jelentéktelen, komor alakja. Képzeletem megpróbálta átformálni ezt a csupa ránc csontvázat, életet lehelni belé, de az emlékek olyan gyors egymásutánban sorjáztak, és az ifjúságom, mint egy ellenállhatatlan áradat, úgy tódult az emlékezetembe, nyomorúságával és hősiességével, akár a vak élnivágyás és a halálos csüggedés önzetlen nagylelkűsége és páratlan egoizmusa.

Láttam önmagam az azon a régesrégi, január eleji délutánon, amikor sietve dobáltam be az ingeimet és zoknijaimat, egy barátomtól kölcsön kapott bőröndbe, hogy elutazzak a Braun & Blanchard egyik gőzhajóján. Akkor már egy éve voltam a Milnes Cégnél, és ez volt az első vakációm. Türelmes igyekezettel ki tudtam már nyögni az első angol szavaimat, csak illatos cigarettákat szívtam, és még a lépéseimet is Mr. Mery angolszász mértékei szerint raktam. A lelkem annyira megadta a magát ennek az életformának, hogy már csak a szőke, karcsú, teniszező lányok tetszettek nekem. Nem bírtam elviselni a kreol lustaságot, a chilei kisasszonyok vastag lábszárait, ahogy minden délután a Plaza Victorián fecsegték. Az én nőideáloknak színes kendőket kellett viselnie délután, és a protestáns templom zoltáróráival, meg a kolónia babazsúrjain a pudingok aranyosan csillogó belsejével kellett foglalatzkodnia. Így hát halálosan beleszerettem abba az aranyhajú kislányba, Ruby Thompsonba, Mr. Mery barátjának, egy jenki kereskedőnek a lányába, aki felajánlotta, hogy az angol nyelvtanulásban gyakorlatot szereznem segít. Azok a monoton leckék az én számomra mégis a legidillibb és legédesebb élményt jelentették, melyet valaha is tapasztalhattam életemben. Hát az igaz, hogy a nyár elején együtt fürödtünk a Torpederasban, és én atlétamutatványokat rendeztem, hogy meghódíthassam Ruby barátnőmet, akinek az ő fekete mamelukja remekül illett testének fehér

csillogásához, díszes, kis úszósapkája pedig, melyet kék szalag fogott össze, a tenger fölött lebegve úszott.

Január elején Mr. Thompson elment nyaralni. Néhány rokona volt Concepción környékén egy birtokon, és a Chiloé gőzhajón utazott el. Sürgősen kivettem én is a szabadságomat, és én is hajóra szálltam azon a régi, január eleji délutánon. Csak valami kis pénzt vittem magammal. E tekintetben nem volt túl angolszász a gondolkodásom. A szívem, telve gyöngédséggel, vaktában rohant a közeljövő felé. Még mindig a latin szellem buzgott bennem, a fajtámra jellemző elővigyázatlanúság, melyből kissé már kezdtem kigyógyulni a Milnes Céggel való szoros kapcsolatomban. A hajón annyit kellett költenem, mint a baráti Thompson családnak, és a Talcahuano kikötőben való kiszálláskor csupán annyi pénzem maradt, hogy néhány napot tölthettem a kikötőben. A szerelmem már aznap elvált tőlem. Semmiféle említést nem tett a jövő életünkre vonatkozóan. Nem is bátorított, hogy látogassam meg vidéken. Láttam, amint a szülei automobilján távolodott, vörös porfelhőbe burkoltan, a Concepción felé vezető úton. Szerelmes szenvedélyem is ott ért véget. Tíz év jeges tapasztalata hatolt át ifjú szívemen. Úgy éreztem, hogy bensőmben egy másik ember ébredzik, derűsebb és öntudatosabb. A gyógyulás lehetősége nélkül ízlelgettem a csalódás első csöppjeit. Ki voltam én, a milliomos Milnes cég koszos kreol fiúja ennek a más fajtabeli, gazdag, szeszélyes és szép lánynak, akit soha többé nem láttam viszont, mert az apja, amint később megtudtam, visszahajózott Európába, még ugyanazon év márciusában?

Elhatároztam, hogy írok a Cégnak és előleget kérek, melyre sürgősen szükségem is volt, de aztán ez esztelen merészségnek is tűnt az Igazgatóság merev, angolszász szabályzatával szemben, még akkor is, ha számíthattam annak a Mr. Merynek a támogatására, akinek chilei nő volt a felesége, és a Milnes Cég bennszülött alkalmazottainak nagy pártfogója volt. A fogalmazvány megszerkesztésén gondolkodtam, amikor San Vicentében összetalálkoztam egy régi valparaisói iskolatársammal, aki a kikötőben töltött néhány év után vállalatvezető lett a Cég lebui lerakatánál. Hirtelen hevességgel elmagyaráztam neki a helyzetemet, anélkül, hogy pénzt kértem volna tőle. A barátom nyíltan közölte, hogy pénzt nem tud kölcsönözni. Nős volt és pénzsűkében élt. Mit tehettem volna? De, miután érdekelte a sorsom, felajánlotta, hogy menjek el hozzájuk Lebuba. Másnap kellett onnan indulnia egy vontatóhajónak, két, szénnel megrakott uszályal Valparaisóba. A vontatóhajó Talcahuano felé megy, és José Oyarzo, a Caupolicán kapitánya bizonyára nagyon szívesen elvinne engem északra.

- Holnapután Valparaisóban lehetsz, anélkül, hogy egy centavót is költenél. A szálláshely egy kissé kényelmetlen és forró, a motor felőli oldalon, de ne kérj előleget, mert kellemetlen helyzetbe hozod magad, még akkor is, ha Mr. Mery annyira megbecsül téged. Ő mégis csak egy angol.

Hálásan elfogadtam. Váratlan megoldás volt, és a lehető legjobb. Aznap elmentem Lebuba a barátommal. Másnap megismertem Oyarzo kapitányt, a Cég kikötőjében. Ott állt kikötve a Caupolicán, lámpái útra készen világítottak. Modern típusú, nyílt tengeri vontatóhajó volt, majdnem négyszögletes formájú, hatalmas géppel, rettenetes hajócsavarral. Csillogott rajta a sok fa és bronz rész, és fénylett rajta még a hatalmas, sötét kémény is melyet középen megszakított a Milnes Cég hajóin használatos, szürke gyűrű. Tulajdonosa, Oyarzo azokban az években óriási hasonlatosságot mutatott a hajójával, szögletes, nagydarab férfi volt, csak úgy duzzadt az erőtől. Külseje ragyogó jólétről árulkodott, szerény ruhájában is, tömör aranyláncával, mely duplasoroson övezte gyapjuszövetből készült mellényét. Őszinte, derűs szimpátia áradt kicsi, kék szeméből. Semmi kifogása nem volt a barátom ajánlata ellen. Határozott mozdulattal csupán egyetlen dolgot jegyzett meg:

- Csak szálljon fel, uram! Ha nem lesz erős a szél, holnap délután a kikötőben vagyunk.

A bőrdömb, melyet egy szurtos-kék ruhába öltözött férfi hozott, eltűnt az egyetlen fedett tetőablakon keresztül. Elbúcsúztam a barátomtól, és felmentem a kormányhídon, Oyarzo oldalán. A vontatóhajó elvált a kikötőtől, és a sötét színű kötélt elkezdett letekeredni, mintha külön étellel magából a hajó belsejéből fakadna, és olyan erővel, ahogyan emez haladt lefelé. A hajófarban két férfi ellenőrizte a műveletet. A vastag hajókötélt táncolva, sivító csapásokkal verdeste a piszkos-zöld vizet. A két hatalmas uszály, melyeken magas szénhegyek tornyosultak, mozdulatlan maradt, meglehetősen távolságban még, durván és esetlenül. Volt valami rajtuk az öreg teherhordó állatok vonásaiból. A közelebbinek a farán, viharkabátban és hosszúszerű csizmában egy fiatalember irányította a rögtönzött vontatórudat. A távolabbin egy fekete szakállú férfi.

Mikor a vontatókötélt végéhez értek, az egyik ember odakiáltott a fiúnak:

- Baaucha, vigyázz, mert rántani fog!

Oyarzo, kezeivel a kormánykerék fogai között, nézte a kis kormányos sziluettjét, amint gyorsan távolodott. Gyöngéd mosoly játszott vörös ajkain. Őszinte szemei bizalommal tekintettek rám.

- A fiam – mondta. – Most hajózik először. Ez a tengeri keresztelője.

Hallottam, hogy a gép a lábam alatt úgy zihált, mint egy asztmás ember. A dugattyúk rendkívül zajosak voltak. A hajócsavar hiába forgatta erőtlenül a vizet. A vontatóhajó meg se mozdult. Végül erőlködve újból elindult. Az uszályok fekete orra fölött kirajzolódott két fodros hullám-ív. A hajószerelevény megkezdte útját az öbölben. Kivehetővé vált egy elhagyatott vitorlás hajó dereka. A Sud-Americana egyik vörös kéményű gőzöse szelte át lágyan az öblöt.

Meleg, február eleji nap volt. A tenger könnyedén ráncolódva terült el, a horizont vonalán, és az ég közelében nagyon kéken derült ki, sápadtan, mint egy akvarell. A sirályok a tengerpart fekete szegélyén csapkodó fehérségű hópelyhek voltak. A sűrű hullámok között, melyeket a vontatóhajó orra vert fel, a nehéz testű ragadozó madarak rendíthetetlenül nézték az elhaladó hajót.

Ebben a világos, tiszta reggeli környezetben, melyet a nyári nap fénye áztatott, az ég felé egyenesen tekergő füstű vontatóhajó és a vízen bukdácsoló, otromba, fekete szenes uszályok olyanok voltak, mint egy diszsonáns, fals hang.

Amikor a part szertefoszlott a messzeségben, és a tenger minden oldalról körülvelt bennünket, Oyarzo otthagya a kormánykereket, mellém ült, és az életéről beszélt. Tiszta és nyíltszívű volt, mint a tenger. Szavaiban életöröm vibrált, nagy bizalommal tekintett a jövő felé, úgy, mint bizonyos emberek, akikben lenyűgöző vonzerő van. Így tudtam meg, hogy a bárkákon és sónereken való tengerészkedés után átment a gőzhajókhoz, majd vontató kapitány lett Leuban. Úgy negyven éves lehetett. Húsz éves korában feleségül vette egy unokahúgát, aki náluk lakott, egy kis chilei szigeten. Hat gyermeke volt, közülük a legnagyobb, az egyetlen fiú először utazott az egyik uszályon. Hogy venni fog egy sónert. Ez volt élete vágya: saját hajón járni, és azzal kereskedni.

Láttam, hogyan száll le a tengeri alkony. A lágyan hullámzó, ólomszínű tenger fölött, melyet árnyékok szeltek át, kezdett alásüllyedni a nap, élénken parázsló ragyogással. A tenger óriási területen csak úgy szikrázott. A hullámok szegélyei vérvörösén ragyogtak. Az éjszakában a hűvös szél kavarta hullámverés rezgett.

Szürke hullámok csókolgatták csapkodva a vontatóhajó oldalát. A két sötét uszály két fekete szénfolt volt a szürke levegőben. Fejünk fölött, a végtelenül tiszta égen kigyúltak a csillagok.

Igazán elég rosszul aludtam a szűk hajóágyon, a takaróm alatt. A kazánból áradó hőség áthatotta gőzével a szűk kabint. A gép dohogó dübörgése visszhangzott a fülemben. Az egész bárka nem volt más, mint egy óriási gépezet. A hajóderékban csupán minimális hely volt, hogy a személyzetet befogadja és megvédje a hullámoktól.

A matrózok és a gépészek már pitymallatkor felkeltek, hogy műszakot váltsanak, de én csak napfelkelte után mentem fel a fedélzetre. Alighogy elhagytam a kabint, megéreztem a dühöngő déli szél orkán erejű tombolását. A tenger egy forrongó, fehér habtakaró volt: ugrándozó, rövid hullámok ostromolták a hajó oldalát, felcsapódtak a hajó orrába, a hajófarra, gyors, őrült kacagással. Figyelmeztettem Oyarzót a tenger színére.

-Kivirágzott – válaszolta. – Csak ne erősödjön tovább...

-Lehetséges, hogy tovább erősödik?

-Ilyenkor gyakori a surazo.

-És veszélyes?

-Vontatóhajóval igen. Nem lehet a hullámra fordítani az orrát, a fartól jövő hullámverés pedig kiszámíthatatlan... Kikészítheti a hajócsavart. .. Előfordult már nem egyszer. Mikor a flottánál szolgáltam, egyszer elkapott bennünket egy surazo, Corral környékén... Az egyik rombolóhajó csavarján kilazultak a csapok, fel kellett hogy húzzuk a fedélzetre, és így, félig vontatva értünk Talcahuanóba.

A tenger kétségtelenül elveszítette játékos arculatát. Már egyetlen zöld sáv se látszott, melyet enyhén kékes színűvé tett a levegő. Minden fehér volt, tejszerű és változékony. Láttam, amint a hajó orra a tengerbe merült. Az egyik hullám habterhét a hajófarba üritette. A hajócsavar zenélt a szétcsapódó hullámok bugyborékolása közötti szünetekben. Észrevettem azt is, hogy a gerendázatot, mint a hidegrázás, úgy remegtették meg a vontató rángatásai, a kis gőzös fürgeségét valósággal lebéklyózva. A nagy uszályokra gondoltam, és felkeltem, hogy hátranéznek. A lefröcskölt üvegen át alig látszottak a távolban, ahogy esetlenül bukdácsoltak, fekete orrukkal a hullámok fehér felfordulásában. A surazo dühödten, fékevesztetten tombolt. Bár nem voltam tudatában ereje mértékének, láttam a kapitány arcán, és éreztem a rövid, gyors mozdulatokból, melyeket a segéd kormányossal váltott.

-A tenger a far felől tönkretelheti a hajócsavart, és a vontatmány ránk szalad – jegyezte meg a kapitány, ahogy kidugta a fejét az ablakon.

-Ha visszafordulunk, akkor meg oldalba kapja az uszályokat – válaszolta a másik, a korlátba kapaszkodva, miközben kávébarna viaszosvásznon kabátjáról csorgott a hullámok felcsapódó vize.

-Reménykedjünk – szólt Oyarzo.

-Reménykedjünk – mondta a másik, majd feje eltűnt a gépház lejáratának fekete szájában.

Előttünk a tenger sokmillió, kibodorított, fehér hulláma mozgott, s rendkívüli ellentétet mutatott az ég fakó mozdulatlanságával. Még csak egy felhő se zavarta meg homályos nyugalma, mintha a sarkvidéki szél, akárcsak egy óriási csiszolópapír, szétrombolta volna a derűs napok bársonyos csillogását. A horizont még jobban kirajzolódott, és ott, nagyon messze, dél felé, egy fekete folt úgy sűrűlt, mint egy hurrikán, és felbőszítette a hullámokat, szeszélyesen felhasogatva őket.

A súlyos, zömök vontatóhajó alatt érezni lehetett a tenger erejét. A hullámok úgy emelték föl, mint egy jelentéktelen, kis deszkát, hogy aztán alámerítsék, a dühödtelethez hasonlóan bukdácsolva. Egyre

erősebben himbálózott. A bordázat érdes nyöszörgéssel recsegett-ropogott. Zörögtek a vaslemezek. A füstöt elragadta a szél, és alighogy kiszállt a kéményből, azt a jellegzetes vonalat vette föl, és a hajóorr felé irányult. Olyan volt, mint egy óriási fark, mely előreér, egészen az állat fejéig.

Oyarzo kapitány idegesen figyelt a kabin nagy üvegablakán át a far felé. Tapasztalt szemmel előrelátta a veszélyes hullámot, és a kormány erőteljes előre forgatásával elérte, hogy minimálisra csökkentse ezeknek a nyáladzó habszörnyetegeknek a támadását. A tenger annyira háborgott, hogy a hullámok rengése időnként megzavarta a horizont nyugalmát, ahol úgy látszott, mintha a déli szél jeges fogait mélyesztette volna bele. És akkor már nemcsak egy volt. Sokan voltak, gyorsak, fáradhatatlanok. Az uszályok már nem is látszóttak a zavaros bugyborékolás között. És igen, minden egyes loccsanó rángáskor úgy tűnt, mintha a tenger fenekéről húzná lefelé valaki a vontatót, hogy elsüllyeszthesse. És ebben a pillanatban egy óriási hullám csapódott a hajó fölé. A szél azonnal porrá zúzta, és egy fehér eső kellős közepén találtuk magunkat, mely örülden csapkodva mind egy cseppig az ablakainkra hullott. A hajó bal oldala felől újabb hullám érkezett, és a tenger felé döntötte a csavar felőli részt. Ahogy siklottunk lefelé a rettenetes hullámhegy oldalán, a gépezet zúgását lehetett hallani, és a hajócsavar csattogását, amint köpködte kifelé a habot. Úgy láttam, mintha a hajó tengerrengéstől vonaglott volna meg. Izgatottan felálltam. Oyarzo arca mozdulatlan maradt és enyhén sápadt volt. A mozdulatai, ahelyett, hogy idegességet és türelmetlenséget fejeztek volna ki, tudatosan szenttelenné váltak. Csupán az ujjai mozogtak a kormánykerék csapjain, engedelmességgel hideg, acélos szemeinek, minden pillanatban. Ebben az irgalmatlan surazóban a vontatmány nem is látszott. A fia a közelebbi uszályon hajózott, és az ő egyetlen fia volt. Eszembe jutott a kapitány büszke tekintete, ahogy nézte a fiát a bárka végében, vontatókötéllel a kezében. Az ő folytatása volt, az ő örököse, a vontatóké, a Milnes Cégé, és még ki tudja. A távíró gyors, dallamos csengője szólalt meg. Feltűnt a másodpilóta, aki vihar esetén felváltja a kapitányt, különösen, ha a vontatmány bajban van. Oyarzo hangja rendkívüli gyengeséget árult el:

-Látszanak az uszályok a far felől, ugye?

-Néha ki lehet venni az elsőnek a körvonalait.

-Nem adtak jelzést?

-Nem. Semmit.

Feszült idegállapotomban elkaptam ezeket a szórványos megjegyzéseket, és fantasztikusan felnagyítottam őket, bár pontosan tudtomra adták, miféle veszélyhelyzetben vagyunk és hogy milyen szorongó, néma harc dúlt Oyarzo lelkében. Újabb, már nem zajos, tajtékos, hanem agresszív és alattomos hullámok csapkodták csápjaikkal a vontató oldalát. Közeledtek a hídhoz, melynek minden sarka csöpögött, mint egy nagy, fekete, legyező formájú füstfelhő alatt, mely eltűnt a csörlőnél, széttűzódva a tengeren. Újból a másodpilóta hangja szólalt meg. Ezek a szavak hangzottak el:

-A vontatmány megtelt vízzel.

Oyarzo így felelt:

-Irányt kell változtatni.

Egy gépész, izzadtan, széntől kormosan, kezeit egy piszkos ronggyal tisztogatva dugta ki a fejét ebben a pillanatban a gépház ajtaján. Vadul kiabált, mindenféle tisztelet nélkül: „Nem maradt más, minthogy elvágjuk a kötelet, még akkor is, ha odavesznek az uszályok, ha elsüllyed, hát elsüllyed!”

Oyarzo egy csapással bevágta a fülke ablakát. Fogai ajkaiba mélyedtek, dühösen és tehetetlenül. Ez volt az egyetlen mozdulata, mely elárult valamit lelkiállapotáról. Szabályos arcvonásai, melyek a szigeteken jellemző, távoli spanyol eredetre utaltak, nem színleltek. Csak a sápadtság, mely hasonlatos volt a végtelen égbolthoz, s amelyen végigsöpört a déli szél, színtelenítette el.

Megint megszólalt a távíró csengője. A tú maximális sebességgel ugrált a skálán. A vontatóhajó orra kezdett északkelet felé fordulni. Ez volt az egyetlen lehetőség, hogy megmentse a vontatmányt és a

kormányosokat, akiknek semmiféle segítséget nem lehetett nyújtani. A rohanó, dühöngő hullámok sűrűn támadták a Caupolicán oldalát, és felcsapódtak a fedélzetre, okádták jegesen dübörgő hányadékukat. Egy ellenkező billenéstől ugyanez a víz, összemocskolódva a kötelektől és vasaktól, visszafolyt a hajó oldalán. Észrevettem, hogy a vontató rosszul védi magát a hullámoktól. Úgy láttam, olyan volt, mint egy madár, melynek lebéklyózták az egyik lábát, és hiába csapkod a szárnyaival, hogy felrepülhessen. Kétségtelenül az uszályok holt súlya volt az, mely megfosztotta életerejétől, és megakadályozta, hogy jól megülje a hullámokat. A himbálózás igazán aggasztó volt.

A kabin fényes derékszöge minden második pillanatban elvesztette vízszintes vonalát, egyszer egyik oldalra fordult, másszor a másikra, tompaszöveget képezve a horizonttal. A tengeribetegség kitört rajtam. A kis kanapén úgy éreztem magam, mintha a fából készült falhoz verődtem volna, és a perembe kapaszkodva, egy percre behunytam a szememet. Bár az öntudatlanság fátyolként borította a külvilágot, és én csak részleteket kaptam el belőle, melyek foszlányok voltak, mégis lehetővé tették, hogy később összerakjam belőlük azt, ami aztán történt. Megjegyeztem dühös, sürgető hangokat, melyekből megtudtam, hogy Oyarzónak jelezték: az egyik uszály, még hozzá éppen az, amelyet az ő fia kormányozott, leadta a szükséges jeleket. Egy pillanatnyi csönd támadt, amikor az egyik hullám hátán feltűnt a vörös jelzőzászló. Ez a zászlócska vagy azt jelezte, hogy a vontatókötél elszakadt, hogy a törzsborða fellazult, és a víz elárasztotta a hajófeneket, vagy hogy a fiú társa, aki hátul volt, beleesett a tengerbe. Leeresztették a mentőcsónakot, hogy a süllyedő uszályokról a hajósok elérhessék. Emlékszem Oyarzo verejtékező, borzas, eltorzult fejére, amint kihajolt az ablakon és rekedt hangon kiadta a fia halálos ítéletét:

-Vágják el a kötelet!

Nem hallottam az ütést, amellyel elvágták a vontatókötelet és sorsára hagyták a habzó, fehér forgószél közepén az uszályokat, a nyári nap szenttelen nyugalma alatt. Soha nem fogom elfelejteni, igen, soha, ennek az embernek az eltorzult arcát, a homlokát, amint a kormánykerék két bordájához szorította, mint egy szobor, és hatalmas vállainak vonaglását.

Amint megszabadult ettől a súlytól, mely aláhúzta a tengerbe, mint egy úszót, akinek egyik lábába egy fuldokló kapaszkodik, és hirtelen kiszabadítja magát, a vontatóhajó fürgén kapaszkodott fel a hullámokra, mintha örülne a szabadságának. Vasorra, melyen óriási lyukakon át okádtá állandóan a vizet, megtörte a hullámzást, óriási tüdőinek teljes erejéből.

A következő nap hajnalán a szél színtelen virradatba fulladt, mintha kifáradt volna az előző éjszakai erőfeszítéstől. A hajónk visszafordult, hogy a hajótöröttek után kutasson. Semmilyen nyomra nem bukkantak. Felhúzták a fedélzetre az egyik mentőcsónakot, melyet az előző nap engedtek le. Volt még egy reménysugár. Hátha a hullámok partra sodorták őket. Délben Valparaisóba értünk. Egy órakor a vontatóhajó kikötött a Milnes Cég egyik mólójánál. Az egyik óriási daru vasai mögül, mely megkezdte munkáját, megláttam, hogy előtűnik barátom, Pedro González, a pizsok, aki engem helyettesített. Vörös, szögletes arcán rémület tükröződött:

-Hogy-hogy? Te? És a hajó?

Intettem neki a szememmel:

-Psszt! Majd elmesélem!

Én Oyarzo felé intettem, aki a matrózok és a gépészek után maga is rálépett a betonlépcsőre, és lejött a mólóra, a Kikötőparancsnok kíséretében, aki azért érkezett, hogy a Caupolicánt fogadja. Szemeiben homályos szomorúság. Fáradt és határozatlan léptekkel jött.

A Caupolicán, mely fehérlett a sótól, sértetlenül ringatózott, fara a bójánál, orra lehorgonyozva.

A Cég gratulált Oyarzónak, az én vallomásom és a tengerészeké után.

A Milnes Cég elvesztette két szenes uszályát és kétszáz tonna szenet. És mi volt az? Oyarzo viszont elvesztette a fiát, miután soha többé senki nem tudott a kormányosokról.

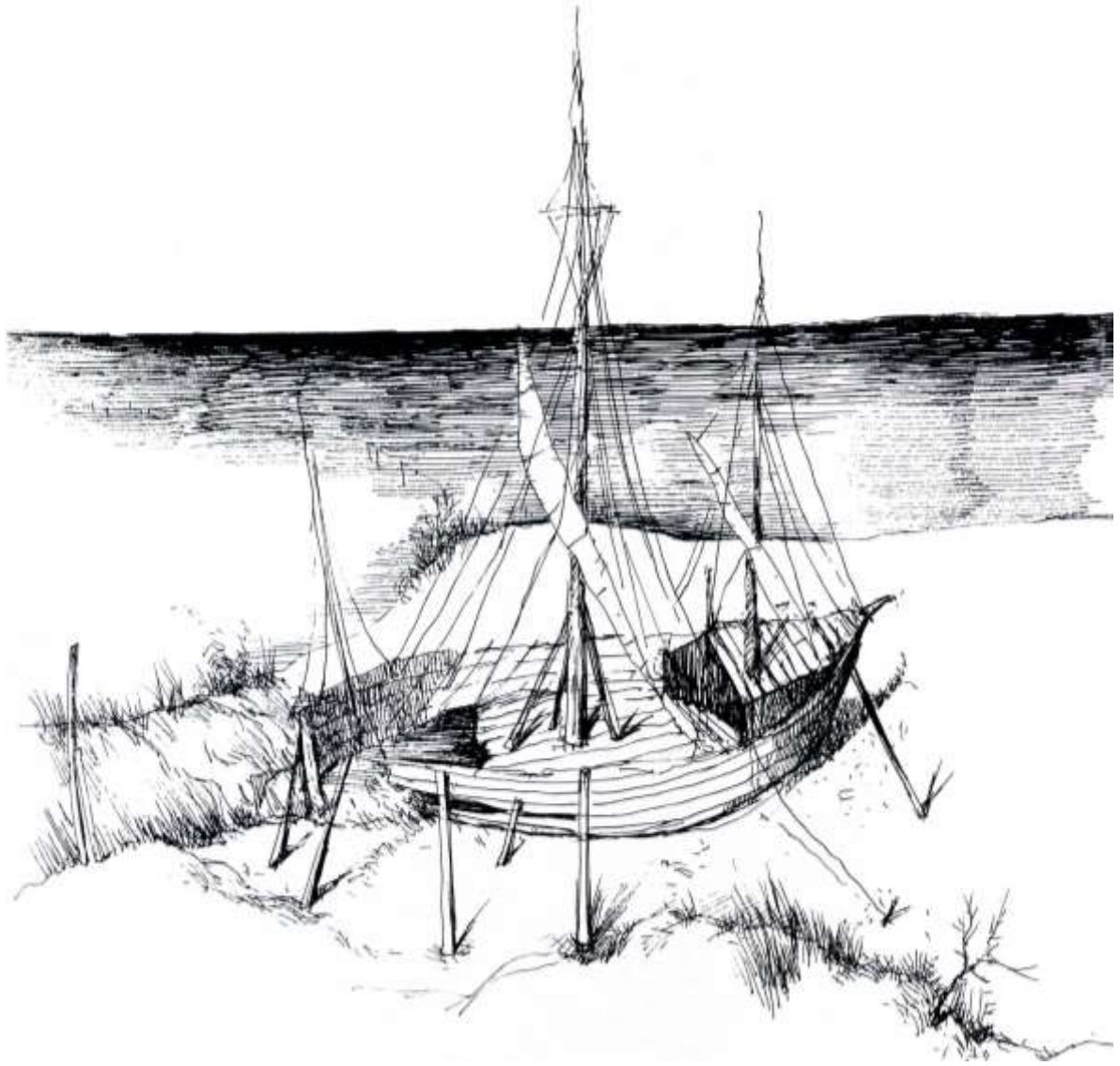
Csontváry-Kosztka Tivadar: Öreg halász

Mr. John Mery, a Belhajózási Ügyosztály főnöke beajánlotta Oyarzót a Vállalatvezetőségnél. Két nappal később Oyarzo visszatért Lebuba, egy selyemáru- és italrakománnyal. Valamivel később találkoztam a másodpilótával, aki akkor a Caupolicánon volt. Megkérdeztem, látott-e valamit az uszályokból azután, hogy elválták a vontatókötelet.

-Az utolsó uszály süllyedt el először – mondta nekem. – Fellazultak a deszkái, és a pusztulásba ment. A másik uszályt, melyen szegény Baucha volt, úgyszintén láttam elsüllyedni. A fiú felmászott a szénrakás tetejére. Aztán egy hullám eltakart mindent.

Ez az esemény, melynek tanúja voltam, úgy érzem, hozzáért az életemhez, valami, a fajtámra jellemző dolog volt. Mélységes fájdalmat éreztem ezért az elaggott, beteg emberért, aki alázatosan kérte, hogy ne bocsássák el a hivatalából, de semmi másra nem hivatkozott, mint a főnökök irgalmára. Olyan volt, mint azok a szú- és tengeri férges rákta, öreg pontonhidak, melyek már csak tűzijátéknak jók, mert már arra se alkalmasak, hogy kikössenek hozzájuk; és a gépirólányok árnyai között, akik látták, hogyan gesztikulálok és mondok összefüggéstelen szavakat, idegesen elindultam, hogy megkeressem Mr. Mackenzie-t.

(A tenger chilei népe c. kötetből)

John Agard:

DOBÜNNEP

(MAN TO PAN)

Versciklus dobokra és acélszeryenyőkre

Ajánlom e könyvet
Spree Simonnak
Ellie Manette-nek
Neville Julesnak
Bertie Marshallnak
és mindazoknak
akik oly sokat tettek
a „serpenyő” megszületéséért

Recept serpenyőre

Tégy erőszakot egy népen
párold pár évszázadon át

forralj fel emlékeket
mikor a dobszót fóliába tekered

adj egy csipetnyi fájdalmat
az ártalmas düháradathoz

fojtogasd megint a dobot
majd adj hozzá néhány vérfoltot

lassú tűzön
ügyelj hogy a láz nőjön
míg a feszültség kirobban
ritmusszomjjal átítatottan

vágj bambuszt és sóba tedd
verd fel jó keményre haver mint a hétszentség

keverj hangot a szemetesből
zúzz morzsát egy marék kétszersültből

a nyomornegyedben fedd le
s a keveréket állni tedd le

mikor kész robbanni fog

A hivatalos egyház, azon célkitűzésének részeként, hogy kiszorítson más, „idegen” vallásokat, törvénytelennek nyilvánította a dobolást. De Trinidadban egyetlen ünnep sem igazi ritmus nélkül. „Bambusz-tambusz” néven botos bandákat alakítottak, hogy a zenei nyitány meglegyen. Az együttesek több száz fiatalból álltak; mindenki egy bambuszrudat vitt magával, 9-11 hüvelyk vastag és 4-6 láb magas volt a „hangszer”. Mély, zúgó hang keletkezett, a bambusz méretétől függően változó hangmagasságban, mikor a nyitott végét a földhöz veregették.

Jane Sarnoff

(Jegyzetek LP-hez A Nap hangja)

Acéldob banda

Új talajba ültetünk régi dobmagot
hagyjuk hogy kikeljen sorsuk: a hang
felszabadítjuk vérünkben a vasat
Vihar ültet új hangot acélba
s a villám fémbe és dalba csap

Ki álmodta volna hogy Shango-szív
ily messzire üt, minket követni fog
idegen vizeken át idegen földre
olajshordódob-rozsdából viharrá nőve?

(villám forraszt fémet s dalt össze)

i

Üzenet tör fel a
dob torkából

Köszönts az idegent
az ajtónál.
Őrizkedj az ellenség
skorpió-lopózásától
öleld szívedre a csecsemő
újszülött dalát.

Ó derék
a haldokló vonagló keze
gyűjtsd be az aratás
duzzadt kéjeit

Dombon-erdőn
dobok beszélnek
ki hitte volna
a levelek figyelnek
de zöld füleikhez tapadt harmatcseppek
a zengő visszhang ércei csengnek

és a folyó susog

ta-tam-pan

ta-tam-pan

ii

egyszer volt hol nem volt
a köldökszinóron is túl
senkit se kell figyelmeztetni
hogy hallgasson
a te szélfújta intelmeidre
a te újszülött áldásaidra

egyszer rég nagyon rég
az Arany Kisszék
árnyékában
hallhattuk
ujjaid siklását
a feszes bőrön

egyszer egy rég elsüllyedt
rég elmúlt
ősi föld bugyraiban
felfogtuk
a dob fojtott hangjait

egyszer a szél szíve
egy tekercs hangot
szült
és a dobos tenyere
szótagokat bontott ki
mint bűvös maghéjakat.

(szójáték: pod = maghéj; P.O.D- = Payable On Death, haláladó)

iii

Ó, arass, ó, arass
mint lélek-mozgatta
tűz-áldotta kezek
kecskebőr-rémtől ostromozva
tétovázik a dob árnyéka

most keverd
a szunnyadó verőt
az acél-bőrben

ó, érezd ember
a rrrrritmust

ta-tam-pam, ta-tam-pam

a-cél-dob a-cél-dob

hallod?

hallod?

Ó, dobok!

Ó, dobok!

Démoni hangjai

a felfordulásnak

Persze az ő

átváltásuk

kereszténnyé

az igazán őszintén bőrmélyig hatolt

Pogány álmaikban

és vadul mormolt imáikban

primitív isteneikhez...

Ogun Shangóhoz

vagy ... kiafenéhez

Mind egy lére megy

mambó-jumbo

Ó, nem, nem

a dobnak

végérvényesen

mennie kell

Ők azt hiszik, kibérelhetik miénk nyelvet
igen, ezért tiltják meg, mink dob nem verhet...
Nekik nem kell megmagyarázni
mért fognak népet börtönbe zárni

De ha azt hiszik mi elhallgatunk
míg ők tiltanak mink csak dobolunk
aztán csodálkozhatnak majd rajtunk
mint égő cukornád, mi úgy vadulunk

De ha ők azt hiszik, mi elhallgatunk
míg ők tiltanak, mink csak dobolunk
aztán döbbennek meg majd rajtunk
mint szilaj tűz, mi úgy vadulunk

TA-TAM-PAM TA-TAM-PAM
ünnepre szól a tamtam
még máma ünnepelünk
botsuhogás muzsikáljon
KI ENYÉM BARÁT KÖRBE NEM ÁLLJON

Hogy tilthatják meg, hisz szólni szabad
elmondani tenger fájdalmakat?

A legkeményebb a kormány
a legokosabb a nép

Hát, igen, ehhez sajnos nincs elég eszük
Nem tudják, hogy természet ad bambuszt nekünk
vadon nőtt és szabadon szedhetik
bambusz-banda hozzánk tartozik.
Ősi mienk örökség, én mondok neked

Teliholdkor bambuszt vágunk
bambusz-botból hangot csinálunk
kanállal üvegen muzsikálunk
Tambusz-bambusz itt marad
ők el nem vehet ő itt marad

De ha azt hiszik, mi elhallgatunk
mert ők tiltanak mi csak dobolunk
aztán döbbenek meg rajtunk
mint szilaj tűz vadul muzsikálunk

TAM/TAM	TAM/TAM
BAM/BAM	BAM/BAM
BUSZ/BUSZ	BUSZ/BUSZ
TAM/TAM	TAM/BAM
BAM/BUSZ	BAM/BUSZ
TAM/BUSZ	BAM/BUSZ
TAMBUSZBAMBUSZTAMBUSZBAMBUSZ	

rrritmus zölddé serked
holdtölte édesére
mienk kézben érik
tambusz-bambusz banda hangja
visszavisz minket az ősi partra

Most mink újból kezdjük
mert Shango köldöksinór
belétemetve nekünk
szívünk
hát rajta emberek hadd halljam hogy énekelünk

mi nádbotért vérezünk
de bambusznád nekünk
elég elég nekünk
s ettől a dob beszél

HANG/ZENG HANG/ZENG/ CSENG
ZENG-CSENG/ ZENG-CSENG/CSENG/CSENG
HANGSZÖVŐ CSEND

bambuszmezőn felszedjük

felszedjük

megverjük

megzengetjük

TELJES

VÁGÁS

felszedjük

lenyaljuk

megfeszítjük

RECCS-RECCS

KOPP-KOPP

KIPI-KOPP-KOPP

A BUNKÓ KORMÁNY A POKOLBA MENNI FOG

rrrritmust lopunk

isten ajakáról

bambusszal dobolunk

hang-létrán mennybe kúszunk

hallgass meg isten/ hallgass jól engemet

készítsd elő az eget

hogyan fogadni be sáros népemet

Ki van én?
nézd öregem
eh, menj és b...meg
a nejem.
Ki van én?
Én van nőé mester
Én van vasnak
mester
mi enyém vérembe' van

ABDUL MALIK
serpenyő-futó

SZÜLNI

kalapács

ütések

a fémen/

SZÜLNI

acél

has

nyögés/

SZÜLNI

acél

bőr

feszül

SZÜLNI

acél

hús

reszketés/

SZÜLNI

acél-

méh

lúktet

és ég

SZÜLNI

míg

születés

acél

sír fel (a fémből)

anyja

mongya

SERPENYŐ

születeTT

KÖSSZÖNÖM IsteNEM

Meztelen születél

csupán

tűzárba öltözötten

keresztelőlaj

a te fekete homlokodon

keresztellek téged

SERPENYŐNEK

szorgos a te köldöksinórod

fém-hanghálóban

Ó milyen édes fáradtság

milyen öröm

nézni tégedet most

ó, terjeszd ki szárnyaidat

Ó engedd hadd rajzolódjék
minden kalapácsütés
homorú méhébe
az öreg olajoshordó-dobnak
légy te a hangja
a Shango-
viharnak

Ó, engedd hogy minden lángnyelv
kék-forró bánat
hevítsen
légy a Shango-villám
tövises
nyelve

Ó engedd hogy ez a lázas csók
Ó engedd hogy ez a tükör-feketeség
Ó engedd hogy ez a pók hálódal

a serpenyőember-sámánt
érintse
érintse feladja
feladja.

a fém		a tűz-ízért van-e?
	süllyedése	
egy érzés		a véső nyomulásaért van-e?
	kötődése	
egy álom		a hang-hálóban van-e?
	szövődése	
egy sikoly		az ősi dobban benn van-e?
	visszhangja	
a szív		az acél-ütésben rejlik-e?
	dobolása	
a fájdalom		a vér színében benn van-e?
	órlése	
a düh		a szerelem zenéje-e?
	tombolása	
egy éjszaka		a csillagok koccanása-e?
	sebzettsége	
a feketeség		fény-erecske-e?
	barázdálódása	
egy ember		kitárt kar-e
	mozdulata	
	hogy átölelje	
	a	
	SERPENYŐt	

Zene-erecskék
áradnak szét
mint sors-vonalak
áradnak szét
enyém hús-vér
tenyérből
a tied fém-
tenyérbe

Serpenyő-ember
úgy érzem
mi egyként növekszünk
mint gyökértől az éjig
ó érezd
mi egyként folyunk
mint mikor
a vér vasat érint
egy napsikolyban

Gumicsúcs

iker

ajkak közé

fúródik

PING

fém

cseppen

PING

édesség

csak egyre

PING

rrrridmus

söpör

PING

fémből

kiáltás

kitör

PING

a gyűrű

körül

verdes

mint kolibri-

szárny

Ember

te tudsz

mi az

PING

PONG

Serpenyő-barázdában élezett kezek számára
a kalapácsütések a fémen szerelmiaktusok
de jól figyelj a fájdalom s harag rezdüléseire

Figyeld, a hangok csodája bőven árad
a fém misztériumára hangolt kezekből
A vér rrrridmusa általuk igazságot dalol

Olajoshordó-sötétségben
nézd kezeik hangokat csiholnak mint jól csiszolt csillagokat
kerítsd a rozsdá-félhomályt a serpenyőforgató álmaihoz

Igen, a kalapácsütések a fémen szerelmiaktusok
de jól figyelj a fájdalom s harag rezdüléseire

Serpenyő
te EGY
asz-
szony
van
Én nem
szennyezlek be
egy kis
simogatással
és te
kínozol
de én
nem bánom
míg ők
elnyomnak
engem
mért baj
ha te rajtam
uralkodol?

Nézd
végy el engem
uralkodj fölöttem
és
szabadíts fel

Acélserpényő

sötét fonála

Anancynak

ősi

emlékezet

fekete fürdeje

segíts te elszakítanom

a történelem

eme láncait

segíts kiűzni

e fájdalmat

édes méhedben

szülj újra

engem

* Anancy egy akan népmesefigura (Akan egy ghánai törzs, mely Ghana déli részén él). Gyakran veszi fel egy pók alakját és úgy tartják, hogy ő egy férfi szellem, minden ismert mese szelleme. Bölcs szerepet játszik, és a nyugat-afrikai, afroamerikai és karib folklór legjelentősebb figurája.

Acél pókkerék

 r g
 e ó
 k f k
 e o a
 t n n
 a g
 l n
 a a
 i h
 a

az emlékezet átjáróin át

tartván a kontinenseket

 muzsika tengelyén

tekerj a pókkeréken

 é
 d l
 r v
 e e
 k z
 e e
 t t
 t
 e
 l

az Anancy-

szálakat

gyilkos

kéjjel

Mikor hallod
selymes hangjaikat
előgyűrűzni
az acélhálóból
és érzed
esőcsepp-fonalait
a hangnak
rrrridmust sugározva a vérbe
már tudod
ez nem semmiért van
úgy hívnak ezt
pók-serpenyő

Mikor azt mondom neked
a póknak szárnya van
te azt hiszed hazudok
Jó csak várj amíg
szálló serpenyőt látni fogsz

Aszongyák az olaj nem romlandó
nem én mondom ezt
hanem a politikusok
Kétlem hogy azt is tudják
az olajshordó se romlandó
A pókoknak otthonuk.

Nézz a serpenyő belsejébe
valaki mondja meg
hogy jól látok-e.
Pók-e az
melódiát szövő pók
vagy a napsugarak
törnek elő éjszaka?

Pók nem vagy fáradt?
Mikor nem nézel engem
a mennyezetről
szorgoskodsz:
melódiákat szósz körém
Ha megérintem szívemet
kezem pók hálóját érez.

Ujjak repülése
szárnyhegy-gumi szárnyalása
barázdás tájon át
acél-limbón át

Szállj, serpenyőember, szállj
már úgy ismered ez égi szálát
a kolibri énekének
mint a tenyeredet

Szállni?

Nem mindig olyan könnyű
nyomornegyed/kosz fölött repülni
még a gyöngédség szárnyain sem

Nem olyan könnyű
kitörni rohadt börtönödből
történelem
még az értelem eszközeivel sem

tépd szét e rabszolga/árny/láncot
mely mint rossz vér tapadt
emlékezetem medencéjébe

A századok súlya nehéz.
Ember, már egész testem felsebezte.

De a fekete éj a csillagokért van
és a csillagok ragyogásra születtek

Ezért ha látod hogy acélt simogatok
tudnod kell a serpenyő álmát ölelem
hogyan enyhítsem a késpenge viszketését és kaparását

Bíró: Ez az egész serpenyő-verés
nem más mint kellemetlenkedés.
Ez nem vezethet máshoz
mint dekadenciához.

Serpenyő-ember: Kegyelmes úr, Ön igazán szépen beszél
de ha érezné hogyan zenél
az igazság dühe
ereimen át Ön előtt
megértené miért verem a serpenyőt.

Bíró: Az igazság dühe? Benned? Tizenhat évesen?
E zöldfülű fiatalemberen
Anyja vonásait felismerem.

Serpenyő-ember: Ha Afrika az én anyám
akkor az én szívem egy csupa-ránc térkép.
Uram, Ön reszketne ha tudná mit jelent
Több századossá tesz ez az érzés.

Bíró: Ugyan mi köze mindennek
e húhóhoz
serpenyőveréshez a köztereken
te közrendbontó szemtelen?

Serpenyőember: A fajtám terhe ez
mikor a serpenyőt verem
a dühödet ütöm ki belőle
történelem
én megteszem de le nem írhatom

Bíró: Ez még nem jelenti azt
hogy a törvényes rendet megzavarhatod
Ez az egész serpenyő-verés
túl durva, túl nyers, túl zajos

Serpenyőember: Önök pedig túl magosan élnek
és egyre csak a fellegekbe' járnak
Lenézik a mi gyökér-zenénket
s mit félnek hangosnak kikiáltnak.

De ha a kenyere jó vajas
főleg ha a hatalom kése kente be
ember, maga egy fél nemzetet
már a csatornába küldene.

Bíró: Ha a csatornában a helyük
ne várd hogy képesek legyenek
különbséget tenni jó és rossz között.
A törvény őrökodik a rend fölött.

Serpenyőember: Igen, a fajtám terhe ez.

Bíró: Inkább a tiszteletlenség terhe ez
ha érdekel a véleményem. Huligánok
elfelejtik mit jelent e szó: rendzavarás
csak kés és puskák szavát értik
s mivel háborítják a rendet: serpenyő-kalamolás.

Serpenyőember: Én nem hazudok
 én nem tagadom meg
 azt a serpenyő-embert
 és a rendőr pedig
 engemet ne verjen

Mert azért
penge fog villogni
serpenyő-ember és
serpenyő-ember között

De hallgass ide:
Vedd el a serpenyőt emberem
és tengernyi vér fog folyni
ezeken a földeken

Elmondom azt is miért.
Mikor a serpenyő
sugár-szemébe nézek
és a serpenyő
szembenéz velem
kinézlek téged is belőle, történelem.

Én a szegénység
tengere fölé emelkedem

Legalább egyszer úgy érezhetem
a szerelmet érintettem
a fájdalmat gyógyítottam
majd' elfeledtem hogy túl kell élnem
már magamat a mennyben érzem
óóóóó.....

Bíró:

A mennyben, egy frászt!

Vigyék innen a csudába!

már éppen elegendő volt mára

Kecskebőr nyelv
tűzbe boríthatod
az utcát

ha betiltod a dobot
ha mégis elnémíthatod
minden kongói férfi tudni fog
övé helyét

látod a pók/sugár/barázdákat
olajshordó-tükörben?

hallod az édes-édes hangokat
pingpong-folyó csobog

ez fém/serpenyő
érezed-e ember a
rrrrridmust

ez Anancy
hanggá bodorítva
ez a menny mely a
földre száll
ez a szemétláda
szárnyakon szállva
ez bambusz-gyökér
tűz-tambusz/bambusz
új világ/hang
méhe

ez serpenyő/ ping

ez serpenyő/ pong

ez serpenyő/ gong

ez serpenyő/ bong

pipa-szerszám

rejtőzik

hordó-dob hasába

gumi mellbimbó

hogyan táplálhatná a hangot

hogy Beethoventől Kaisóig

a bádogváros-hangok

concertóvá magasztosuljanak?

ez egy másik klasszikus

Anancy-trükk

A karnevál pontosan az, aminek lennie kell. A tömeg akaratának mámoros tombolása ez, hedonizmusa oly szent, hogy attól megfosztani még gondolatban is képtelenség.

Derek Walcott

A karnevál elképzelhetetlen muzsika nélkül. Mikor a feketék felszabadulásuk után elsajátították az álarcosbál szokását, hosszú ideig kísérleteztek, miféle hangszer illene leginkább a fesztivál hangulatához, a nép kultúrájához, fizikai és anyagi adottságaihoz.

Ez az útkeresés egy ellenséges és elnyomó társadalom klímájában zajlott le. Száz éven keresztül tartott, és győzelmes beteljesedését a zacélbanda feltalálása jelentette.

ERROL HILL

Utcák folyókká válnak

rrrrridmus árad

uccák tűzzé válnak

szikrát hánynak

vulkán-utca

szín-lávát áraszt

JéézzZUUS serpenyő-főnök

üvöls ha üvöITENED KEEELLL

ne vess ha nevetNEED KEEELLL

mozogj a ritmusra rázz

csak az bűn

csak az szentségtörés

ha mozdulatlan állsz

Micsoda cinikus alak vagyok

Földbe gyökerezett lábbal

ismerkedem a tömeges újjászületés aktusával

Mozdulatlanságba gyökerezve

a bámulás biztos partjairól

én nem lépek dübörgő tengerükbe

Ha az a bűn

hogy e hangzavart kívülről szemlélem

hát mondd hogy némaságom lehetetlen

De ó micsoda édes kísértés édes

űz engem hogy serpenyőt vegyek s vele

talpam alól földet felemeljem mégis

Ma nyögni fog alattunk az utca
Mi nem bánjuk, mi nem bánjuk
Minden férfi nő gyerek útját megtalálja

Utca szikrázik dübörgő lábaktól
Mi nem bánjuk mi nem bánjuk
Az ész megvadul ez édes muzsikától
Mi nem bánjuk mi nem bánjuk
Amíg a banda abba nem hagyja
Nyögni fog alattunk egyre az utca

Acélbanda rrrridmus rázzuk fejünk
Míg holtan ki nem nyúlunk mi ünnepelünk
Mi nem bánjuk mi nem bánjuk
Ki nem ünnepel az útból félreálljon
Most nincs idő hogy bárki merengjen felhőkbe' járjon
Most teljes gőzzel menni kell
Így hogyha álmodozni jöttél
Tűnj el utadra menj el

De ha maradsz várakozni nem kell
gyere a zenekarhoz
riszálj tekeregve rázz integess kezeddal

Mert ha egyszer a banda jön le
És nektek megy ott vér fog folyni
üveg kés vágvervillog
a mámorünnepen kell egyet verekedni
ha nem mersz bottal bot ellen menni
üss b... üss nyalj b... nyalj

Azt hiszem jól van ez
hogy árad az energia
a vérnek évenkénti zsarnoksága idején
e dübörgő áradata
a dühödt lábaknak
(vagy ha úgy tetszik „bacchanália”)

Azt hiszem van ki azt mondja
ez terápia
de én megkockázatom
hogy ellentmondjak
Azt hiszem sokkal inkább
a harcolni akarás színpada
(avagy ez óriási túlzás?)

Mi mást mondhatnék én
ha az igazság mást mondanom nem enged
Talán üvöltsek én is egyet
mint a tomboló tömeg a város főterén
ordítja: serpenyő-óra ütött végre
minden hatalmat a serpenyőnek
minden hatalmat a nép kezébe

De mit érdekelné ez már őket?

Eh, b... rá haver
a zenekarhoz gyere fel

Föld mozog köszönti lábad
nap nevet le rád az égről
sárga pók kék mennyezetről
mintha csak ő is értené:
ma van a napja
hogy kiizélünk a történelemmel
e fém-verés-tombolásban
a színeknek e folyómozgásában
ma van a napja:
serpenyő uralkodni kezd

Testből az agyba áradó

hangesőben

bádog-város

avagy

történelmi sebek által

kiszabadított

hangesőben

acélszerpenyő

acél-fájdalma

acéldühe

acél-édesség

oldd el láncait

e hangeső-özönnek

és nézd

rozsdás emlékek

fuldokolnak

Halld Hoseintől

Tadjah istentől

Halld Shangótól

a vihar urától

Halld a sárkánytánc

dübörgő/ cintányér/dörejében

Halld a vízesésben

földimában

a Karib/arawakai

nomád/mag/kiáltás

vetésben

messze túl

A Bering-szoroson

szívverés

visszhangja

A DOB

vihar

árnyéka

A DOB

vulkán

éhsége

A DOB

feszülő kecskebőr

áthidalt kontinensek

bőrből/rézből/gongból szótt

hanggyűrűben

a hangnak e kis körében

századok találkoznak

lábak érintik a földet

a vizek vadsága után

e serpenyő-tükörben

vér keveredik a fémben

energia sugárzik

történelem tekervényei

a botokat valaha tűz-csiholni dörzsölték össze

most zenét vernek ki belőlük

kapcsolódó szükségletek

vénebbek mint az emlékezet

fájdalom tisztítótüze

a bot-verésben

végtagok sürgetése

a fém/bőr hívására visszacseng

Fekete
holdak
tükröződése
hang
töredékei/ szétszórt / kötelékei
szálaira
hangolt
harmóniák
tükröződések
szövevényében
a dobverésnek
láncizzadságnak
kés-él
emlékképeknek
a serpenyő
sötét
medence-arcában
megzavarván
a századok
tekintetét

Ez több mint egy villanásnyi tükör mely a
serpenyőember arcát veri vissza
amint éppen koncentrálni próbál
hogyan szinte beleizzad

Ez több mint egy szalma/ kalap/ bennszülött
aki egy vidám fém-show-t csinál
míg seggre vadászik a megélhetésért
valami rossz budi/ gettóban

Ez több mint kikopogni a ritmust
egy napfürdős / csomag/ társasúton
hol a rum úgy folyik mint a vér
és a test még ennél is többet kíván

Nem

serpenyő komolyabb mint az az ember

ez egy nagy csokor történelem a kezében

Ogun
Ogun
azt hiszed élvezet
vasat ütni
a napban?
vasat hordani
a vérünkben
mint ahogyan az ember
vitt övé fából
kereszt?
azt hiszed élvezet
azt hiszed élvezet

de rrrridmus
a sátán
veri
az üllőt
enyém agyamban
kidobolja
a fájdalmat belőle a tamtam

ezért mi rákezdünk
mi rákezdünk
míg hajnal csendül
mi rákezdünk
mi rákezdünk
a vas hangjával
mely miénk társaságával
mi rákezdünk
mi rákezdünk

míg föld sikolt
születés sikolt
a vas
álmaival sikolt
mienk koronául

Ász folt á legédesebb zene, mit Trinidad valamikor is hallotta
És magasan a levegőben, vezette a bandát
A legédesebb Tenor volt a paradicsom ez oldalán
Cukor volt, kiütötte övé szívet,
Ütötte övé serpenyő, mint egy kőszobor,
Őt én hallok, őt én látok, őt én érezek.
A világ neki az édes tenor volt övé kézben
És ő dobolta, és ő dobolta, és ő dobolta

Paul Keens-Douglas

Cukor Gyuri

Mikor én hajladozom
enyém fejjel a serpenyőben
hiába szólsz nekem haver
mert én nem hallom
Enyém fül túlságosan tele
a mennydörgés hangjával
könnyezéssel
sötétség szilánk-
jaival
Shango-ujjak
játszanak-e zűrzavart enyém agyban?
Hiába szólsz nekem haver
mikor én hajladozom
enyém fejjel a serpenyőben
A suttogás
mit én hallok
a vihar lágyabb melódiája
Érted mire gondolok?
És ha csodálkozod
hol volt én
hát a mennyország köreit
csinálok én
Isten tágra nyílt szemét nézek én
a fény kerek körein át
mely éppen fém is lehetne
a sötétben
ha te nem jól látsz azt/
Most én befordulok
egy mellékutcára

egy történelem nevű
éjszakán
és ha te nem látod engem
csak gyere a serpenyőhang után
és el se tévesztheted
de engem ne szidj haver
ha eltűnsz
mert titokzatosság serpenyő-apa
mint ahogyan a pók a háló maga
Hiába hívod engem neve
Nem hallom ember tégedet
nem mert én hajladozom
fejemen serpenyő-kalapom
Most én követek
pók-lábnyomot
keresztül a vízen
iszkolva
mint Éjféli Rabló
acélhanggal
acélkéssel
és az egyetlen fegyverrel
mit én viselem:
Ogunnal
vas álmával
új földön/ az Új Világban
Így hát hajlonghatsz
ostorozhatsz
amennyit csak akarsz
ha azt hiszed megingok
jobb ha újragondolod
mert Shango vihar

köt ostorcsapást
dadogáshoz
és a történelem
egy ringyó

Én acélvirágokkal
burjánzom
míg a nőé emlékezet'
a hang megbabonázza
és nő csak azt kívánja
övé hajó
végre a révbe érne
De késő már
túl késő már sírni
és a sötétség ezen
karikái
meglékelik a fényt
enyém szememben
ez több mint fájdalom-
gyűrűk
avagy
álmatlanság
Ez egy hosszú mély
mozdulat
a fájdalommassá növekvő
felébredés előtt
És nekem át kell ölelni
a látomás születését
mely a fém-dalolás
eme szövevényéből
pattan elő

az éjszaka
bugyraiból
míg én érezek
föld
szerelemtől mozog
fénytől barázdáltan
én századokig csak
a mag felé
fordíthattam a hátam
mint az ostorcsapások
ég
enyém emlékezetben
most tanulok
átölelni
egy másik
melódiát sugárzó napot
alattam
Így hát hiába szólnál hozzám haver
mikor én így hajladozom
fejemmel a serpenyő belsejében
mert én nem hallom
fejemmel a nap belsejében
és víz
karikákat perzsel
enyém szememben
ez nem közöséges izzadás
Ez Shango
tűzet izzadván
egy acélcsóktól

Isten, hallod-e te vagy-e kihez én most beszélek
Isten te aztán okos vagy, b... meg, téged
van ember mestere a pökhendiségnek
Mindig mikor rád gondolok, te ott fenn valahol
csak ülsz tied trónon, hosszú fehér hajad válladra omol
nézel le az égből tied bölcs szemeddel
Azt hiszem te egy magas életre született fickó vagy
hogy társaságod planéta és szivárvány legyen
mindez túl magas az én alantas gettó-életemhez
De én sose így látom a dolgokat
Nekem nem kell tudni mindez a magasztos beszéd csak pacsirtaszó
s csak arra jó
hogy engem sötétben tartson
Isten tudod te rohadt okos vagy
Mióta a történelem téged futtatott
én csak most tudom te vagy az egyetlen Ogun
ki mindezidáig a jó öreg olajshordóban rejtőztél
és épp itt éltél Trinidadban
mikor imádkozni akarok ők mindig azt mondják
emeld fel tiéd fejet ember
de közben te egyre csak trónolsz a serpenyő belsejében

Mikor serpenyőről beszélsz
minduntalan hatalomról regélsz
én mondom neked hapsikám
vetted a lapot öregem?
vagy még mindig a középutat
taposod szívesen?

Tudod hogy ez a serpenyő
tükör a kezében?
dobd le és isten úgy segítjen
hogy 400 év keresztje reccsen
azt mondd nem vagy babonás?
hát jó, dobd le ha úgy hívnak: ember

hogyan gondolsz édes serpenyő belseje
ez nem kolibri
szívverése lüktető?

Ők mondanak a serpenyő belseje
istentelen
akárcsak az emberiség
hát készíts tüzet
s keresztelő olajat
de én figyelmeztetem téged, Attya
serpenyő EGY gyermek
hát jobb ha jól keresztelsz
kend meg övé hasat olajjal
míg övé homlok tisztára szentelsz
akár a vér

Én nem akarok tudni: fej vagy farok
a beteg kromatikus skála
az én számomra oktáv
egy szó mely másra rímel: rabszolgaságra
de pont ezt is mondják ők nekem
aszongyák hogy tenor serpenyő
az két oktáv hangterjedelem
fel egészen a középső cétől
hát igen ez teljesen új nekem
a szavukat kell hogy adják erre
de ha én eljátszom
egy melódiát emlékezetből
aszongyák övé hallás jó nagyon
a rrrridmus a véribe' van
övé zenei érzék örökölte
biztos a génjeibe' van
asziszem tudom mire értik
de én csak mosolygom a tenor serpenyőre
és a tenor serpenyő kajánul visszavigyorog
mintha aszondaná na mondd meg nekik
én oktáv vagyok

fölfelé terjedő
hogy vihar-imát mondjon ő
és egy nap majd megkérdezheted
hogy a villámlás kezdete
a középső cé-e?

Nyald a serpenyőt

egy ügyes

kézi-trükkal

régi-régi bűvészet ez

mit új

földön művel

fütykös

mely ismeri

a tűz

zamatja'

mikor az éhség

a hőt kib...a

bilincs

nem

ismeretlen

a vas útjai előtt

hát nyald a serpenyőt

egy ügyes

kézi-trükkal

Ogunt

nem kell

sokáig

élesztgetni tűzzel

Üsd ki ember
üsd ki a fájdalmakat
verd ki
acél rrrridmusára
érzed
serpenyővér folyik
nézd az álmod
hogy nő
leplezetlen dolgokból
valósággá
üsd ki ember
üsd ki hát
az ostor-
árnyék
erőszakát
az égés és csattanás
árnyékát
a kihaladt bőrön
verd ki hát ember
üsd ki jól
verd ki a történelem
súlyát
sebezz és gyűlölj
üsd ki ember
üsd ki hát
verd ki a vérzést
és magok
kifordult belét
hogypocsékold

üsd ki ember
üsd ki hát
üsd ki
az új híreket
a régi középútból
rejtélyek méhe
üsd ki ember
üsd ki hát
verd ki a
történelmi hang
súlyát
üsd ki/ gyógyítsd be/ formáld
zavarj össze
sebeket
vízióval

1956-ban Spree Simon Ghanába látogatott és bemutatta serpenyőkészítő tudományát.

Vele együtt szelték át az Atlanti-óceánt Shango ősi dobjai, s így, új formában tértek vissza Afrikába, két évszázad távollét után, idegen földről.

ERIC PAYNE

Az Acél Banda Story

oly sok fordulat után

oly sok kudarc után

érintsd meg őt

ő mosolyog

öleld át

ő veszettül dühöng

öld meg őt

ő porrá zúz téged

lásd viharod hazatért

EDWARD BRATHWAITE

Shango

olyan volt mint a hazatalálás
spree megtalálta önmagát
szabadon nem leláncolva pajtás

ó mindez volt és még több
álom volt
alvóhoz visszatérő
patak volt
folyóhoz visszatérő
folyó volt
tengerhez visszatérő
ó mindez volt és még több nincs szó rá elegendő
nem tudom megmagyarázni csupán
400 év fájdalom után
de az igazat megvallva
én nem gondolkozok és elmegy érte
akármilyen gyökerek után
én van Trinidadból
és én marhára szerettem
én nem kell tudni mit keres én
vagy mit várok én
én lázadónak el nem mentem
minden szellemet már régen elfeledtem
én nem reménykedem
hogyan engem fáklyásmenettel várnak
mint ahogy régimódi eső beszél a sárral
az anyaföld kitarja karját:

ejnye, ejnye, fiam, hol te ily soká bolyongol
hallom acélbandába' játszol
na mondhatom nagy vagy
elfelejtet én tanítottam neked botot verni
én mégis megbocsátok neked
én tudom mit négy évszázad tehet
tied memóriával

nem, az nem olyan volt
nem tudom megmagyarázni csupán
400 év fájdalom után
de mégis azt mondom: spree fiam te csak a muriba menjed
légy mint a limbó
engedd áradni a tested
és semmi különöset te ne képzeljed
mégis mikor látom hogy a gépről le kell szállni
nem tudom megmagyarázni
olyan volt mint a hazatalálás
spree megtalálta önmagát
szabadon nem leláncolva pajtás
igen ó mindez volt és még több nincs szó rá elegendő
álom volt
alvóhoz visszatérő
patak volt
folyóhoz visszatérő
folyó volt
tengerhez visszatérő
igen mindez volt és még több nincs szó rá elegendő
ó igen én aszondom neked cimborám
ez van minden kiszállsz ez van afrika
majd benyalod a pálmabort mint a rumot

hallgathatod majd vég nélkül a dobot
öledbe kapsz föld-ritmus-asszonyod
asztán aszondom magamnak
már megint kezded?
söpörd már ki a sok cifraságot tiéd agyadból
ne hozdad te rossz
szokásokat trinidadból
afrikába
csak hűvösen csak hűvösen
lassan szüless lassan szüless
400 évig voltad te anyaméhben
mostmár igazán tudhatnád
hogyan lassan szüless
lassan szüless
felejtsd el a sok cifra gondolatot
tested lassan limbózhatsz
és ha én föld-érinteni lehajolok
acél-hangnak ez ajánlkozásával
én érzem valami furcsa
mintha én álmodna
mintha én már itt járt volna
veled még sose történt ilyen?
mintha csak sétálnék lenn az utcán
és belebotlanék
valakibe akit én már ismerem
manette Jules Halszemű
valaki állja meg fiúk és mondja meg
hé, hé, te is átugrottál ide?
na mi az egész trinidad átköltözött ide?
na mi az mi történik itt na mi az?
hadd tüzeljünk tüzet hadd rakjak

máma aszondtam magamnak
hé, spree komám, csak fel a fejfel
te csak most érkeztél piri-piripócsból
és mégis úgy érezek megin'
valami megmagyarázhatatlan

olyan volt mint a hazatalálás
spree megtalálta önmagát
szabadon nem leláncolva pajtás

de még ha a békében lépkedem is
enyém anyaföldön
én azt se csodálni ha az most nehéz van
magamra találni e' helyt
asziszem ez nem olyan mint serpenyő-udvaron mászkálni
inkább olyan mint egy másik kijáraton
kimenni
négy évszázad felhalmozódott csomagjával
de egyszercsak hirtelen
visszaemlékezem mi a válasz a rejtvényre

EGY	VÖRÖS	EGY	FEKETE
EGY	NYALNI	MÁSIK	FENEKE

FAZÉK A TÚZÖN

FAZÉK A TÚZÖN

te tévedel
te tévedel
gyerünk pók felelj
kezd újra
kezd újra

EGY VÖRÖS EGY FEKETE
EGY NYALNI MÁSIK FENEKE

aztán enyém agytekervényeimben

jön a válasz

S-E-R-P-E-NY-Ő S-E-R-P-E-NY-Ő

SERPENYŐ / A / TÚZÖN

SERPENYŐ / A/ TÚZÖN

pók hallod hogy betűzöm?

de pók nem felelt nekem

és istenre esküszöm

a szembogaramban

én pók látok elmenni hálóból

és ő repülni fel az égbe

aszondom, jézusom, mi ez?

tied szemed trükköket színez?

aszondom eriggy már fiam biztos dögfáradt vagy

a gép már leereszkedik a nappal

jobb ha lefekszel aludni

mintha balta csapkodná enyém agy

nem tudom megmagyarázni

de amit én gondoltam az pók-cérna volt

az Shango-kúszás volt

egy hang-

láncon

a villámlás

mosolyával az arcán

és enyém láb már gyökerezni enyém anyaföldbe

most már nem kell nekem tovább bolyongani

nekem nem kellett viharra várni

één tudok
ez volt a hazatalálás
ja-ja róme-ó
ja-ja róme-ó
spree megtalálta önmagát
ja-ja róme-ó
szabadon nem leláncolva pajtás
ja-ja róme-ó
és mikor én felállom
abban a fény-hálóban
úgy érzek mint panoráma-éjszaka
és hallok magam beszélni
oyo oyo
oyo shango
örülök hogy láthatom téged ember
fogadd el a serpenyőnek e
felkínálkozását
ez a tied dob mely hazatér
mit én kölcsönkérem
és visszahozni
oyo oyo
oyo shango
fogadd el a serpenyő
felkínálkozását

Vess el

egy maroknyi serpenyő/ hangjegyet

szeld át a szigetek

eme láncát

hidald át

megint

a vér/

zó álmok

eltemetett

hegy/vonulatát

engedd e sziget-

töredékeket

hadd fogják

egymás kezét

MINT EGY

különálló

mégis egész

mint szegmentumát

a

SERPENYŐNEK

Isabel Allende:

Az ütődött María

(Az „Eva Luna története”-ből)

(Részlet)

Isabel Allende

Az ütődött María hitt a szerelemben. Ezért vált élő legendává. A temetésére minden szomszéd eljött, még a rendőrség is, még a vak újságárus is, aki pedig ritkán hagyta ott az üzletét. A Calle República elnéptelenedett, s a gyász jeleként fekete szalagokat kötöttek a balkonokra, és eloltották a házakon a piros lámpákat. Mindenkinek megvan a maga története, s ebben a városnegyedben szinte majdnem mindig csak szomorú históriák esnek, szegénységről, felgyülemlett igazságtalanságokról, elszenvedett kegyetlenségről, még születésük előtt elhalt gyermekekről, szerelmesekről, akik elmennek, de a María története másfolyen volt, előkelő csillogás, mely szárnyalni készítette a kívülálló képzeletét. Soha, a legcsekélyebb mértékben sem érdekelte az alkohol, sem a kábítószer, és soha nem törődött az ötfityingos jóslatokkal, melyeket a környékbeli jósnők és jóvendőmondók kínáltak. Úgy tűnt, mentes volt a reménykedés gyötrelmeitől, mivel megvédte őt képzelt szerelme. Ártalmatlan arcú kis nő volt, alacsony termetű, arcvonásai és mozdulatai finomak, csupa szelídség és lágyság, de ha időnként megesett, hogy valamelyik fickó megpróbálta rátenni a kezét, hát egy dühödt vadállattal találta szemben magát, csupa karom és agyar, mely kész volt visszaadni minden ütést, kerüljön akár az életébe. Megtanulták hát, hogy őt békében kell hagyni. Míg a többi nőnek úgy telt az élete, hogy bő köpenyekkel, olcsó sminkkel kendőzgette mestersége nyilvánvaló jeleit, addig ő köztisztelőben öregedett meg, egy rongyokban járó királynő arckifejezésével. Nem volt tudatában a neve tekintélyének, sem a legendának, melyet a személye köré fontak. Egy öreg szajha volt, akiben szűzies lélek lakott.

Emlékei között állhatatosan visszatért egy gyilkos láda, meg egy tengerillatú fekete férfi, így hát a barátnői lépcsőről-lépésre fedték fel életének epizódjait, s gyűjtögették össze türelmesen, hozzáadva mindazt, ami hiányzott belőle, míg végül kreáltak neki egy múltat. Nem volt olyan, mint ennek a helységnek a többi asszonya, egyáltalán nem. Egy távoli világból jött, ahol a bőrnek sápadtabb a színe, és a spanyolt csiszoltabban beszélik, keményebben ejtve a mássalhangzókat. Úrinőnek született, erre következtettek a többiek a választékos beszédéről és különleges modoráról, s ha valami kétség fért volna ehhez, hát a halála ezt is eloszlatta. Az érinthetetlenek méltóságával távozott. Láthatóan nem szenvedett semmiféle betegségben, nem volt megrémülve, és nem lélegzett zihálva, mint a közönséges haldoklók szoktak; egyszerűen kijelentette, hogy már nem bírja elviselni a létezés unalmát, ünneplő ruhába öltözött, pirosra festette az ajkát, megnyitotta a szárnyas kaucsukajtót, melyen át a szobájába lehetett lépni, azért, hogy mindenki elkísérhesse.

- Most eljött az időm, hogy meghaljak – mindössze ennyit fűzött hozzá.

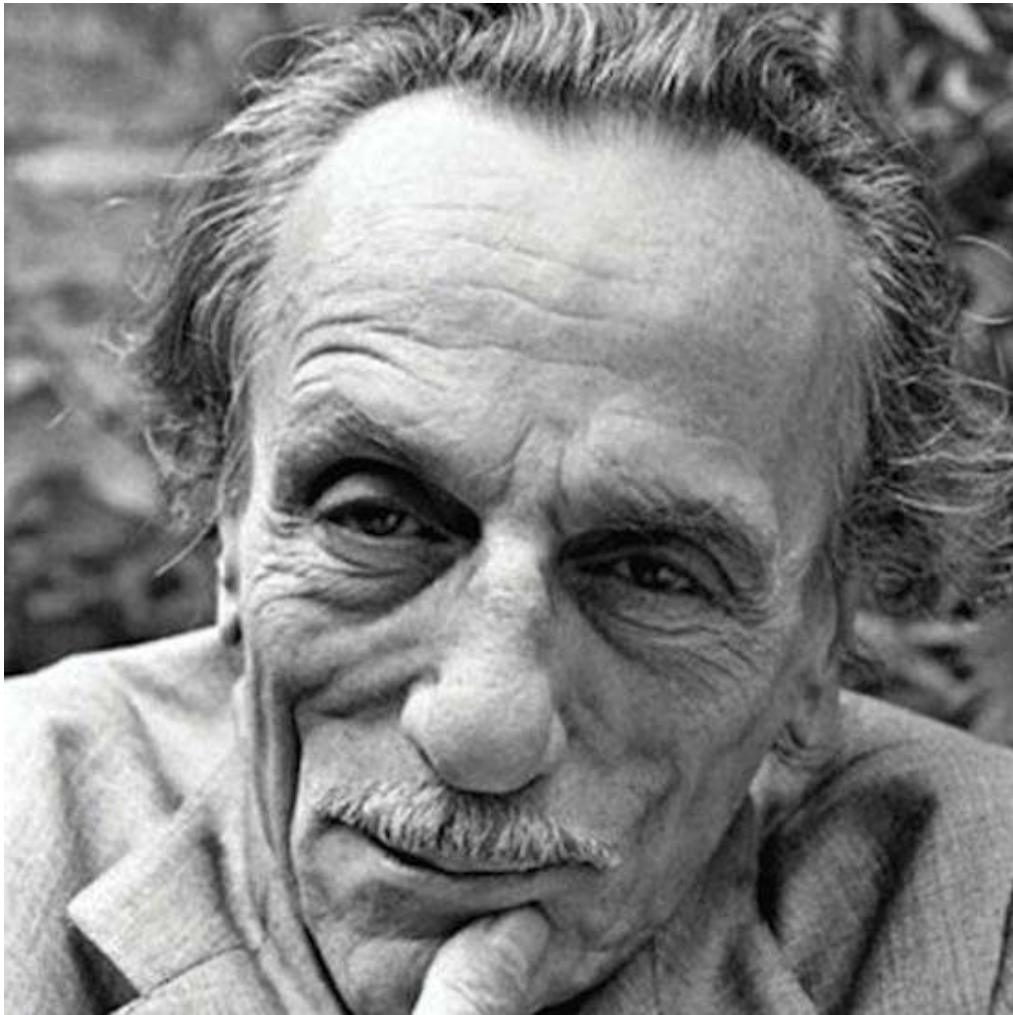
Lefeküdt az ágyába, a vállát arra a három nagy díványpárnára támasztotta, melyekre ez alkalomból keményített huzatot húztak, és egy szuszra megivott egy jókora csésze sűrű csokoládét. A többi nő csak nevette, de amikor egy órával később nem lehetett felébreszteni, megértették, hogy a döntése egyértelmű volt, s rögtön elhíresztelték a városnegyedben. Volt, aki pusztán kíváncsiságból jött el, de a többség őszinte szomorúsággal érkezett, s maradt ott vele, hogy utolsó útjára elkísérje.

.....

Eduardo de Filippo

NEM FIZETEK

Vígjáték 3 felvonásban

Szereplők:

Ferdinando Quagliuolo

Concetta, a felesége,

Stella, a lánya

Mario Bertolini

Lorenzo Strumillo, ügyvéd

Agliatiello, mindenes Quagliuolo házában

Don Raffaele Console, plébános,

Vittorio Frungillo

Luigi Frungillo

Erminia, Bertolini nagynénje

Carmela

Margherita

ELSŐ FELVONÁS

Ferdinando Quagliuolo házában. Ebédlő, mindenféle használatra, hátul nappali. Az első kulisszán balra ajtó, a másodikon, a sarokban tágas helyiség, elfüggönyözött üvegajtó, mely a teraszra néz. Az első kulisszán jobbra másik ajtó. Majdnem gazdag bútorzat. Nyár derekán vagyunk. A teraszon virágok, napsütés. Mikor felgördül a függöny, a színpad közepén egy asztal mellett ülnek Concetta és Margherita. Sugdolóznak, közben borsót fejtenek. Nem sokkal később belülről csengetés.

CONCETTA: Nézd meg, ki az.

MARGHERITA: (az asztalon lévő tésztaszúróbe önti a megtisztított borsót, amit a kötényébe gyűjtött) Valamelyik nap, mikor a borsópürét csináltuk, nem tartott ilyen sokáig. (Kimegy a nappaliba. Nemsokára Margherita kiabálása hallatszik bentről) Ó, hogy a fene a bűdös pofádat! Minek nézel te engem? (Kifelé, Concettához beszél) Nézze mán, asszonyom, mit csinál!

CONCETTA: Ki az?

MARGHERITA: Agliatiello... (Agliatiellóra mutat, aki ebben a pillanatban lép be félénken a nappaliból)... Alighogy kinyitom az ajtót, nekem esik és megcsókol!

AGLIATIELLO: Na és aztán?

MARGHERITA: Hát idefigyelj, te disznó! Én utoljára figyelmeztetek az asszonyom előtt: maradj magadnak, mert ha nem, én egyszer – de nem tréfálok – kiverem a maradék fogadat!

CONCETTA: (Agliatiellóhoz) Na, veled is jól bevásároltunk, mikor a házhoz vettünk!

AGLIATIELLO: (Margheritához) Na és, ha itt tartunk, megcsókol mán téged a borbélysegéd is, aki a palota melletti üzletbe' van.

MARGHERITA: Ha én is akarom, az más.

AGLIATIELLO: Még hogy nem akar! Azt is elmondta nekem, hogy görbe a lába.

MARGHERITA: Még mit nem! Eszembe se vót!

AGLIATIELLO: Akkor mutasd csak, na, hadd lássuk!

MARGHERITA: Hát az biztos, hogy mondtam...

CONCETTA: Szeretném én azt látni, mikor téged akar megfogni férjének!

AGLIATIELLO: Donna Concetta, magának a házában van a szerencse, és nem tudja megbecsülni. Don Ferdinando, a férje egy nap milliomos lesz, és az az én érdemem lesz.

CONCETTA: Hát persze!

AGLIATIELLO: És mégis... így beszél velem...

CONCETTA: Menj a fenébe! A férjemet átrázhatod, engemet nem. Ha rajtam állna, ebbe a házba be nem tennéd a lábad.

AGLIATIELLO: Concetta asszony, nekem is enni kell... mindenki úgy keresi meg a kenyerét, ahogy tudja. Végül is én semmi rosszat nem teszek.

CONCETTA: Na, ne mondd! Te már tisztára megőrjítetted azt a szerencsétlen Ferdinandót.

AGLIATIELLO: Hát mi vagyok én? Én semmi rosszat nem teszek a férjének azzal, amit mondok. A múlt héten is miért nem jött be neki a kettes? Mert a saját feje után akart menni. Én megmondom neki a biztos számokat, erre ő másikat tesz meg. *(Margherita ez alatt a vita alatt némajátékot folytat, integet Agliatiellónak, és ebben a pillanatban megemeli egy kicsit a szoknyáját, megmutatja neki a lábát)* Görbe, görbe a lába! *(Aztán Concettához)* Don Ferdinando hol van?

CONCETTA: A konyhában.

AGLIATIELLO: Akkor, ha megengedik... *(Elindul balra)* Elhoztam a megjátszott szelvényeket. *(Kihúz a zsebéből egy köteg lottószelvényt)* Ma éjszaka látomásaink voltak.

CONCETTA: *(A szelvénykötegre mutatva)* Nézz oda... Látjátok, mennyi kidobott pénz?... Micsoda hülyék!

AGLIATIELLO: Még hogy kidobott?! Maga nem tudja, mit beszél! Ezeket az éjszakai látomásokból fejtettem meg. Én és a férje ma hajnali négyig a háztetőn voltunk.

MARGHERITA: Látja, miket csinál?

CONCETTA: Majd meglátjuk. Vagy én kerülök a bolondokházába, vagy ezek ketten.

AGLIATIELLO: Ma éjjel az ég felhős volt. És ahogy a felhők elkezdtek kavarni, különös képekké alakultak: alakokká, fejekké, állatokká, fákká, hegyekké... És ha van, aki felismeri a felhők alakzatainak és kombinációjának a tartalmát, megtudja az élők és holtak akaratainak teljes tartalmát, megragadja bennük az úgynevezett szerkezetet, és a szerkezetekből a számokat a hármast meg négyes találatokhoz. Például az éjjel, találják ki, ki állt egy ilyen nagyhasú csacsi mellett? Don Ferdinando megboldogult apjának a lelke: a maga apósa. És tudják, a csacsi ki volt? Maga, Concetta asszony.

CONCETTA: Én?!

AGLIATIELLO: Maga, pontosan maga! Mert az a számárformájú felhő kevéssel azután átalakult, és a maga vonásait vette fel. Alighogy Don Saverio, a megboldogult ezt meglátta, rögtön futásnak eredt. Úgy futott, ahogy csak egy felhő futni tud... és felemelt karokkal futott, mintha segítséget kért volna valakitől: Ferdina'! Ferdina'! *(Felemeli a kezeit, hogy jobban érzékeltesse a felhő látványát)*

MARGHERITA: Nocsak, a felhő beszélt is?!

AGLIATIELLO: Te karikalábú! Fogd be a szád! Tán egy járókelő kiabált az utca közepéről: Ferdina'! Ferdina'! Tehát Don Saverio vonásait tökéletesen ki lehetett venni, futott... miért futott? Nem tudom! A hang, mely így kiabált: Ferdina'! Ferdina'! ... don Saverio lelke volt, mely azért bolyongott itt, hogy a fiát szólítsa. Igaz? És én kitaláltam belőle a számokat, majd meglátják, hogy igazam lesz. *(Belülről a csengő hangja)* Hé, te majom! Nyisd már ki az ajtót!

MARGHERITA: Asszonyom, hallja? Majomnak nevezett engem!

CONCETTA: Mit törődsz vele? Nézd meg, ki az.

Margherita kifelé megy. Mikor az ajtóhoz ér, Agliatiellóra néz, és a lábát mutatja neki, majd engedelmeskedik és kimegy.

AGLIATIELLO: Görbe bizony! Megbocsát, donna Cunce'? (*Concetta nem válaszol neki*) Donna Concetta, én a házuk szerencséje vagyok, és maga semmibe se vesz engem. (*Balra el.*)

MARGHERITA: (*Visszajön*) Asszonyom, annak a jegyzőnek a fiai vannak itt, aki a szomszéd házban lakik.

CONCETTA: Frungillo jegyzőé?

MARGHERITA: Igenis.

CONCETTA: Mi a fenét akarnak tőlem? Jóformán nem is ismerjük egymást... nehezükre esik még a köszönés is, ha összetalálkozunk a lépcsőn, olyan gőgösek!

MARGERITA: A férjével akarnak beszélni. De micsoda két ronda pofa...

CONCETTA: Ereszd be őket!

Margherita kimegy. Concetta megigazít néhány tárgyat, egy kis rendet csinál.

MARGHERITA: (*Visszajön*) Parancsoljanak, uraim.

Belép a két Frungillo fivér, sötét tekintettel.

LUIGI: Jónapot.

VITTORIO: Jónapot.

CONCETTA: Jónapot. (*Margheritához*) Te menj ki.

MARGHERITA: Elnézést... (És kimegy a nappaliba)

CONCETTA: (*A két férfihöz*) Foglaljanak helyet. Miről van szó?

LUIGI: Mi don Ferdinando Quagliuoloval akarunk beszélni, mert csak ő adhat magyarázatot egy bizonyos ügyben.

VITTORIO: (*Határozottan*) Igen.

CONCETTA: Ferdinando pillanatnyilag a konyhában foglalatoskodik; paradicsomot tettünk el télire, és ő most az üvegeket dugaszolja. Saját kezűleg akarja csinálni, azt mondja, senki nem tudja úgy lezárni, ahogy ő lezárja. Nyugodtan elmondhatják nekem is, mit óhajtanak.

VITTORIO: Donna Concetta, a mi kutyánk elhalálozott.

LUIGI: Mi az, hogy kutya?! Családtag volt ő. Mi az asztalnál először neki készítettünk helyet, utána magunknak. Kint, a teraszon találtuk meg, ilyen felfúvódott hassal, és a szájából zöld hab jött.

VITTORIO: Nem, ami az orrából jött, az sárga volt.

LUIGI: (*Helyesbít*) Sárga.

VITTORIO: A nagypapa nincs magánál... eléggé koros már szegény... Lehet, hogy a fájdalom megöli őt is.

LUIGI: Sőt, bizonyos, a nagypapa meghal Masaniello után.

CONCETTA: Nagyon sajnálom, de miért mesélik mindezt nekem?

LUIGI: Donna Concetta, a kutyát don Ferdinando, a maga férje ölte meg...

VITTORIO: Megmérgezte.

CONCETTA: Ez örülség. Ferdinando szeret minden állatot, még egy legyet se tudna megölni.

LUIGI: Azt mondta, érthetően, világosan, mert nem tudta, hogy én a szobámból, ami épp a teraszra néz, mindent hallok: „Nem mégy innen! Nem mégy innen, te rohadt dög!”... És én hallottam... „Letapossa az összes virágomat! Hallod-e, én azt mondom, ha a gazdáid nem tartanak megkötvé, én megmérgezek, én kinyírlak!”

VITTORIO: És megtartotta a szavát. Én láttam, donna Cunce', ezzel a két szememmel, vakuljak meg mindjárt, ha nem igaz; a szobám ablakából láttam több éjszaka is, hogy ő és Agliatiello, a maguk cselédje, a háztetőn hanyatt feküdtek.

LUIGI: Előre megfontolt szándékkal... Micsoda cinizmus! Agliatiellóval majd később számolok. Ő is gyűlölte, mert egyszer megharapta a lábát, és nem tudta megbocsátani neki.

CONCETTA: De hiszen ők azért mennek a tetőre, hogy a lottószámokat kiöltöjék. Ki tudja... a felhők... a pára... *(Látja, hogy Ferdinando jön balról)* Á, itt van a férjem, beszéljenek vele.

FERDINANDO: *(45 év körüli férfi, magas, robusztus, haja és bajusza koromfekete, tekintete éles és gyanakvó, tipikus nápolyi népi figura. Tudatlansága indulatosá és gyanakvóná teszi. Agliatiello jön utána egy kosár paradicsomos üveggel, melyek új spárgával vannak lekötve.)* Agliatiello... csak lassan, óvatosan... ezek súlyosak. Majd én elrakom őket a kredencbe.

Hozzáfognak.

CONCETTA: Gyere csak, nézd meg, mit akar itt ez a két úr. A nagypáról meg a kutyáról beszélnek...

FERDINANDO: Mi van?

LUIGI: Valóban, maga nem tud semmiről, a mi jelenlétünk nem hozza zavarba, mert maga ártatlan. *(Agliatiellóhoz)* Te se tudsz semmit...

AGLIATIELLO: Én? Mit?

Concetta elkezd rakosgatni az üvegeket a kredencbe.

FERDINANDO: *(Sértődötten)* Hagyd már, Cunce'! Hadd csináljam én!

CONCETTA: *(Sértődötten kifakad)* Jól van, már, csináld csak te, Ferdina', én megyek! Legközelebb már, ha el akarjuk rakni az üvegeket, mérnököt hívunk. *(Jobbra el.)*

FERDINANDO: Jó asszony ez, csak a modora egy kicsit... különösen idegenek előtt. *(Aztán a két férfihoz)* Nos? Én nem értem magukat... ártatlan, nem tud róla... olyan furcsán beszélnek...

LUIGI: A családukn kutyaja meghalt.

FERDINANDO: Ó, meghalt a kutya! *(És nevet)*

LUIGI: Maga ezen nevet?

FERDINANDO: Sajnálom, mert megértem, hogy ez maguknak fájdalmat okoz. De miért nem adnak hálát Istennek, hogy megszabadította magukat egy ilyen állattól, ami csak kellemetlenséget és bűzt csinált a házban?

VITTORIO: Magának volt kényelmetlen?

LUIGI: A bűzt maga szagolta?

FERDINANDO: Én szagoltam csak igazán azt a bűzt! Mert a maguk drágalátos kutyaja mindig megtalálta a módját, hogy belógjon a teraszomra, elvégezte a nagy- és kisdolgát, aztán elment.

LUIGI: És maga ezért ölte meg?

FERDINANDO: Hogy-hogy megöltem? Kértem a pompeji Madonnát, hogy döglessze meg, ez igaz. Sőt, hogy ezt az áldást megértük, holnap feltétlenül küldök egy tucat gyertyát a templomba, ahol ezt megfogadtam. De én egy ujjal se nyúltam hozzá.

LUIGI: Maga nem, de megmérgeztette a bérencével. *(Agliafiellóra mutat.)*

AGLIATIELLO: De hiszen maguk megőrültek, uraim! Én, ha találkoztam a kutyával, mindig megállítottam, csóválta a farkát... én is...

FERDINANDO: Te is csóválad a farkad?

AGLIATIELLO: Csak azt akartam mondani, hogy én is örültem neki. De aztán álnokul megharapott a maguk nyavalyás kutya... és attól fogva már nem köszöntöttük többé egymást.

LUIGI: Hát jól van. Maga azt mondja, nem tudnak róla semmit?

FERDINANDO: Pontosan. Nem tudunk róla semmit.

LUIGI: És mit csináltak az éjjel a háztetőn?

FERDINANDO: Az nem tartozik magukra. Mi azért megyünk éjszaka a tetőre... mert levegőzni akarunk.

VITTORIO: Látod, megmondtam, hogy fölöslegesen jövünk ide.

LUIGI: *(Ferdinandóhoz)* Hát idefigyeljen! Maga nekem mindig ellenszenves volt. Amikor ideköltözött a szomszédunkba, én mindjárt mondtam az enyéimnek: ez az alak nem tetszik nekem.

FERDINANDO: Valóban?

LUIGI: Valóban. És a szegény Masaniello halála után, minden alapos gyanúm, mely magát illeti, beigazolódott, most már egyenesen utálok magát!

FERDINANDO: *(Agliafiellóhoz)* Hát én mindjárt a pofájába vágok egy üveget!

LUIGI: Na, rajta... csak próbálja meg, a saját házában van, próbálja meg! Mit mondhatok? Velem is végezhet, mint az én szegény kutyámmal: a hasam fel fog puffedni, ekkora lesz, és zöld hab jön majd a számból, a sárga meg az orromból. Gyerünk, Vittorio!

A két Frungillo fivér elmegy.

FERDINANDO: Láttál már ilyet? A saját házamban...

AGLIATIELLO: Ne törődjön velük, don Ferdinando! Az egész családjuk ilyen ütődött.

FERDINANDO: Add csak ide a kezed, hadd támaszkodjak rád... *(Felmászik egy székre és elkezd a helyükre rakni az üvegeket.)*

CONCETTA: (Jobbról belép) Elmentek már?

FERDINANDO: El, el... Úgy feldühítettek, hogy mindjárt utánuk megyek és ellátom a bajukat.

AGLIATIELLO: Don Ferdinando, hiszen ezek számok: a kutya hat...

FERDINANDO: Agliatiello, te koldusbotra akarsz juttatni engem? Most szombaton kétszáz szelvénnel játszunk.

AGLIATIELLO: És most szombaton nyerni fogunk...

CONCETTA: Legyetek már észnél! Hát normális dolog az, hogy egy lottózó-tulajdonos ellottózza az egész bevételét?

FERDINANDO: Azt teszem, ami nekem tetszik! A lottózó az én drága apámé volt, és nem tartozom számadással senkinek.

CONCETTA: És ha mindent elveszítesz, miből fogod fizetni a nyerteseket?

FERDINANDO: Agliatie', látod ezt a nőt? Ez az én szerencsétlenségem. Feleséget és jószágot messziről ne hozz!... Ha még egyszer kezdhethném, inkább egy afrikai nőt vennék el, mint ezt! Alsóbbrendű faj? Hát aztán? Az a fontos, hogy békesség legyen. De ez az asszony elviselhetetlen!

CONCETTA: Tényleg? És miért, ha szabad érdeklődnöm?

FERDINANDO: Mert unalmas vagy, mert tönkretesz, pedig tudod, hogy tönkretesz. *(Agliatiellohoz)* Tudod, mit csinál ez? Mikor látja, hogy valamit elhibáztam, mert előfordul, elég gyakran, hiszen tévedni emberi dolog, ez nemhogy csendben maradna, neem... pedig biztos, hogy én is észrevenném a tévedést, ez meg egyből locsog, a pofámba vágja: „Már megint mit csináltál? Ezt aztán jól elintézted!... Mert olyan agyalágyult vagy... Ezt ne tedd. azt ne tedd...” És én, már csak azért is, hogy bosszantsam, másképp csinálom, aztán rajtavesztek, pedig kezem-lábam összetöröm, hogy jól csináljam.

CONCETTA: Aztán mondd csak, kit bosszantasz vele?

FERDINANDO: Azt nem tudom, de hogy a halálba kergetsz, azt jól tudom.

BERTOLINI: *(Belép)* Szabad? *(27 év körüli fiatalember, túlságosan finomkodó öltözetben, gomblyukában virág, aranyláncocská az óráján, kezén aranykarkötő, egész öltözeke közönségességre vall. Ondolált, kikent-kifent a haja.)*

FERDINANDO: *(Mikor meglátja, elsötétül az arca, és vállat von)* Ó, ó!

BERTOLINI: Alászolgája, don Ferinando.

FERDINANDO: *(Kiesik egy üveg a kezéből)* Na, tessék, alig teszi be a lábát, máris eltörök egy üveg. Agliatiello, takarítsd fel ezt a szemetet, de rendesen!

AGLIATIELLO: Jól van. *(Bertolinihez)* Isten hozta, mikor megy?

BERTOLINI: Talán én vertem ki a kezéből azt az üveget, vagy eldobta? Ne mondja!

Agliatiello balra kimegy, majd visszajön egy seprűvel, hogy végrehajtsa Ferdinando parancsát.

FERDINANDO: Mi a fenének jött ide? Otthagyta üresen a lottózót?

BERTOLINI: Ott voltam délutánig, beérkezett már minden szelvény, és amikor leállt a forgalom, eljöttem. Ott maradt don Bartolomeo, De Biase kisasszony, meg a könyvelő.

FERDINANDO: És nem maradhatott volna ott maga is? Miért fizetem én magát?

BERTOLINI? Miért fizet engem?

FERDINANDO: Azt én is szeretném tudni. Na, miért fizetem én magát?

BERTOLINI: Hogy tegyem a kötelességemet, és hogy mindig a rendelkezésére álljak. De ezen a szombaton szabad vagyok; egyik szombaton igen, a másikon nem. Így egyeztünk meg, nem emlékszik? De maga ki nem állhat engem. Én ellenszenves vagyok magának, és ez nincs rendjén, mert én még a gondolatait is lesem. Engem már a megboldogult édesapja is alkalmazott a lottózó házban.

FERDINANDO: És ötödik keréknek alkalmazta, nem azért, hogy csődbe juttasson.

BERTOLINI: Hm... ötödik kerék... pedig én jóra való ember vagyok... maga meg ötödik keréknek nevez, pedig mindig két-három szelvénnel játszom a maga játékán.

FERDINANDO: És el is találja mindig.

BERTOLINI: Kettesem szokott lenni... szerencsém van... maga meg nemhogy örülne neki... A múlt héten is hatvanezer lírát nyertem a Bari-i játszmán. Nekem nincs senkim, én üres kézzel jöttem a maga irodájába, ahogy mondják... És én szeretek itt lenni; maga olyan, mintha az apám volna, donna Concetta az anyám, Stella pedig...

FERDINANDO: Stella pedig az én lányom.

BERTOLINI: Igen, és én tisztetem őt, ahogyan a nővérét tiszteli az ember. Mindig mondom Erminia néninek: Stella az én glóriám.

FERDINANDO: Csak vigyázzon, mert én széthasítom a fejét, ha sokat babrál azon a glórián!

STELLA: *(Jobbról jön, délutáni ruhában)* Megyek, mama.

CONCETTA: Menj csak, kislányom.

STELLA: Légy jó, papa.

CONCETTA: *(Bertolinihez)* Kérem, igyekezzenek vissza!

BERTOLINI: Természetesen, donna Concetta.

FERDINANDO: Hová mentek?

STELLA: Szövetet veszek az új ruhámhoz.

FERDINANDO: És az a szatyor körte minek van nálad?

STELLA: *(Rámered)* A boltosnak viszem, így olcsóbban tudok vásárolni. *(Bertolini felé indul, és mindketten menni akarnak)* Menjünk.

FERDINANDO: Gyere csak ide! *(Stella odamegy, és Ferdinando egy hatalmas pofont ad neki)* Takarodj a szobádba!

STELLA: *(Nagyon feldühödik)* Láttad ezt, mama?

CONCETTA: Megbolondultál?

FERDINANDO: Fogd be a szád, mert te is kaphatsz egyet!

CONCETTA: Igazán? Jézusmáriám, ez megőrült!

STELLA: Hát én megyek... én megszököm innét, nem leszek tovább terhére! *(Jobbra el.)*

BERTOLINI: Don Ferdinando, megmondom őszintén, hogy nagyon igazságtalannak éreztem azt a pofont. Rosszabbul esett, mintha én kaptam volna. Mi rosszat csinálhattunk volna mi együtt? Annyiszor elengedték már velem.

FERDINANDO: De többet nem fogjuk elengedni. Ajánlom, hogy verje ki a fejéből, hacsak nem akar póru járni!

BERTOLINI: Nem fogom kiverni.

FERDINANDO: De ki fogja verni.

BERTOLINI: Nem fogom.

FERDINANDO: De ki fogja verni.

BERTOLINI: Nem fogom kiverni.

FERDINANDO: Akkor pedig ki van rúgva az állásából!

BERTOLINI: Nem, uram, maga nem rúghat ki engem csak úgy! Maga legfeljebb elbocsáthat engem. De előtte még végkielégítéssel tartozik nekem, különben a szakszervezettel gyűlik meg a baja. És ha már itt tartunk, kérem a társadalombiztosítási lapomat és a nyugdíjigazolásomat. Maga munkaadó, én pedig tizennégy éve dolgozom magánál, maga meg az összes bélyegemet és papíromat elsikkasztotta.

FERDINANDO: Na, nézd csak, régebben nem így gondolkoztál!

BERTOLINI: Hát mit gondoljak? Maga szétrombolta a bizalmamat. A papírokról majd később beszélünk. Szép kis szabálysértés, jókora bírságra számíthat. Elmegyek a szakszervezetbe, és jól eláztatom... most már az összes visszatartott papíromra igényt tartok. Legyen jó, donna Concetta... Méghogy kirúg... *(El.)*

FERDINANDO: Na, nézd csak, mit forgat a fejében? Ez még képes lecsukatni engem.

CONCETTA: Ferdina', akarod tudni az igazságot? Nyugodj meg egy kicsit! És ne beszélj így többet! Mondd meg őszintén, mi volt ez? Pofon vágta ezt a szegény lányt!

FERDINANDO: Márpedig az a rongyos nem veheti el!

CONCETTA: Persze, majd várni fog a trónörökös hercegre!

FERDINANDO: Azt teszi, amit én mondok!

CONCETTA: De hát olyan rossz volna férjnek Bertolini? Rendes fiatalember, tudjuk, hogyan gondolkodik, szinte a házukban nőtt fel; határozott, takarékos, igyekvő. Tulajdonképpen mi bajod vele?

FERDINANDO: Látni se bírom! Túlságosan szerencsés! Mikor az én megboldogult apám felvette a lottózóba, még cipője se volt, majd éhen veszett. Aztán elkezdett játszani, és azóta nincs olyan szombat, hogy legalább egy kettese vagy hármasa ne lenne... És fokozatosan megszédte magát, úgy, hogy most már mindene megvan. Aztán a pénzzel, amit nálam nyert, kiváltotta a nénye elzálogosított holmiját, ruhákat, fehérneműt varratott magának... Nézd, két éve, mikor otthon azon a balkonon ültem, ami a lottózóra néz, és ahová azért mentem, mert meghalt az én szegény jó édesapám, az volt az érzésem, hogy aki nálam egyszer megnyeri a hármast, az meg fogja kaparintani a vagyonomat is. Később újból nyert, aztán megint. „Most az édesapámmal álmodtam, most az édesanyámmal.” Most a mama álmodott valamit, most a papa, máskor a sógornője, a nővére, a fivére, az unokaöccse, a sógor, a dajka... És tönkretett mindenkit. Ahogy elalszik, kezdődik a következő heti sorozat.

CONCETTA: Na és, mi közöd hozzá? Annyi az egész, hogy szerencsés. Ha elveszi Stellát, csak jól jár vele, a végén még nagy urak lehetnek.

FERDINANDO: De miért kell mindig *neki* nyernie? Mintha minisztériumi állása volna. *(Ezalatt Agliatiello kettejük között áll, és hol az egyiknek, hol a másiknak mutatja, hogy igaza van.)* És ha összeházasodnak, és nem álmodik többet, tönkremennek.

CONCETTA: Te mondtad, hogy mindig nyer.

FERDINANDO: *(Kifakad)* Minden szombaton száz meg száz szelvénnel játszom! Több ezer lírát dobok ki. Éjszakákat töltök a háztetőn, hogy két számot összeszedjek... de csak náthát és influenzát szereztem. Semmit! Egy nyavalyás féllírást se nyerek!

CONCETTA: Hát ez a bajod... Na nézd csak!... Mert Bertolini nyer, te meg nem.

FERDINANDO: *(Csökönnyösen és bosszankodva)* De a lányomat nem adom neki!

CONCETTA: Majd nekiadom én!

CONCETTA: Akkor megölöm mindkettőtöket!

AGLIATIELLO: Ugyan már, csak nem fognak összeveszni egy ilyen semmiségen!

MARGHERITA: *(Belép a nappaliból)* Kihúzták a számokat. *(Átnyújt Ferdinandónak egy szelet papírt, amire a lottószámok vannak felírva.)*

FERDINANDO: Add csak ide! *(Margherita odaadja neki, és kimegy a nappaliba. Ferdinando leül az asztal mellé, Agliatiello is, és egyenként végignézik a szelvényeket.)* Na, lássuk csak... Nézz ide, te!... Egy, kettő, három, négy és huszonhat. Micsoda tökfaj, aki ezt kihúzta! De ki adta neked ezeket a számokat? Azt mondtad, hogy ezek biztos számok.

AGLIATIELLO: Don Ferdinando, de hiszen ezekkel három héten keresztül játszottunk!

FERDINANDO: De ez a negyedik hét. És ez? Ezt meg a háztetőn mondtad.

AGLIATIELLO: De, don Ferdina', hát közvetlenül a számokat láttuk? Ez csak lehetséges dolog, nem bizonyos.

FERDINANDO: Tudod, mi a bizonyos? Hogy én széthasítom a fejedet, mert nem tűröm, hogy hülyét csinálj belőlem! *(Széttépi a szelvényeket.)*

AGLIATIELLO: A múlt héten...

FERDINANDO: Te, én mindjárt agyoncsaplak!

BERTOLINI: *(Belülről, izgatott hangon)* Ki hitte volna... Nézzék csak... megbolondulok!

MARGHERITA: Micsoda öröm!

BERTOLINI: *(Kijön, utána Margherita)* Donna Concetta, nézze csak!

CONCETTA: Mi történt?

STELLA: *(Belép)* Mi az?

BERTOLINI: Donna Cunce', négymilliót nyertem.

Ferdinando majd megöli a szemével.

STELLA: Négymilliót?

BERTOLINI? Ó, Szűzanyám! El se tudom képzelni! Semmi kétség... Itt van a szelvény, és itt vannak a kihúzott számok. *(Megmutatja őket)* Don Ferdina', ma éjjel a maga apjával álmodtam.

FERDINANDO: Most már az én családom következik?!

STELLA: A nagypapával álmodott!

BERTOLINI: Milyen szép volt! Ingujiban volt, mint mikor régen újságot olvasott az üzlet előtt; emlékeznek arra a rózsaszín ingére? És bejött a szobába, az ágyamhoz, don Cicciónal, a trafikossal együtt, aki tizennyolc éve meghalt, és ezt mondta: „Öcsi, tedd meg az egyest, a kettést, a hármast és a négyest a nápolyi négyesre, és tégy rá ötven lírát számonként!” És én megtettem azt, amit a megboldogult mondott.

FERDINANDO: Egy, kettő, három és négy? És megjátszottad?

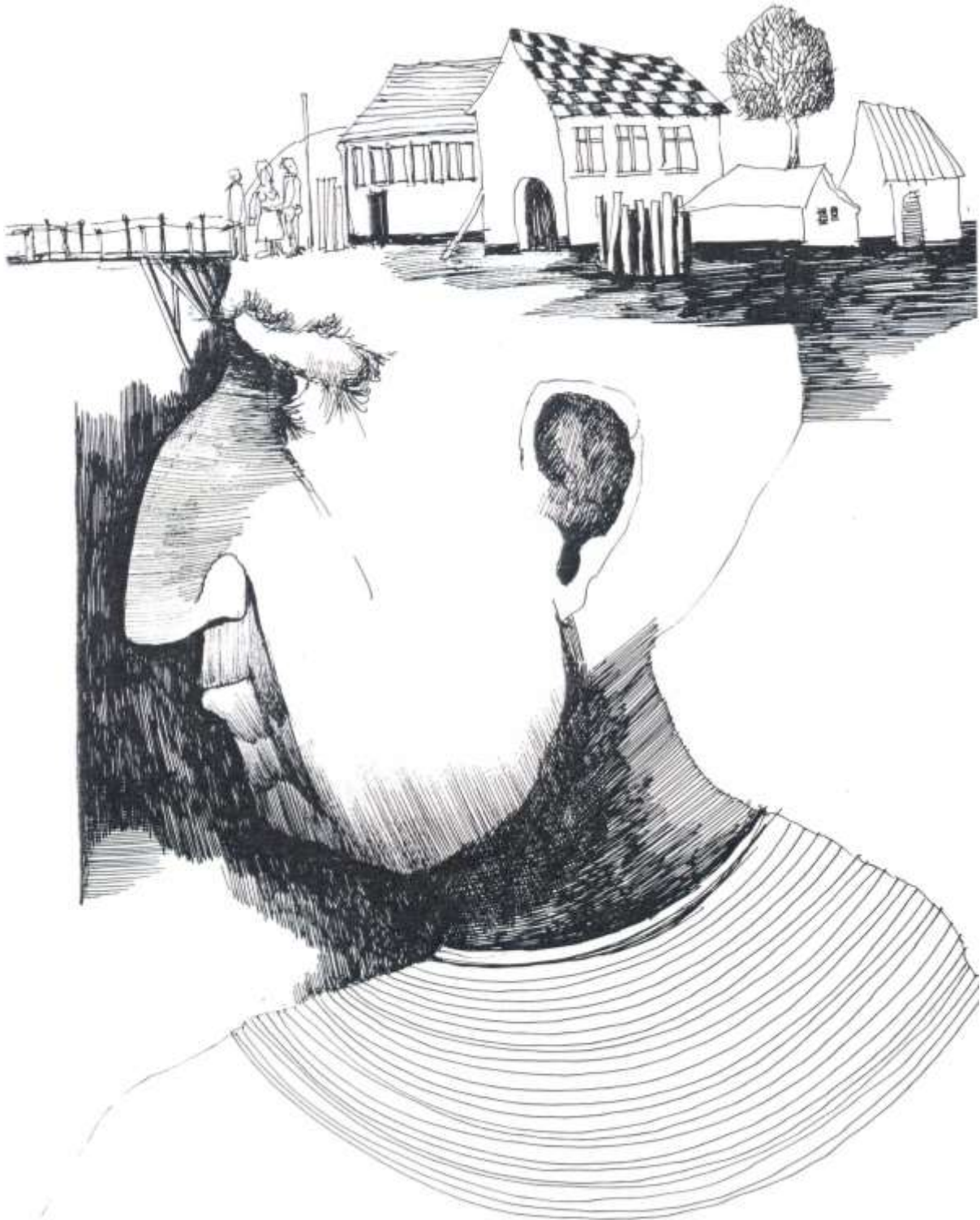
BERTOLINI: Amint látja... *(Odanyújtja a szelvényt Ferdinándónak.)* Most már gazdag vagyok. Hozzáadjam Stellát, don Ferdinando?

FERDINANDO: Erről később tárgyalunk. A négyes találat az enyém, a számokat nekem adta az apám, a pénz engem illet.

BERTOLINI: Don Ferdinando, maga megőrült?!

CONCETTA: Te tiszta hülye vagy.

FERDINANDO: *(Dühösen és eltökélten)* Nem fizetek! Egy fillért se adok neked! *(Mint aki megőrült)* A szelvény az enyém! Egy egész hadsereg se veheti el tőlem! Mehetsz az atyáúristenhez is... *(Balra kimegy, kétségek között hagyva a többieket, akik csak néznek egymásra, mint akik hallucinálnak.)*

MÁSODIK FELVONÁS

Ugyanaz a színhely, mint az első felvonásban. Hat nap telt el.

MARGHERITA: (A nappali felé beszél) Fáradjon be, donna Carmela!

CARMELA: *(Egyszerű asszony, csinosan öltözött, szerényen beszél. Minden mozdulata egyszerű és nyílt, jóságot és emberbaráti szellemet sugall.)* Nem tudja, hogy... nem szeretném, ha donna Concetta vagy Stella meglátna...

MARGHERITA: Neem. Éppen most vonultak vissza don Raffaellel tárgyalni. *(És a baloldali ajtóra mutat.)*

CARMELA: Don Raffaellel, a pappal?

MARGHERITA: Hát. Ma kora reggel futottam érte. Donna Concetta ezt mondta: „Fuss a San Damiano plébániára, és mondd meg don Raffael plébános úrnak, hogy jöjjön ide, amilyen hamar csak tud!” Donna Carmela, itt a múlt szombat óta bolondokháza van. Hat nap óta mást se hallok: „A szelvény, a négymillió... enyém a pénz! Nem, uram, az enyém!” Tudja, asszonyom, én már azt se tudom, hol áll a fejem.

CARMELA: És don Ferdinando nincs itthon?

MARGHERITA: Nincs. Olyan érzéketlen az, mint egy fakír. Azt mondja, hogy ügyvédet fogad. Teljesen megőrült.

CARMELA: Hogy-hogy megőrült? Nekem tetszik a Ferdinando úr elgondolása.

MARGHERITA: Akkor nem tudja, mi történt. A szelvény azé a szerencsétlen Bertolinié, mert *az tud* játszani. Aztán csak don Ferdinando előállt, hogy „A pénz az enyém, mert a számokat az én apám adta neked...” Hogy a halott apja neki szánta a számokat!

CARMELA: Nézd csak, bizonyos dolgokhoz te nem érthetsz. Világos, hogy neki szánta. Ha egy apa meghal, már nem is gondolhat a fiára, akivel törődnie kell? Elég. Nekem beszélnem kell don Ferdinandóval egy bizonyos dologról. De tudod, mit csinállok? Most elmegyek, de hamarosan visszajövök, és ha megint nem találom, eljövök majd máskor.

MARGHERITA: Ez a dolog bűzlik nekem, istenbizony. *(Lárma belülről)* Menjen, Carmela asszony, mindjárt itt lesznek.

Carmela és Margherita a nappali felé távoznak.

RAFFAELE: *(Jobbról belép Concetta és Stella kíséretében)* Nyugodjon meg, Concetta asszony. Én ismerem Ferdinando jellemét, előbb hagyná kivégeztetni magát, semmint hogy beismerje egy tévedését. Bőkezű, aranyzívű, imádja a családját, de már megbocsássonak a véleményemért: keményfejű és csökönyös. Nyugodtan, apránként kell vele megértetniük, hogy az elgondolásával tévutakon jár. Majd én beszélek vele, és meglátják, hogy meg fogja változtatni a tervét.

CONCETTA: Én pedig kényelmetlenséget okoztam Önnek, atyám. Nagyon tiszteli magát, és biztos vagyok benne, hogy Önre hallgatni fog.

MARGHERITA: *(Belülről egy tálcán egy pohár vizet és egy üveg ánizslikórt hoz.)* Parancsol, atyám?

RAFFAELE: Szívesen. *(Ő maga tölt egy keveset az ánizslikőrből a vízbe, és időnként iszik.)*

CONCETTA: Mit csináltál ennyi ideig?

MARGHERITA: Kiengedtem a vizet. Jó hideg.

RAFFAELE: Valóban. Mindig olyan figyelmes ez a lány, donna Concetta. *(Iszik.)*

CONCETTA: Ezt az üveg ánizst az Ön számára tettem el. Kérem, fogadja el, ha ízlik.

RAFFAELE: Nem akarok visszaélni a kedvességével. Majd időnként... mikor idejövök.

CONCETTA: *(Margheritához)* Menj ki.

MARGHERITA: Bocsnat. *(Balra el.)*

RAFFAELE: *(Stellához, aki mogorván ül az asztalnál)* Ne légy már ilyen... Stella, kislányom. Te olyan okos vagy.

STELLA: Én jobban ismerem a papát, mint Ön: ő azt mondta, hogy nem adja oda a szelvényt Mariónak... És nem fogja odaadni.

FERDINANDO: *(Belép a nappaliból, egy kissé idegesnek látszik, de úgy tűnik, büszke az elhatározására. Bizalmatlanul nézi a feleségét, a lányát és don Raffaelét).* Jónapot. Mi járatban van erre? A feleségem hívatta?

RAFFAELE: Nem, dehogyis. Sétálgattam, és azt mondtam magamban: elmegyek és iszom egy pohárka ánizslikőrt donna Concettánál. *(Rákacsint Concettára és Stellára.)*

FERDINANDO: Volt itt valaki?

CONCETTA: Nem! *(Raffaelhez)* Don Raffaele, tegnap este elmentem a templomba. Micsoda gyönyörű prédikáció! Úgy megríkatott, atyám! Stella is sírt... mindenki. És micsoda tömeg volt ott!

RAFFAELE: Hát el kell ismernem, hogy szeretnek. Főleg azért, mert nem használok nehéz szavakat, és nem latinul beszélek. Az emberekhez egyszerű, érthető szavakkal kell szólni. Én érdekes történeteket mondok el a szentek életéből. Legutóbb nagy sikerem volt Szent Ubaldóval, Gubbio védőszentjének történetével. A helyi ünnepekről beszéltem, a híres óriásgyertyákról, a hegyek megáldásáról...

FERDINANDO: *(Tűkön ül, nem törődik a másik három viselkedésével, gorombán rászól Concettára.)* Nem volt itt?

CONCETTA: Kicsoda?

FERDINANDO: Bertolini.

CONCETTA: Egy percre jött csak fel. *(Témát változtat.)* Milyen kár, hogy nem voltunk ott.

RAFFAELE: Pénteken, pénteken mindig érdekes. Jöjjenek el pénteken este, Szent Ágostonról fogok beszélni.

FERDINANDO: *(Folytatja a saját gondolatmenetét.)* Mondott valamit?

CONCETTA: Ki?

FERDINANDO: Szent Ágoston. *(Helyesbít.)* Vagyis Bertolini.

CONCETTA: Üdvözl. *(Halkan folytatja a beszélgetést don Raffaellel.)*

FERDINANDO: *(Egy idő után, látva, hogy senki nem figyel rá)* A szelvényt nem adom neki, és egy fityíngot se kap.

CONCETTA: Azt se tudod, mit mondott. Azt mondta, hogy nem jelent föl, mert a Stella apja vagy, és jószívűen felajánlott százezer lírát, ha visszaadod a szelvényt.

FERDINANDO: Ennyivel szúrná ki a szememet?!

STELLA: De hát hogyan lehetne a tiéd a pénz?

FERDINANDO: Még szép, hogy az enyém. *(Raffaelehez)* Elmondták magának, mi történt?

RAFFAELE: Elmondtak néhány dolgot.

FERDINANDO: A pénz az enyém, a számokat az én apám adta.

STELLA: De a szelvényekkel Mario játszott a saját pénzén.

FERDINANDO: Fogd be a szád, különben kaphatsz még egy pofont! Elmentem az ügyvédhez, de nem volt otthon, és üzenetet hagytam neki, hogy jöjjön azonnal hozzám. Először ő csinált fölösleges utat nekem, most én csinállok neki.

STELLA: Jobb lesz, ha én visszavonulok a szobámba. Megbocsát, don Raffaele. *(Feláll és jobbra indul.)*

RAFFAELE: Ne így, Stella, ne így. *(Int Concettának, hogy hagyja egyedül Ferdinandóval.)*

CONCETTA: Gyere, kislányom, ne törődj vele, semmiség az egész. Megbocsát, don Raffaele. *(Stellával el.)*

RAFFAELE: Szóval járt az ügyvédnél.

FERDINANDO: Persze.

RAFFAELE: És most várja.

FERDINANDO: Most várom.

RAFFAELE: És szabadna tudom, mit mond majd az ügyvédnek?

FERDINANDO: Hogy be akarnak csapni. Hogy mindent megtesznek, hogy átrázzanak engem.

RAFFAELE: Kik?

FERDINANDO: Mario Bertolini és társai.

RAFFAELE: És kik a társai?

FERDINANDO: A feleségem és a lányom.

RAFFAELE: Bocsásson meg, don Ferdinando, de nem értem, mit akar azzal mondani, hogy csalás meg átrázás.

FERDINANDO: Ezt nem tudjuk meghatározni pontosan, se én, se maga. Ezért van itt szükség törvénytudó emberre.

RAFFAELE: Pört akar, azt se tudja, sikerül-e... egy csomó pénzt rápazarol...

FERDINANDO: Az utolsó filléremet is odaadom! Majd én megmutatom annak a ficsúrnak!

MARGHERITA: Lorenzo Strumillo ügyvéd úr.

FERDINANDO: Itt van az ügyvéd. Majd meglátjuk, milyen ember.

RAFFAELE: Tegyen, ahogy jónak látja, de jól gondolja meg. Én most magára hagyom.

FERDINANDO: Nem, jobb lesz, ha maga is itt marad. *(Margheritához)* Engedd be!

Margherita kimegy, majd rögtön visszajön Strumillo ügyvéddel.

MARGHERITA: Fáradjon be, uram.

Strumillo belép, Margherita pedig a nappali felé távozik.

STRUMILLO: *(Ötvenhét éves férfi, eléggé megviselt, bizonyára nyomorúságos életétől; öltözéke régi divatú és viselt. Egy öreg táskát hord magánál. Tekintete olyan éles, mint egy reményvesztett keselyűé, mely azonban ugrásra kész, hogy megragadja a következő áldozatát.)* Ferdinando Quagliuolo úrhoz van szerencsém?

FERDINANDO: Igen.

STRUMILLO: Örvendek. Közös barátunk beszélt nekem Önről. Állok rendelkezésére. Ön is járt nálam, de még nem tudom, miről van szó.

FERDINANDO: Nos, majd megmagyarázom. *(Bemutatja őket egymásnak.)* Don Raffaele Console, a San Damiano templom plébánosa. Lorenzo Strumillo ügyvéd.

STRUMILLO: Nagyon örvendek.

RAFFAELE: Részemről a szerencse.

STRUMILLO: A San Cosimo és San Damiano plébánia... hogyan, ismerem... egy igen régi műemlékünk. Abban a templomban volt az én megboldogult nagyanyám esküvője. A családjában két pap és egy kanonok volt. Én a szemináriumban nevelkedtem, igen... az apám erővel papnak akart taníttatni... És mi lett belőlem? Ó, a papok jók. De... akkoriban már fűlig szerelmes voltam a későbbi feleségembe, akitől aztán törvényesen elváltam. Néha elhozza hozzám a kislányomat... De nekem annyi dolgom van... Az élet egy nagy forogtag... És én ügyvéd vagyok. De azért van egy kis hasonlóság a mesterségünk között: én az élőket szolgálom, maga meg a holtakat.

RAFFAELE: Nem egészen van igaza. A mi legfontosabb feladatunk az, hogy szolgáljuk az élőket, és vigaszt nyújtunk a haldoklóknak, mikor az ügyvéd már tehetetlen.

STRUMILLO: *(Gyorsan felhörpint egy pohár keserűlikőrt, és félmosollyal mondja)* Hát igen... *(Témát változtat.)* Nos, Ferdinando úr, állok rendelkezésére.

FERDINANDO: Foglaljon helyet.

Leülnek az asztal mellé.

STRUMILLO: Tehát?

FERDINANDO: Egy szép kis csalásról van szó. Én egy négyessel négymilliót nyertem, azzal a négy számmal. amit az apám adott meg egy bizonyos Mario Bertolininek. A nyertes szelvény nálam van.

RAFFAELE: De az úr apja...

FERDINANDO: Kérem, don Raffaele, hadd fejezzem be én. Most ez a Mario Bertolini azt mondja, hogy a szelvény az övé, meg hogy a nyeremény őt illeti, nekem meg százezer lírát akar adni.

STRUMILLO: És maga nem enged. Ez a Mario Bertolini kétségkívül őrült. A szelvény az öné, vegye fel nyugodtan a pénzt, ő meg tegyen, amit akar.

FERDINANDO: De nem lehet, mert a feleségem, meg a lányom is egyetért vele: azt mondják, hogy a szelvényel ő játszott a saját pénzén.

STRUMILLO: Pedig maga játszotta meg a számokat.

FERDINANDO: Nem, ő.

STRUMILLO: Hát akkor?

FERDINANDO: De a számokat az apám adta neki, Ciccio trafikos jelenlétében.

STRUMILLO: Á, értem! Akkor a maga pénzén játszott.

FERDINANDO: Nem, a saját pénzén.

STRUMILLO: Nézze, Ferdinando úr, amíg nem látok tisztán, nem tudok pontos véleményt mondani magának. Minden apró részletet ismernem kell. A szelvényt még csak nem is közösen játszották meg, mert úgy tűnik, semmiféle egyezmény nem volt Ön és Bertolini között; de ha már ő felajánlott magának százezer lírát, akkor kell hogy legyen valami a dologban. Ha, mint mondja, az apja egy tanú jelenlétében adta meg neki a számokat, akkor megidézhetjük a tanút. Maga csak tegye, amit mondok, vegye fel a négymilliót, és ha ez a Bertolini törvény elé viszi a dolgot, mi majd megidézzük don Cicción, a trafikost.

FERDINANDO: Sajnos, nem lehet. Don Ciccio nem fog tanúskodni.

STRUMILLO: Ne tréfáljon! Nem lehet kibújni alóla. Ha nem jön, elővezettetjük.

FERDINANDO: De don Ciccio meghalt.

STRUMILLO: Meghalt? De a maga apja...

FERDINANDO: Az apám is meghalt.

STRUMILLO: Várjon csak... De hát mennyi ideje?

FERDINANDO: Az apám két éve, don Ciccio, a trafikos pedig tizennyolc éve.

STRUMILLO: *(Összezavarodik.)* És a szelvény mikor nyert?

FERDINANDO: A múlt szombaton.

STRUMILLO: De hát akkor hogyan adhatta a maga apja a fent nevezett számokat Bertolininek?

FERDINANDO: Álmában.

RAFFAELE: Mario Bertolini a don Ferdinando apjával álmodott, az öreg álmában adta meg neki a négy számot, don Ciccio jelenlétében, aki szintén elhunyt már régen.

STRUMILLO: De akkor az álom a Bertolinié.

FERDINANDO: Nem! Tévedés! Mert Bertolini abban a házban lakik, ahol én laktam apámmal. Az apám halála után otthagytam azt a házat, és ide jöttem lakni, mert nyomasztott az a hely. Tehát az én megboldogult apám, az én szegény öregem azt hitte, hogy én vagyok ott a szobában, nem vette észre, hogy Bertolini az. Úgy igaz, ahogy mondom. Bertolini így mesélte: „Öcsi, játszd meg ezeket a számokat!” Mert apám így hívott: öcsi. Egyébként apám nem szívlelhette ezt a Bertolinit, és soha nem adott volna neki számokat.

STRUMILLO: Ez a dolog nagyon sántít. Hogyan mesélhetnék én el ilyesmiket a bíró úrnak a törvényszéken?

RAFFAELE: A megboldogult apja Bertolininek jelent meg álmában, és a számokat neki adta. Tartsa hát tiszteletben a megboldogult akaratát, aki a maga lányának akart jólétet biztosítani, mert úgy látszik, hogy a fiatalok szeretik egymást.

FERDINANDO: *(Csöknyösen)* Várjon csak, atyám, magyarázzon meg nekem valamit! Azt mondja, a megboldogult lelke álmában megjelent Bertolininek és megadta neki a biztos számokat, igaz? És ha már lelkekről beszélünk, beszélhetnék komolyan, hiszen maga jól ismeri őket.

RAFFAELE: Jól ismerem őket? De Ferdinando úr, én pap vagyok, nem temetőőr!

FERDINANDO: Mindenesetre megmagyarázhat nekem valamit. Tudja, én soha nem feledkezem meg a gyertyákról, mindig ott égnek az apám urnája előtt, és azt is tudja, hogy minden pénteken kimegyek a temetőbe, és a taxi oda is, vissza is ötszáz lírába kerül, két- vagy háromszáz lírába a virág, az összesen ezerkétszáz líra. Négy mise havonta, kétszáz lírájával, az másik nyolcszáz líra. Mióta meghalt, soha nem felejtkeztem el róla.

RAFFAELE: Nagyon helyesen teszi. Mindig nagyra becsültem és dicsértem a megboldogult apja iránti gyermeki tiszteletét.

FERDINANDO: Minden pénteken ezerkétszáz líra, az négyezer-nyolcszáz líra havonta, plusz nyolcszáz a misékre, az ötezer-hatszáz líra. Az én apám lelke meg Bertolininek jelent meg álmában: Hát van Isten?

RAFFAELE: Természetesen, de nem illik megtámadnia őt a kétségeivel.

FERDINANDO: De hát akkor higgyük el, amit az ügyvéd úr állít? Én ötezer-hatszáz lírát költök havonta gyertyákra, fuvarra, virágokra és misékre a megboldogult atyám lelkéért, és ő akkor egy idegennek adna oda egy biztos kvaternót és négymilliót! Ne haragudjon, atyám, én ezt csak úgy fogadhatom el, hogy a megboldogult nem köteles tudni, hogy én elköltöztem és most egy másik negyedben lakom. De ha szándékosan csinálta, akkor ez egy megbocsáthatatlan tréfa volt tőle. De azt meg kell erősíteni, hogy ez egy rosszhiszemű gazemberség volt a megboldogult részéről vagy nem. Válaszoljanak most azonnal, ne zavartassák magukat!

RAFFAELE: Senki nem zavartatja magát. Megbocsásson, don Ferdinando, de maga, úgy látszik, megőrült.

FERDINANDO: És meg is örülök, ha nem tudnak nekem megnyugtató választ adni.

RAFFAELE: Kedves Ferdinando úr, a miséket egy kedves halott lelki üdvéért szokták mondatni, és nem spekulálnak vele. De ha magának ez volt a szándéka, amit nem áallott most elmondani nekem, vegye tudomásul, hogy én máskor nem fogom elvállalni a misét. És mit gondol, ha minden miséért, ami kétszáz lírába kerül, egy négymilliót érő kvaternót követelne, nem volna igazságos dolog, és azonkívül az állam is tönkremenne. Hogy kerül a lélek ebbe a hitványságba? Bertolini álmódott. A négy szám az ő fantáziájának a terméke.

FERDINANDO: Hohó! Maga azt mondta, hogy az apám lelke megjelent Bertolininek álmában, akkor hogy jön ide a fantázia?

RAFFAELE: Igen, lelket mondtam, hogy közelebb kerüljek a maga felfogásához, és mert a legtöbb ember úgy gondolkozik, mint maga. De nem szabad összekeverni a csodát a mi életünk és mindennapjaink önző érdekeivel. Hogy jönne ide a lélek?... mindig a fantázia dolgozik.

FERDINANDO: És mi a fantázia? Nem a lélek?

RAFFAELE: A fantázia ebben az esetben bizonyos képeknek a maradványa, amelyek továbbélnék, töredékeik összekapcsolódnak a tudatalattiban, mialatt álmodunk.

FERDINANDO: Ó! Lehet, hogy nem is biztos benne... és akkor Isten, a túlvilág, amiről az előbb beszéltünk?

RAFFAELE: De Ferdinando úr, mit kíván tőlem? Én egyszerűen a vallást, a hitet szolgálom, és azt csak egy szóval lehet kifejezni: misztérium.

STRUMILLO: Nézze, én nem vihetem a bíróság elé a maga apjának a lelkét, a hitet, meg a fantáziát. A bíróságra dokumentumokat, meg úrlapokat, hivatalos írásokat visznek okmánybélyeggel. Magának bármennyire is igaza lehet, de a bíróság nem fordulhat a lélek vallásához. Azt tanácsolom magának, sürgősen adja vissza azt a szelvényt a jogos tulajdonosának, és fogadja el a százezer lírát, amit felajánlottak magának. És most megyek, mert dolgom van.

FERDINANDO: De, uram...

STRUMILLO: *(Feláll)* Tegyen úgy, ahogy jónak látja. Engedelmeivel. Tiszteletem, atyám. A bíróságon tanúvallomáson alapuló bizonyítékok kellene, fontos dokumentumok, papírok. Jó napot kívánok.

FERDINANDO: És itthagya engem egyedül...

STRUMILLO: Nincs mit tenni.

FERDINANDO: De én adófizető polgár vagyok.

STRUMILLO: Na és aztán... Én is.

FERDINANDO: Tehát nem vállalja a védelmemet.

STRUMILLO: Don Ferdinando, a bíróságon (kitöltött) úrlapokra van szükség.

FERDINANDO: Majd veszek.

STRUMILLO: És én üresen adjam be őket?

FERDINANDO: Hát hogyan adják be?

STRUMILLO: Írnak rá... És mit gondol, ki ír majd rá?

FERDINANDO: Maga.

STRUMILLO: *(Elveszti a türelmét ekkora tudatlanság láttán, és magánkívül)* De én nem tudok írni! Jónapot! *(És a nappali felé távozik.)*

RAFFAELE: Hallgasson rám, ne csináljon ostobaságot! Végülis a pénz családon belül marad. *(Feláll.)* Én most elmegyek, de remélem, hogy szavaim visszhangra találnak majd a lelkében.

FERDINANDO: Értem. Nekem a lélek, Bertolininek a fantázia.

RAFFAELE: Dehogyan. Gondolkozzék és ne haragítsa meg Concetta asszonyt! Ne legyen csökönyös! Tévedni emberi dolog, megbocsátani pedig isteni kiváltság. Remélem, hogy eljön majd hozzám a plébániára és jó híreket hoz. Jó napot kívánok. *(Hátul jobbra el.)*

FERDINANDO: *(Miután egyedül maradt, fel-alá rohangál, mint egy ketrecbe zárt oroszlán, és magában morog.)* Mind összeesküdtek ellenem! Mindannyian ellenem vannak! De én nem engedek!

MARGHERITA: *(Hátulról jön.)* Ferdinando úr, kint várakozik donna Carmela, a vasalónő, már korábban is járt itt, de nem találta itthon magát. Azt mondja, beszélnie kell magával.

FERDINANDO: Ereszd be!

Margherita kimegy, majd Carmelával jön vissza.

CARMELA: Jó napot, don Ferdinando.

FERDINANDO: Jó napot. Miről van szó? *(Margheritához)* Te menj ki! *(Margherita balra el.)* Donna Carmela, ha sok a mondanivalója, akkor talán inkább beszéljünk egy másik alkalommal, mert most nincs egy szabad percem.

CARMELA: Maga tréfál? El kell mondjam magának, amit akarok, különben nem lesz nyugtom. Mit gondol, tudnék aludni az éjjel? Ez nekem lelkiismereti kérdés. A maga apja rám parancsolt: holnap reggel menj el feltétlenül Ferdinandóhoz, tied a felelősség!

FERDINANDO: *(Rögtön érdekelni kezdi a dolog.)* A papa?

CARMELA: Álmodtam, don Ferdinando, álmodtam... De utána egész éjjel nem tudtam aludni, akkora hatással volt rám az álom. Milyen csinos volt abban a rózsaszín ingében, mint mikor újságot olvasott az üzlet előtt. Először ezt mondta: „Fáradt vagyok, Carmela, segíts leülnöm...” „Természetesen, don Saverio, érezze magát otthon!” És felrakta a lábát az ágyra. „Carmela, én már jó néhány éve ismerlek téged, és tudom, hogy megbízható asszony vagy, és csak te tudsz megtenni nekem egy nagy szívességet.” És folyton verejtékezett... „Mondja csak, don Saverio!” „Menj el Ferdinandóhoz, a fiamhoz, és mondd meg neki, hogy a négyes találat az övé, mert a múlt héten én nem tudhattam, hogy a hálószobában az ágyon Mario Bertolini aludt. Tudom, hogy a szelvény az övé, nem vagyok hülye. Ne hagyja magát fecsegésekkel félrevezetni, mert én számokat nem adhatok többé.” „De miért, don Saverio?” „Mert hibáztam, és meg fognak büntetni érte, és ehhez hasonló feladatokat nem kapok máskor...” És folyton verejtékezett... Akkor én ezt mondtam: „De miért nem mondja meg személyesen a fiának?” „Mert nem tudom a címét.”

FERDINANDO: Hogy az ördög vitt volna el engem, mikor ebbe a házba költöztem!

CARMELA: „El fogod felejteni, Carmela?” „Hova gondol don Saverio, holnap reggel az lesz az első dolgom, hogy elmegyek a fiához.” Kikísértem egészen a kapuig, úgy kérdezgetett, mintha a férjem

lett volna, világítottam neki a lépcsőn, és amikor becsuktam a kaput, akkor tértem csak észhez. *(Feleszmél, meglepődik.)* Don Ferdinando, én még most is érzem a kézfogását, amikor elbúcsúzott. Látomás volt! Nem kétkelkedhet benne, don Ferdinando. Vegye úgy, mintha magának mondta volna az egészet.

FERDINANDO: Don Raffaele szerint mindez csak fantáziálás. Mondja, Carmela asszony, hajlandó volna mindezt elismételni a bíróság előtt?

CARMELA: Miért félnék bárkitől? Ez az igazság.

FERDINANDO: Akkor kérem, hogy jöjjön majd el, ha hívatni fogják. Legyen nyugodt, a szelvényt még lovas csendőrrel se tudják elvenni tőlem. Mondja meg ezt az apámnak is!

CARMELA: Ma éjjel, ha látom, meg fogom mondani neki. *(És elmegy hátul.)*

AGLIATIELLO: *(Majdnem ugyanakkor jön hátulról.)* Itt vagyok, don Ferdinando. Mit akart Carmela asszony?

FERDINANDO: Az nem tartozik rád.

AGLIATIELLO: Ferdinando úr, ma éjjel a maga apjával álmodtam...

FERDINANDO: Te is?

AGLIATIELLO: Miért, maga is?

FERDINANDO: Nem... de mondd csak, mondott neked valamit az apám?

AGLIATIELLO: Tulajdonképpen nem is tudtam rendesen kivenni, hogy ő volt-e... ingujjban volt.

FERDINANDO: A rózsaszín ingében?

AGLIATIELLO: Azt hiszem. Olyan volt az inge, mint egy lepedő... aztán nem is tudom, mit mondott... de nem is a maga apja volt... egy lottószelvény volt nála, de egy óriási lottószelvény... aztán rám nyújtotta a nyelvét... mit tudom én... a kvaternó... nem emlékszem rendesen... Leült a földre és folyton verejtékezett...

FERDINANDO: Apám volt az, csak inget váltott. Te este mindig részeg vagy, rosszakat álmodsz, és nem emlékszel rá. De nekem elég a Carmela asszony tanúvallomása.

AGLIATIELLO: Ha jól tudom, itt egyáltalán nincs mit tenni. A szelvény a nyereménnyel együtt Mario Bertolinié.

FERDINANDO: Ki mondta ezt neked?

AGLIATIELLO: Mindenki azt mondja, amit én. De Biase kisasszony, aztán a könyvelő, Giovanni úr, a borbély. Sőt egy úr, aki a szakállát borotváltatta, ezt mondta: „Ha nem adja vissza a szelvényt, lesz egy-két kellemetlen perce.”

CONCETTA: *(Jobról jön, egy kicsit korán lépett be, és hallotta Agliatiello utolsó szavait.)* Mit hallok? Te bajba sodornád a családodat? Add ide nekem a szelvényt, majd elviszem én, hogy ne kerülj kellemetlen helyzetbe.

FERDINANDO: Concetta! Mit képzelsz, mi vagyok én? Bohóc? Én Ferdinando Quagliuolo vagyok, és ha én valamiről azt mondom, hogy úgy van, akkor az úgy van! Hogy gondolod, hogy kiengedjek a

kezemből egy négyes találatot?! A törvény jogtalansággal vádol engem? Az ügyvéd azt mondta, hogy nem vihetem a bíróságra az apám lelkét?

CONCETTA: Gondolj magadra, gondolj a családdra, a lányodra! Ha sokáig ellenkezel, sokkal rosszabb lesz! Kérlek, add vissza a szelvényt, mert különben mindenki csalónak fog tartani!

FERDINANDO: Még ha agyon ütnek, akkor se!

CONCETTA: Majd az inadba száll a nagy bátorságod! Különben is mit tudsz kezdeni azzal a nyomorult szelvénnel? A pénzt nem veheted fel, mert rögtön lecsuknak... Mit teszel most?

FERDINANDO: Megyek a dutyiba a szelvénnel együtt.

CONCETTA: A jó don Raffaele azt mondta, hogy fafejű vagy.

FERDINANDO: Úgy, szóval ezt don Raffaele mondta. Fafejű vagyok? Nem is gondoltam volna róla. Igen, Concetta, fafejű vagyok, nagyon is keményfejű. És tudod, mit akar ez az Agliatiello? Meg akar rövidíteni engem! Mert engem süketek vesznek körül, akik négymilliót csak úgy kidobnának az ablakon. Hol van Bertolini?

AGLIATIELLO: A lottózóban. Minden reggel bemegy és teszi a dolgát, mintha mi se történt volna.

FERDINANDO: Persze, mert azt gondolja: ha bejön don Ferdinando és felveszi a pénzt, én rögtön lecsukatom. Szaladj át az üzletbe és mondd meg neki, hogy jöjjön ide rögtön, mert én büszke ember vagyok.

AGLIATIELLO: Én menjek?

FERDINANDO: Neked beszélek! *(Agliatiello elmegy a nappalin keresztül.)* Nem született még meg az az ember, aki túljár Ferdinando Quagliuolo eszén! *(Elkezd keresgélni valamit a nadrágja zsebeiben, majd a zakójában.)* Hol van? *(A mellényzsebében keresi, majd a pénztárcájában.)* Nem találok, hol van?

CONCETTA: Micsoda?

FERDINANDO: A lottószelvény, nem találok a lottómat.

CONCETTA: Jézusom! Jézusom!

FERDINANDO: Hová tettétek a lottószelvényemet?

CONCETTA: Én nem tettem sehova, nálad volt.

FERDINANDO: Ó, Szűzanyám! Kerítsd elő rögtön azt a szelvényt, mert nagyon ellátom a bajodat!

CONCETTA: De hiszen tegnap másik zakó volt rajtad, biztosan abban felejtetted.

FERDINANDO: *(Mindenuzt keresi, miközben nagy felfordulást csinál.)* Nincsen, nincsen itt. *(Felemel egy zakót, amit az első felvonásban viselt, és ami egy széken volt.)* Ez volt rajtam tegnap. *(Összeviszta turkál a zsebeiben.)* Semmi, nem találok!

CONCETTA: Túlságosan ideges vagy. Ha megnyugszol egy kicsit, biztos, hogy azonnal megtalálod.

FERDINANDO: De én most rögtön látni akarom!

MARGHERITA: *(Előjön.)* Parancsol, uram?

FERDINANDO: Ki hívott? Takarodj ki!

MARGHERITA: Jézusom, micsoda modora van, Ferdinando úr!

STELLA: *(Jobbról jön.)* Mi történt?

CONCETTA: A szelvény, elvesztette a lottószelvényt.

STELLA: A Mario lottóját? Jaj, de jó, nagyon helyes, de örülök!

MARGHERITA: Elvesztette a szelvényt, uram?

FERDINANDO: Elvesztettem.

STELLA: Szeretném tudni, mit találtál ki már megint. Mit gondolsz, ki fogja elhinni, hogy elveszítetted?

FERDINANDO: Még hogy elveszítettem! Ellopták! Tolvajok vannak a házamban! Négymillió, szép kis tolvajok! Mindnyájukat feljelentem, dutyiba kerültek mind!

MARGHERITA: Én becsületes lány vagyok, uram.

STELLA: Majd te fogsz börtönbe kerülni, mert Mario feljelent, és nagyon jól teszi.

FERDINANDO: Nem fogadom el a feljelentést. Te meg fogd be a szád, csitri! És fogjátok be mindannyian! Gyertek ide, nézzétek meg magatok, hogy nincs nálam a szelvény! *(Kényszeríti a nőket, hogy sorban odamenjenek, és mind úgy jönnek el balra, hogy ugyanazt a mondatot ismétlik, amit Ferdinando mondott.)*

AGLIATIELLO: *(A nappali felől jön, óvatosan körülnéz, van-e ott valaki, majd kifelé beszél.)* Jöjjenek csak, nincs itt senki.

Belép Mario és Strumillo ügyvéd.

STRUMILLO: Bertolini úr, én nem akarok azonnal Ferdinando úr előtt mutatkozni. Megértheti... ő kért fel előbb.

BERTOLINI: És mi baja lehetne? Maga ügyvéd... Én pedig azt fogom mondani, hogy maga hozzám tartozik, mert én kértem a segítségét.

STRUMILLO: Jó, így megmentjük a formát is, világos. Maga meg vigyázzon, nehogy felbosszantsa, hagyja beszélni, míg én a két tanúval meg nem jövök.

Balról Ferdinando, Concetta, Stella és Margherita hangja hallatszik.

FERDINANDO: *(Bentről)* Ez nem létezik. Most azonnal át fogom kutatni az egész házat...

AGLIATIELLO: Már itt is vannak... Jöjjenek, uraim, nehogy itt találja magukat!

Bertolini és Strumillo kimennek. Concetta, Margherita és Stella jönnek be ingben és alsószojnyában, dühösen tiltakoznak Ferdinando bánásmódja ellen, aki fenyegeti és kényszeríti őket, hogy átmenjenek a színen balról jobbra.

FERDINANDO: Feljelentelek titeket! Összekötöttem kezeteket-lábatokat! Agliatiello, ellopták a lottómat!

AGLIATIELLO: És most mit fog csinálni? Bertolini már megjött.

FERDINANDO: Na, jól nézek ki! Gondolhatod, senki se fogja elhinni. Az előzmények alapján azt gondolják majd, hogy én tüntettem el, bosszúból. Ez meg képes lesz beperelni és börtönbe juttatni.

AGLIATIELLO: Annyi biztos. Nézte a nadrágzsebében?

FERDINANDO: Még szép! Az volt az első... el is szakítottam. Hát jó, majd megkeresem én... *(Kihúz egy fiókot és elővesz belőle egy revolvert.)* Engedd be! *(Agliatiello rémulten néz rá.)* Naaa! Csináld, amit mondtam! *(Óvatosan kiszedi a töltényeket.)* Így ni. Még kinyírom véletlenül, aztán mehetek a sittedre. *(Átadja a töltényeket Agliatiellónak, aki a mellényzsebébe teszi őket.)* Engedd be!

Agliatiello a nappalin keresztül elmegy. Ferdinando leül az asztalhoz és valamit ír egy papírra. Bertolini belép Agliatiello kíséretében, aki bátorítja, megmutatva neki a töltényeket, melyeket az előző jelenetben a mellényzsebébe süllyesztett. Bertolinin ez nem nagyon győzi meg. Óvatosan belép, Agliatiello pedig visszamegy a nappalin át.

BERTOLINI: Itt vagyok, mit kíván közölni velem?

FERDINANDO: Amint látja, írok, várjon egy kicsit. Bertolini úr, egy újabb körülmény adódott: én egy család áldozata vagyok... Ellopták tőlem a szelvényt.

BERTOLINI: *(Magánkívül)* Ellopatta a szelvényt?! De hát micsoda hülyeségek ezek?! És maga ezt ilyen nyugodtan mondja? Mondja, Ferdinando úr, maga jól van? Négymillióról van szó! Gondolkozzon, kérem, biztosan eltette valahová, csak nem emlékszik rá... Ó, Szűzanyám! Micsoda szerencsétlenség! Négymillió!

FERDINANDO: Maga meg mit idegeskedik? Mi köze magának ehhez? Mit dühöng? Tőlem lopták el, nem magától!

BERTOLINI: De az én pénzemet lopták el, don Ferdinando!

FERDINANDO: Most a következőket fogjuk csinálni: mivelhogy én nem kerülhetek börtönbe egy ilyen alak miatt, mint maga, öregember vagyok, családom van... ezt a levelet, amit az előbb írtam, maga lemásolja és aláírja.

BERTOLINI: Én az ügyvédem nélkül nem írok alá semmit.

FERDINANDO: *(Agresszíven)* Te azt írod alá, amit én mondok.

BERTOLINI: *(Határozottan)* Márpedig én nem írok alá semmit. *(Agliatiello megjelenik az ajtóban és integet Bertolininek, hogy a tanúk még nem érkeztek meg.)* Csak szépen, lassan. Maga azt mondta, hogy ellopták a szelvényt, amit elvesztett. Én ezt nem hiszem el, mint ahogy senki nem fogja elhinni a

környéken. Látja, a helyzet nekem kedvez. Csináljuk így: adja hozzám Stellát, vegye elő a szelvényt onnan, ahová elrejtette, és a pénz a családban marad.

FERDINANDO: A szelvény nincsen nálam, és ha nálam volna, akkor se adnám hozzád a lányomat, lehet teneked hármased meg négyesed a lottón, de a lányomhoz semmi közöd.

BERTOLINI: Don Ferdinando, maga klasszikus eset... Megáll az eszem...

FERDINANDO: És most mit akarsz csinálni?

Agliatiello kétségbeesetten integet.

BERTOLINI: Lássuk azt a nyilatkozatot!

FERDINANDO: *(Olvasva)* „Nagyrabecsült Ferdinando Quagliuolo úr!”

BERTOLINI: Micsoda maga? Pénzügyminiszter?

FERDINANDO: Neked nagyrabecsült uram vagyok. *(Tovább olvas.)* „Szívből sajnálom, hogy az elmúlt napokban kellemetlenséget okoztam Önnek. Kötelességemnek tartom közölni Önnek, hogy minden, ami a négymilliós nyereség ügyében eddig elhangzott, hazugság volt. A nyertes lottószelvény Önt illeti, mert Ön az egyedüli jogos birtokosa. Kijelentem továbbá, hogy miután tizennégy évig volt szerencsém az Ön lottóirodájában dolgozni, egészségügyi okok miatt önként lemondok állásomról, és semmiféle követeléssel nem élek, sem végkielégítésre, sem a papírjaimra nem tartok igényt.” És aztán aláírja.

Agliatiello int Bertolininek, hogy az ügyvéd, már az előszobában van a tanúkkal. Valóban nem sokkal ezután belép Strumillo a tanúkkal, megállnak az ajtóban és figyelnek.

BERTOLINI: Nahát, nevetnem kell! Don Ferdinando, maga nem beszél komolyan! Hát idefigyeljen, engem nem fog átrázni többet. A helyzet a következő: a szelvényt elvesztette. Nagyon rossz! Ellopták magától? Még rosszabb. Eldugta? Még sokkal rosszabb, mert én lecsukatom magát.

FERDINANDO: *(Halálos nyugalommal)* Én pedig kinyírlak, mielőtt a dutyiba juttatnál. *(Előrántja a revolvert és Bertolinire céloz.)*

BERTOLINI: Quagliuolo, maga megbolondult!

FERDINANDO: Lelőlek.

BERTOLINI: Akkor se írom alá, ha agyonlő.

FERDINANDO: *(Bertolini halántékának szegezi a pisztolyt.)* Lőjek?

BERTOLINI: Lőjön!

FERDINANDO: Meg fogsz halni.

BERTOLINI: Micsoda hülyeség! Persze, hogy meghalok, ha lelő.

FERDINANDO: De te elvesztetted az életedet... Az élet nagyon kedves dolog... egyszer halunk meg, a halál komoly dolog. Várom még egy kicsit, gondold meg jól!

BERTOLINI: Mire vár, don Ferdinando? Arra, hogy meggondoljam magam? Meggondoltam már... nem érdekel...

FERDINANDO: *(Kétségbeesetten)* Nem érdekli? Na jó, majd meglátjuk... *(Fölemeli a revolvert és ismét Bertolini fejére céloz.)* Majd meglátod, hogy érdekelni fog!

STRUMILLO: Mario Bertolini úr megkért, hogy legyek jelen az Önök vitájánál. Én ügyvéd vagyok, és kötelességem megvédeni a klienseimet: jogtalan eltulajdonítás, rágalmozás, zsarolás, fenyegetés fegyverrel, sebesülés, ki tudja, hány napon belül gyógyuló... *(Mario fejét méregeti)*... mondjuk, húsz napon belül, feltéve, ha nincsenek komplikációk... Nagyon szép kis ügy. *(Ferdinandóhoz)* Nem akarja átadni nekem a szelvényt?

FERDINANDO: A szelvényt ellopták tőlem.

STRUMILLO: És ki hiszi azt el? *(A Frungillo fivérekhez)* Maguk elhiszik?

A FIVÉREK: Nem.

STRUMILLO: Adja hozzá a lányát!

FERDINANDO: Arról tegyen le, Bertolini!

STRUMILLO: Ne kiabáljon, kérem, ne kiabáljon! *(Balról belépnek Concetta, Stella és Margherita. Concetta Ferdinando felé közeledik, Stella Bertolinihez, Margherita pedig Agliatiellóhoz.)* A maga férje szép kis alak, majdnem megölte.

CONCETTA: Ó, Istenem...

STRUMILLO: *(Ferdinandóhoz)* Holnap délután fél ötig gondolkodási időt adok magának, tehát pontosan tizenhat óra harminc percig. A régi lakásán fogom várni, a címet ismeri, hiszen valamikor a magáé volt. Aláír egy nyilatkozatot, amit én fogok megfogalmazni. Elhossa a lányát, Bertolini pedig elfelejti, ami történt. Különben jogtalan eltulajdonítás, rágalmozás, zsarolás, fenyegetés fegyverrel a kézben, sebesülés... Szépen néz ki!

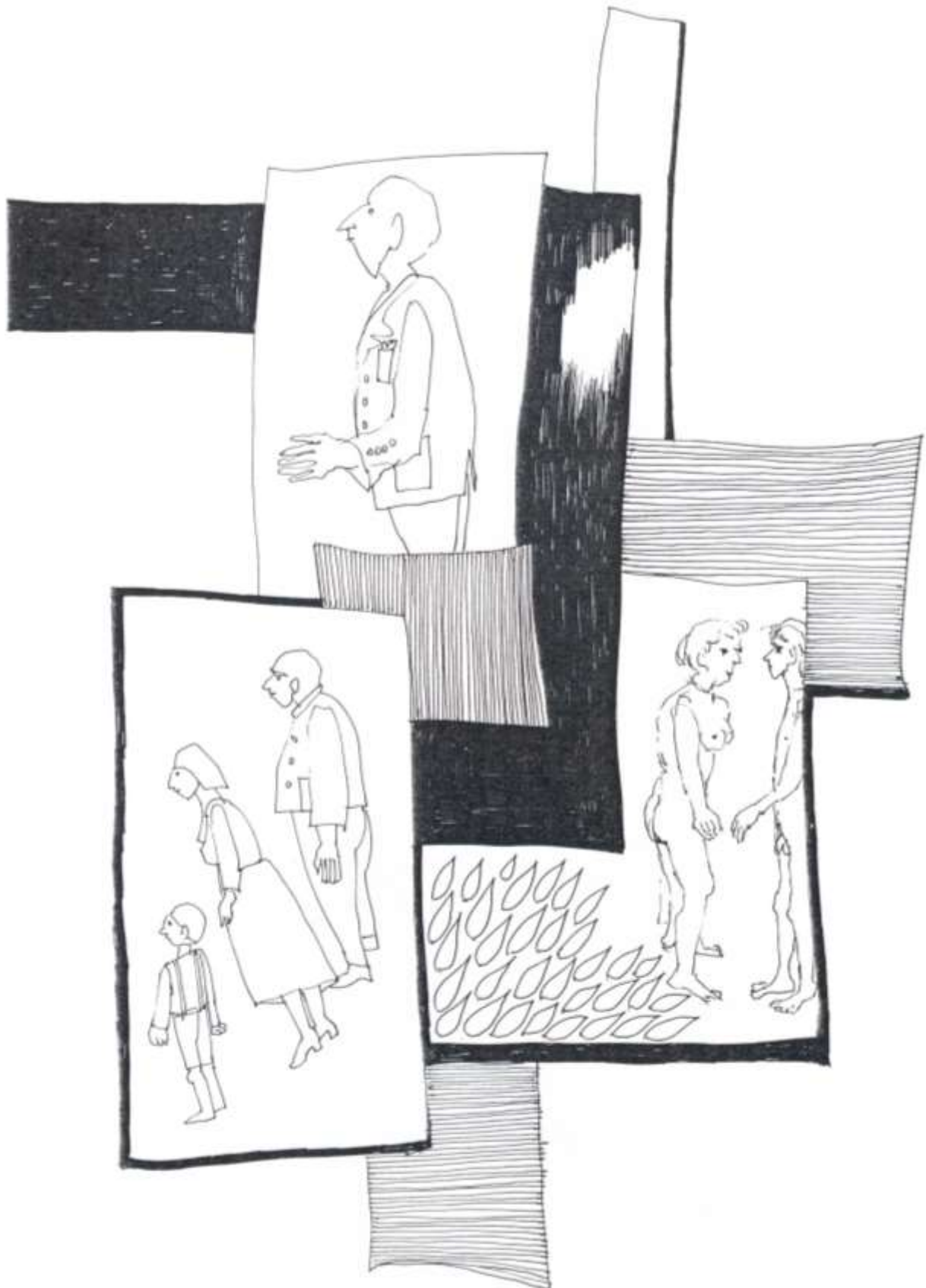
BERTOLINI: Látja, ha lelő, még jobban jár!

FERDINANDO: *(Nem türtőzteti tovább magát)* Te rohadt dög! Te bajt hoztál a házamra, pedig én kiszedtem a töltényeket, mielőtt bejöttél volna, nehogy véletlenül kinyiffantsalak, kiloccsanthatam volna az agyvelődöt... *(Mutatja a fegyvert)* Ez üres, nézd meg! *(Meghúzza a ravaszt a földre célozva, és egy golyó a padlóba fúródik. Ferdinando elsápad, a nők rémülten állnak, a Frungillo fivérek ijedtükben átölelik egymást. Strumillo megtörten egy székre roskad. Bertolini az első ijedség után letérdel és megcsókolja a földet.)* Takarodj! Takarodj innen! Te tönkreteszed az egész családomat! Miattad elveszíthettem volna a szabadságomat!

BERTOLINI: *(Reszkető hangon)* Én pedig az életemet veszíthettem volna el!

FERDINANDO: Elveszíthetted volna... elveszíthetted volna... Te a szelvényt akarod, és én neked adom. *(A zsebében kotorászik, és előhúzza a lottószelvényt.)* Tessék, neked adom... *(Az apja képéhez fordul.)* Nézd meg, papa, nekiadom a szelvényt... Ennek a süketnek adom, pedig nem az övé, mert az álom az enyém, te tudod az igazat... Ezt te nem nézheted jó szemmel! Semmi haszna ne legyen belőle... hozzon rá négymillió bajt ez a szelvény... Minden líra egy átok legyen, hozzon rá kisebb betegségeket, halálos betegségeket, törjön ki keze-lába; pestis és kolera gyötörje, hideg és nyomorúság, romlás és

éhség kínozza minden Bertolinit hetedíziglen! *(Bertolinihez)* Tessék, itt van a szelvény... *(Odaadja neki. Bertolini kimegy az ajtón, a többiek utána. Ferdinando egyedül marad a színen, az apja képéhez fordul.)* Papa... kérlek... *(Jobbra el.)*

HARMADIK FELVONÁS

Ugyanaz a szín, mint az előző felvonásokban. A kerekasztalon négy személyre van terítve. Az asztal közepén vázában virágok. A Ferdinando apját ábrázoló kép előtt a kandallópárkányon erre az alkalomra két meggyújtott gyertyát helyeztek el, és különféle formájú kis vázában nagyon sok virágot. Donna Concetta jobboldalt ül némán duzzogva. Stella idegesen járkal. A bejárati ajtó csengője megszólal; kis szünet után balról belép Margherita.

MARGHERITA: Az ajtó... Istenem, hogy az embernek nincs egy perc nyugta. *(Hátul jobbra kimegy. Nemsokára visszajön és jelenti.)* Bertolini nagynénje.

STELLA: Erminia asszony.

CONCETTA: Ó, örökké ez a rohanás! Tisztára, mint a bolondokházában... Legszívesebben felpofoznám magam, hogy ezt hagytam, én megpofoznám magam... *(És valóban pofozza sajátmagát.)*

MARGHERITA: *(Együttértézőleg)* Ne, asszonyom, ne csinálja ezt! *(Hátul kimegy.)*

CONCETTA: Mit akar ez tőlem?... Ne engedjétek be, az Isten szerelmére, ne hagyjátok beszélni!...

ERMINIA: *(Belép. Ötven év körüli asszony, félig-meddig polgári figura, majdnem választékosan előkelő.)* Nem, Quagliuolo asszony, meg kell hallgatnia engem. Most emberségre van szükség, tekintettel kell lennie a mi nagyon is bizonytalan helyzetünkre.

CONCETTA: De, kedves asszonyom, mondja meg, mit tehetek én? Képzelve magát az én helyembe!

ERMINIA: Maga képzelje magát az én helyembe, asszonyom! Mario, az unokaöcsém, öt perccel az után, hogy a maga férje megátkozta, leesett a lépcsőn és eltörte a karját. Egy hónap telt el azóta, de még mindig be van gipszelve. Én, szerencsétlen, egész éjjel az ágyánál voltam a kórházban. A tolvajok kihasználták, hogy senki se volt a házban, és elvittek mindent. Biztosan gyertyát gyújtottak... ki tudja, mi az ördögöt terveztek... meggyulladt egy függöny és Isten veled, vagyunkánk. Még egy asztalt se lehetett megmenteni.. Most azt se tudjuk, mihez kezdjünk, egy kis bútorozott szobában húzódtunk meg... A hitelezők jönnek-mennek... micsoda szégyen... pedig mi mindig pontosan fizettünk. Az ügyvéd is kéri a pénzt, de az unokaöcsém nem tudja felvenni a négymilliós nyereseményét, mert akárhányszor megpróbálja, mindig valami baja esik. Valamelyik nap is, az ügyvéd és az én ösztönzésemmre, mivelhogy sürgősen szükségünk lenne a pénzre, az unokaöcsém elment a bankba, de ahogy belépett, valaki leütötte, aztán így szólt: „Ó, bocsásson meg, nem magát akartam... kérem, ne haragudjon, elhibáztam...” Az unokaöcsém pedig szépen összecsuklott. Megértetek, ugye, hogy nyakig vagyunk a bajban. Én hiszek az átokban.

CONCETTA: Én is. De mit mondjak Ferdinándónak? Azt, hogy „Ferdinando, kérlek, vond vissza az átkodat”?

ERMINIA: És tudja, mit csinált még a férje? Ez még mind nem elég neki, hogy Mario a vele történt szerencsétlenség miatt nem tudott bejárni dolgozni néhány hét óta, most elküldte neki a felmondását levélben... *(Megmutatja.)* Itt van. *(Sírva)* Még ezt a darab kenyeret is sajnálja tőlünk, amit az unokaöcsém becsületesen megkeresett.

CONCETTA: Ez hülye... megbolondult. Nyugodjon meg, asszonyom... Mit mondjak? Itt, az otthonomban elszabadult a pokol. Meg akarja ünnepelni, hogy egy hónapja elkerülte a veszélyt. Meghívta don Raffaelt, a plébánost... Én nem voltam hajlandó főzni, erre ő fogott hozzá.

STELLA: De én nem ülök az asztalhoz... nem. *(A festményre mutat.)* Szép kis tréfa... Jézusom, ez az ügy még meggyűlölteti velem szegény megboldogult nagyapámat.

ERMINIA: Nem szabad így beszélni.

MARGHERITA: *(A konyhából siet be.)* Az olajosüveg... másik kell neki. *(Benyúl a kredencbe, és fogja az üveget.)* Most süti a húst. Ha látná, asszonyom, kilelné a hideg... A liszt kiömlött a földre, a liszt közepén a nyeleslábások, egymás hegyén-hátán... a lefolyó eldugult... most tisztítja Agliatiello... a hús megégett, az úr meg azt mondja, hogy olyannak kell lennie. Az édességet is elrontotta... Cukor helyett sót tett a krémbe, csupa keserű az egész, aztán azt mondja, hogy direkt ilyenre akarta csinálni...

FERDINANDO: *(Balról jön. Kötény van rajta, az inge ujja feltűrve, jobb kezében lyukacsos szedőkanál. Egy kicsit hamarabb lépett be, és hallotta Margherita utolsó szavait.)* Keserédes... Ilyenre akartam csinálni a tésztát: keserédesre. Tettem bele egy doboz metéltet, két gaetai olívát, fél kockára vágott hagymát, és egy kevés borsot... Mi mindig így ettük. *(Ebben a pillanatban veszi észre donna Erminiát.)* Nini, donna Erminia, hogy kerül ide? Nem adok kezet, mert összepiszkítottam a konyhában. *(Odaadja Margheritának a kanalat.)* Add oda Agliatiellónak... Mondd meg neki, hogy süsse ő tovább a húst... *(Margheritához, aki kifelé indul.)* Forgassa néha!

MARGHERITA: Jó. *(Balra el.)*

FERDINANDO: Don Raffaele megjött már?

CONCETTA: Még nem.

FERDINANDO: Hamarosan itt kell lennie. *(Erminiához)* Ma ünnepeljük, hogy egy hónappal ezelőtt szerencsésen kimásztunk a csávából. A múltkori incidens miatt én most börtönben ülhetnék, a maga unokaöccse meg a temetőben. *(A nők mozgolódní kezdnek.)* Hát maguk?... Maguk is megünneplik ezt a napot, nem?

ERMINIA: *(Alázatosan)* Don Ferdinando, maga egy levelet küldött ma reggel.

FERDINANDO: Miféle levelet?

ERMINIA: Egy elbocsátó levelet.

FERDINANDO: *(Képmutatóan)* Hát igen... Nem tehettem mást. Én kivártam a szükséges időt, csak azután intézkedtem. Egy derék fiatalembert vettem fel a helyébe, olyan embert, aki nehezen lesz szerelmes, és nem veszíti el a fejét a főnöke lánya miatt.

STELLA: *(Az anyjához, a foga közt sziszegve)* Nahát, én mindjárt megpukkadok!

FERDINANDO: *(Közbeszól.)* Hallottam. Fölösleges sugdolóznotok, úgylis hallom.

CONCETTA: Egészségedre!

FERDINANDO: Most mit csináljak? Nem tehetem ki azt a szegény embert az utcára.

ERMINIA: És minket? Don Ferdinando, mi talán nem kerültünk az utcára?

FERDINANDO: Maguknak más lehetőségeik is vannak. Mondja csak az unokaöccsének, hogy aludjon egy félórácskát, aztán majd álmodik valamit... valamelyik rokonuk megtesz két vagy három számot...

megnyeri és felveszi a pénzt. Aztán ott van a négymillió is a négyesért. *(Belülről csengetés)* Nem vette még fel a nyereményt?

Margherita kimegy ajtót nyitni.

ERMINIA: *(Csüggedten)* Nem, még nem.

FERDINANDO: Akkor bizonyára nincs is rá szüksége.

Margherita visszajön don Raffaelével.

RAFFAELE: Jó napot mindannyiuknak, hölgyeim és uraim.

MINDANNYIAN: Jó napot.

A nők kezet csókolnak neki.

RAFFAELE: Hát eljöttem. Nagyon köszönöm a meghívását, don Ferdinando. Örömmel látom, hogy az Úr kegyelméből ismét visszatért családjá és barátai társaságába... Ez nagy örömet okoz nekem. *(Margheritához)* Kislányom...

MARGHERITA: Egy pohár ánizslikórt?

RAFFAELE: Pontosan. Ahogy szoktuk.

Margherita balra kimegy.

CONCETTA: Foglaljon helyet, don Raffaele. *(Egy székre mutat.)*

RAFFAELE: Köszönöm. *(Leül, aztán halkán Concettához)* Nos, milyen a hangulata?

CONCETTA: Ne is kérdezze... Tönkretesz mindannyiunkat.

FERDINANDO: Értem... értem... Mindent hallok.

CONCETTA: Csökönyösebb vagy, mint egy szamár... nagyítóval se találni olyat, aki túltenne rajtad.

Bentről csengetés. Margherita ebben a pillanatban hozza az ánizslikórt és a vizet don Raffaelének, aztán kimegy ajtót nyitni.

RAFFAELE: Köszönöm. Bolondulok az ánizslikőrért

Margherita Strumillóval tér vissza, majd a konyhába megy.

STRUMILLO: Jó napot mindenkinek.

FERDINANDO: Az ügyvéd úr hogy kerül ide?

STRUMILLO: Azért jöttem, mert beszélnem kell magával. *(Erminiához)* Az unokaöccsét letartóztatták.

ERMINIA: Letartóztatták?!

STELLA: De hát miért?

STRUMILLO: Negyedórája az autóbuszon...

FERDINANDO: Parancsol egy kis ánizslikőrt?

Strumillo int, hogy hagyja beszélni.

CONCETTA: De miért?

FERDINANDO: Mi közöm nekem ehhez?

STRUMILLO: Kérdezze meg az apját, ő úgyis olyan jól informált. Látja? Keresztet vetek. Ez egyszerűen félelmetes. Ennek a szerencsétlen embernek egy hónap óta nincs nyugta. Ha csak rágondol, hogy elmegy fölvenni a nyereményét, mintegy parancsra, rögtön valami baja esik. *(Erminiához)* Egy órája az unokaöccsénél voltam, hogy meggyőzzem, tulajdonképpen csak egy babonáról van szó, amivel nem volna szabad törődnie, hogy szüksége van a pénzre... különben maholnap tönkremennek... És hogy fel kell vennie a négymilliót. Hosszas vita után sikerült meggyőznöm. Fogta azt az átkozott szelvényt, a zsebébe tette, aztán elindultunk a Központi Bankba... Már éppen le akarunk szállni a buszról, atyaúristen... mikor valaki felkiáltott: „A pénztárcám! Ne mozduljon senki... Ellopták a pénztárcámat!”... A busz megállt, mindannyian bent maradtunk. Nem sokkal később egy csendőrpárancsnok meg két másik őr egyesével leszállított és megmotoszt mindenkiket, és a maga unokaöccse zsebében megtalálták annak az úrnak a pénztárcáját. A tolvaj nyilván mellette állt és a zsebébe csúsztotta.

Ferdinando fog egy virággal teli kis vázát és az apja képe elé helyezi.

ERMINIA: És most mi lesz?

STRUMILLO: Most pedig megbeszéljük, mit lehet tenni. Én vele akartam menni, de összefutottam egy ismerőssel, aki éppen meg akarta adni nekem a tartozását. Don Ferdinando, komolyan kell beszélnem magával. *(Erminiához)* Ne nyugtalankodjon az unokaöccse miatt, mert telefonáltam egy

barátomnak, aki ismeri a csendőrparancsnokot, és ő majd eligazítja a dolgot. A legfontosabb most az, hogy meggyőzzük don Ferdinandót.

FERDINANDO: Miről akar engem meggyőzni? Mi közöm nekem Bertolini ügyeihez?

STRUMILLO: Van köze hozzájuk. Bebizonyítom magának, hogy igenis köze van hozzájuk. (A többiekhez) Nagyon leköteleznének, ha néhány percre magunkra hagynának don Ferdinandóval.

CONCETTA: Jöjjön, Erminia asszony! Gyere, Stella!

Beszélgetve elmennek. Don Raffaele követi őket.

STRUMILLO: Maradjon, atyám! Nagyon örülnék, ha jelen volna.

RAFFAELE: Kérem, ahogy gondolja.

STRUMILLO: (Ferdinandóhoz) Leülhetnénk tíz percre, hogy nyugodtan és komolyan megbeszéljünk néhány dolgot?

FERDINANDO: Hogyne, kérem, csak nyugodtan.

Leülnek hármásban, ugyanúgy, mint a második felvonásban.

STRUMILLO: Szóval... ami történt, az egyszerűen szégyenletes. Egyik oldalon maga, a másik oldalon Bertolini. Tisztára úgy viselkednek, mint a gyerekek. (Don Raffaeléhez fordul olyan arckifejezéssel, mintha szánakozna Quagliuolo és Bertolini ellenségeskedésén, mintha bizonyosra venné, hogy don Raffaele Console személyében szövetségesre találna; egy komoly ember fölényével, mely szkepticizmusból és gyakorlati szellemből áll, majdnem ironikusan mosolyog.) Nem tudom, arról hallott-e, mi lett a négy millióval?...

RAFFAELE: Á, a négyes? Nem, semmit se tudok róla.

STRUMILLO: Don Ferdinando, itt, abban haragos pillanatban, igen, haragos, ha pontosak akarunk lenni, akkor maga megátkozta Mario Bertolinit...

RAFFAELE: (Elszörnyed) Óóó...

FERDINANDO: Neem...

STRUMILLO: (Nyersen félbeszakítja.) Egy pillanat, kérem, hagyjon beszélni... különben összezavarodom és don Raffaele nem fog érteni semmit... egyszerre csak az egyikünk beszéljen. Attól a pillanattól fogva az én kliensemét számtalan csapás érte, főleg olyankor, amikor fel akarta venni a nyereséget. Most itt vagyunk mi, érett, komoly férfiak... kénytelenek vagyunk azt hinni, hogy átokról van szó...

RAFFAELE: Nem, nem, nem... várjon, kérem, egy pillanatot... Az átok komoly dolog... A kiátkozás?... Ugyan már, kérem, hova gondol... Talán meg akarja dönteni az átkozások tanát? A bűnhődését? A cáfolatot? Az elkövetett tévedések próbáját, melyhez az Átkozások tana úgy jön, mint fogadalmi adomány, mely ki van téve a közönséges átoknak, mert az alvilági istenek szentesítették őket... És

maga mindezt szét akarja rombolni? Mondhatom, szép dolog, ügyvéd úr... A szonettet akarja meghosszabbítani egy sorral...

STRUMILLO: Az Isten szerelmére, nem akarok én megdönteni semmit. Én egyáltalán nem hiszek az átkokban. Azt látom, hogy az én kliensem esetében nagyon nagy szerepet játszik a szuggesztív tényező. Látják, ha megmozdul, máris baja esik. És aztán... de nem, az nem lehet! Gondolják csak el, valaki fölkel egy reggel és azt mondja: „Tizio ellenszenves nekem”, megátkozza és tönkreteszi... Hová jutnánk akkor?

RAFFAELE: De akkor, ha a bajokat, amik a kliensét, Mario Bertolinit érték, nem az átoknak tulajdonítja, nem értem, mit akar most don Ferdinandótól.

STRUMILLO: Tehát maga szerint nemcsak hogy megátkozta, hanem joga is volt hozzá?

RAFFAELE: Mindenesetre megátkozta.

STRUMILLO: És jól tette?

RAFFAELE: Én nem tudom, hogy jól tette-e vagy rosszul... mindenesetre megátkozta...

A szóváltás egyre élesebbé válik a pap és az ügyvéd között.

FERDINANDO: Beszélhetek én is? Szóval én nem átkoztam meg senkit. Az egész szomszédság, a barátaink és ismerőseink mind ezt mondják, de tévednek. Mondhat illet maga, hogy én megátkoztam a kliensét?

STRUMILLO: De vérben forgó szemmel és az apja szelleméhez fordulva mondta: „Nekiadom a szelvényt, de semmi haszna ne legyen belőle! Hozzon rá négymillió bajt! Minden soldo egy átok legyen, hozzon rá kisebb betegségeket, halálos betegségeket, törjön ki keze-lába!...” Talán nem igaz, hogy az apja lelkéhez fordult?

FERDINANDO: Mi az, hogy „talán”? Ha az a pénz nem őt illeti, ha az álom az enyém volt, akkor négymillió bajt fog hozni rá. Akkor a szelvény az enyém... akkor igazam van, nem? És azért fordultam az apám lelkéhez, mert a többség azt hiszi, amit maga. De mindig csak a fantázia dolgozik.

STRUMILLO: Neem, miféle fantázia?... Itt az irracionális lép be... Itt ördögűzésre volna szükség. Ezek valóságos rossz szellemek... A maga apja a túlvilágon nagyon jól szórakozhat.

FERDINANDO: Már megint az apámmal jön. Tudja, mit csináljon? Kerítse elő az apám lelkét és állítsa bíróság elé!

RAFFAELE: Uraim... Hát nem veszik észre, hogy ez istenkáromlás? És ráadásul az én jelenlétemben. Azonnal hagyják abba! Most már én mondom: elég!

BERTOLINI: *(Bentről jön. Sápadt, a haja rendetlen, kócos, jobb keze begipszelve.)* Én is. Én is azt mondom, elég. Jó napot, don Raffaele, jó napot mindenkinek.

STRUMILLO: Mit csináltak? Kiengedték?

FERDINANDO: Kijött?

BERTOLINI: Igen, bár tudom, hogy ez magának nem tetszik. *(Strumillóhoz)* Olyan kedves volt a barátja, egykettőre elintézte.

FERDINANDO: És minek köszönhetem a látogatását?

BERTOLINI: Szeretném megkérni, ne gondoljon többé arra, ami történt! *(Bejönnek, de az ajtóban maradnak és csak figyelnek: Concetta, Stella és Erminia.)* Meggyőződtem róla, hogy tévedtem, a négymillió magát illeti; tessék, itt van a szelvény... *(Odanyújtja Ferdinandónak)* Tessék, tépje szét, ajándékozza el, csináljon vele, amit akar, a magáé!

FERDINANDO: Mi ütött magába? A számokat maga tette meg, a nyeremény a magáé.

BERTOLINI: Don Ferdinando, beszéljünk komolyan! Don Ferdinando, én nem akarok meghalni... Én még fiatal vagyok, nem akarok meghalni... Nekem ez a lottó nem kell... nem kell a pénz. *(Leteszi a szelvényt az asztalra.)*

FERDINANDO: Nekem se kell.

STRUMILLO: Hát akkor kié legyen?

STELLA: *(Energikusan és agresszíven közbelép.)* Senkié... ne legyen senkié! Mi nem akartuk, legyen a tiéd! Szedd össze az összes virágot és rakd a nagypapa képe alá mind! Nekünk nem kell pénz, nincs rá szükségünk, mert mi fiatalok vagyunk... *(Nagyon felindultan)* És neked nincs szíved... mert egy apa nem tudja érzéketlenül nézni, hogy a lánya úgy sírjon, mint ahogy én sírtam valamelyik nap, bárki mást megindított volna. *(Sírva)* Menj innen, soha többé nem foglak szeretni, még akkor se, ha...

Erminia odamegy hozzá és vigasztalja.

CONCETTA: És igaza is van... Gonosz vagy, aljas, elvetemült... Akkor vagy boldog, ha másokat kínozhatsz. Ha megtehetnéd, túvel szurkálnál másokat... akkor lennél boldog. Neked sose fáj a fejed? Te mindig jól vagy? Istenem, mikor húsz nappal ezelőtt fáradtan kerültünk ágyba, legalább nyugodtak voltunk mindannyian. De ez az ember mindig ilyen bolond volt. Tönkretesz mindannyiunkat, de nem bánja. Látja ezt a két szerencsétlent, akik szeretik egymást, aztán olyan bolond szerencsésük volt, hogy anyagilag is rendben volnának, érti, atyám, anyagilag is... de ez azt mondja: „Nem, fiam, te ahhoz mégy, akihez én mondom”... Nem bánja, ha megöli, ha tönkreteszi... mintha az lenne a kötelessége, hogy feldúlja a lánya életét... Ferdinando, én ezt nem csinálom tovább... Érted?... Én elmegyek a bíróságra, és ellened fogok vallani, hogy büntessenek meg, akár a miniszterelnökhöz is elmegyek. Micsoda borzalmas természet... hogy lehet egy ember ilyen állatias... Ferdinando, mennyire utálatos vagy... Ó, Ferdinando, pfuj...pfuj... pfuj...

AGLIATIELLO: *(Balról jön egy óriási tál gőzölgő makarónival. Figyeli a jelentet, nagy érdeklődéssel nézi Margheritát, aki követi egy sajtos és egy mártásos tálát hozva.)* Kész az ebéd.

FERDINANDO: Mondd vidámabban: „Az ebéd készen van...” Úgy, mintha azt mondanád: „A kocsi előállt...”

AGLIATIELLO: *(Megismétli, vidámabban)* Kész az ebéd.

FERDINANDO: Don Raffaele, foglaljon helyet, és bocsásson meg, hogy az Ön jelenlétében...

RAFFAELE: Kérem, nem történt semmi.

FERDINANDO: *(Egy helyre mutat az asztalnál)* Ide, kérem, üljön ide! *(Don Raffaele állva marad a Ferdinando által mutatott szék előtt.)* Ügyvéd úr, kérem, ha nem esik nehezére, szenvedjen együtt velünk!

STRUMILLO: Nem akarom megsérteni.

FERDINANDO: Ide... *(Neki is helyet mutat.)*

STRUMILLO: *(Odaáll, mint don Raffaele.)* Köszönöm.

FERDINANDO: *(Concettához)* Te nem jössz?

CONCETTA: De igen. Együk csak meg, amit főztünk. *(Haragosan közeledik az asztalhoz.)* Igazad van, szégyellhetjük magunkat don Raffaele előtt.

FERDINANDO: *(A Bertolini, Stella és Erminia által képezett csoporthoz közeledik.)* Amikor egy fiatalember szerelmes lesz egy lányba, és feleségül akarja venni, beszél a mamájával... de beszél az apjával is... mert így illik... A séták, a randevúk... *(Bertolinihez)* A feleségem azt mondja, hogy maga szerelmes a lányomba...

BERTOLINI: És maga nem tudta?

FERDINANDO: Én azt tudom, amit elmondanak nekem. Tehát: maga szerelmes Stellába?

BERTOLINI: Igen, uram.

FERDINANDO: Akkor én beleegyezem ebbe a házasságba. És foglaljanak helyet. *(Mindenkire leül, kivéve Stellát, Erminiát és Bertolinit.)* Donna Erminia, foglaljon helyet itt! *(Az asztalnál egy helyre mutat.)* Van még egy hely a maga számára is. *(Erminia leül. Margherita ad neki egy terítéket.)* Maga, Bertolini, üljön ahhoz a kisasztalhoz Stellával, mert itt már csak szűken férnénk el. *(Margherita nekik is terít.)* Tehát... Agliatiello, gyere ide, segíts nekem elosztani az adagokat! *(Elkezdi osztani a makarónit, aztán fölveszi az asztalról a lottószelvényt és felmutatja.)* Maguk mindannyian tanúi annak, hogy Mario Bertolini úr önként, magától jött el hozzám, hogy beismerje, hibázott, hogy a nyereségem engem illet, és visszaadta nekem a szelvényt. Igaz? És én elfogadom... fölveszem a pénzt... és fel is használom... Mivel bejegyzésemet adtam Stella lányom házasságához, hozományul négymillió lírát kap.

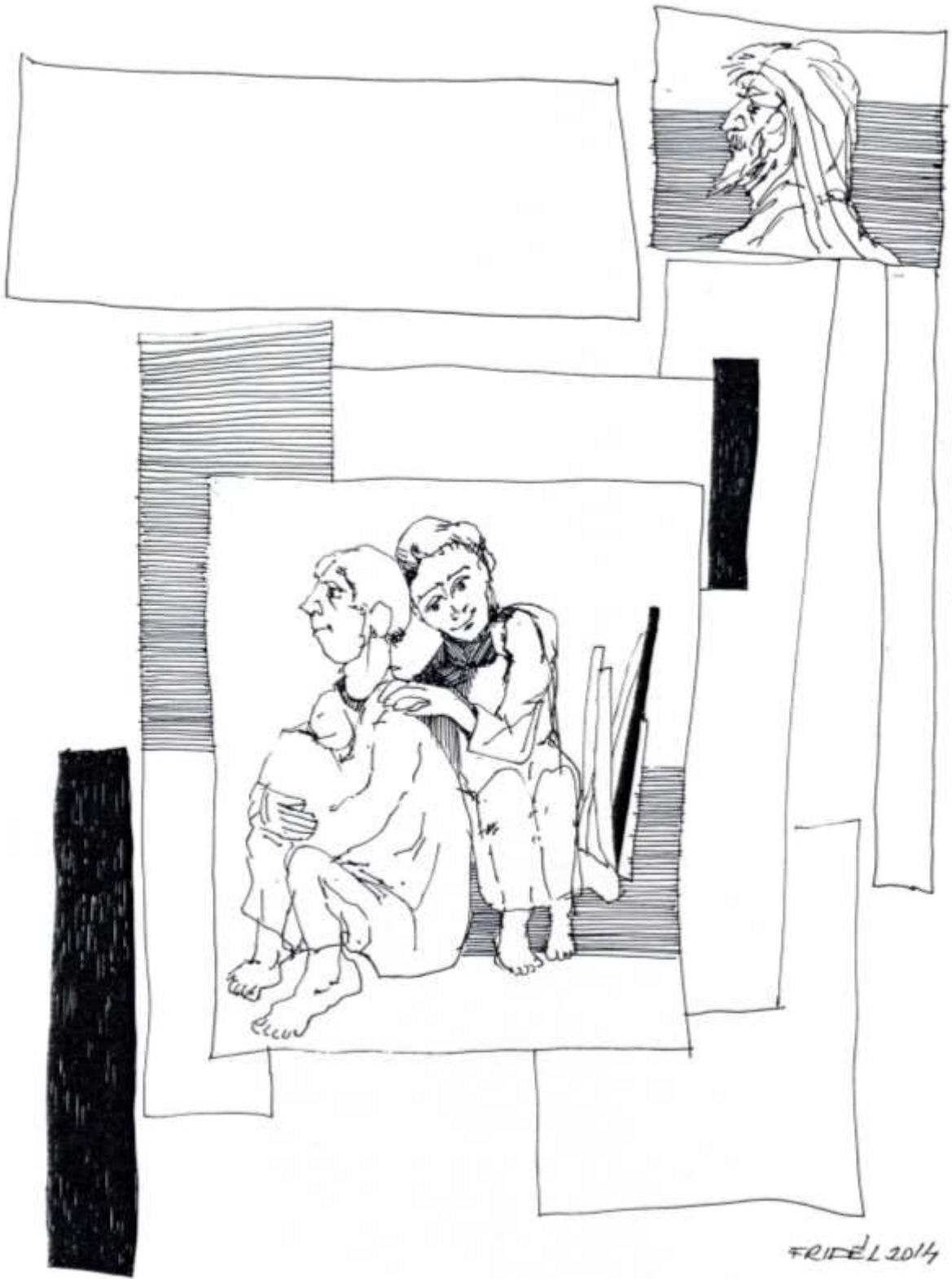
STELLA: *(Meghatottan)* Papa...

FERDINANDO: *(Concettához)* Add ide a tányérod! *(Concetta odanyújtja neki, miközben Ferdinando kiméri neki az adagot, megáll, mert valami az eszébe jutott. Kis szünet.)* De ne felejtse el, Bertolini, hogy boldoggá kell tenned Stellát... Nagyon kell szeretned őt, mert Stella az én szemem fénye.

BERTOLINI: Ez csak természetes... *(És szerelmesen nézi Stellát.)*

FERDINANDO: Mert ha nem... *(Az apja arcképére mutat.)* csak szólnom kell az apámnak... *(Olyan mozdulatot tesz, mintha azt mondaná: „Mindjárt a pokolra küldelek”).*

VÉGE

FRIDEL 2014

Nevek kiejtése, hangsúlyozása

Ferdinando Quagliuolo = Ferdinando Kvaljuólo

Concetta = Koncsetta

Stella = Sztella

Mario Bertolini = Mario Bertolini

Lorenzo Strumillo = Lorenco Sztrumillo

Agliatiello = Aljatiello

Don Raffaele Console = Don Raffaele Konzole

Vittorio Frungillo = Vittório Frundzsillo

Luigi Frungillo = Luidzsi Frundzsillo

Erminia, Bertolini = Ermínia Bertolini

Carmela = Karméla

Margherita = Margerita

Tartalomjegyzék

Szerzői ajánlás.....	1
Edith Bauer: Hálaadás a Bátor Nőnek.....	7
Giosué Carducci: Hajnal és éjszaka	8
William Shakespeare: LXXXI. szonett.....	9
Francesco Petrarca: Áldott legyen a nap... ..	10
Dante Alighieri: Olyan kedvesnek.....	11
Salvatore Quasimodo: Hirtelen leszáll az éj.....	13
Angelo Poliziano: A „Tekintetek”-ből	14
Mariano Latorre: Oyarzo kapitány	15
John Agard: Dobünnep.....	27
Isabel Allende: Az ütődött María	94
Eduardo de Filiipo: Nem fizetek	96
Nevek kiejtése, hangsúlyozása	135
Tartalomjegyzék.....	136

Murawski Magdolna újabb oldaláról mutatkozik be a közönségnek. Az egriek eddig is tudták róla, hogy érdeklődése szinte határtalan, és mindig tud meglepetésekkel szolgálni. Most azonban a világirodalomnak egy olyan távlatát nyitja meg a hazai olvasók számára, ami csemegének számít. Válogatása olyan szerzőkből és olyan munkákból áll, akiket és amelyeket nem, vagy alig ismert eddig a hazai közönség. Talán, mert ő maga is a különlegeset, a kuriózumot szereti, soha nem érte be a középszerű dolgokkal.

Klasszikus szerzőktől újabb fordításokkal előállni talán merészség számba megy, mégsem a gesztust kell nézni, hanem az eredményt. Stílusában alkalmazkodik Shakespeare, Dante és Petrarca mesterekéhez, finoman simul azokhoz, szinte észre se venni, hogy ezek mai fordítások, nem korabeliek. A műfordítás lényege egyébként épp ez: elismerés a szerzőnek, hűen követve annak lépteit, maga után vezetve az érdeklődőket, a tanulni, művelődni vágyókat. Fordításaiból most már értjük, kiktől tanulta a szonettírás művészetét, kedvenc versformáját.

Modern szerzők közül is válogatott Murawski Magdolna. Új és kevésbé ismert a latin-amerikai irodalom a hazai közönség előtt. Chilei és guyanai szerzők bukkannak fel az ismeretlenség homályából, mind egy-egy új színfoltot mutatva be hazájuk gazdag irodalmából. S ránk kacsint a népszerű Toto, alias Eduardo de Filippo, akit filmszerepeiből ismer, aki még ismeri a régi filmeket. Nápoly színes, temperamentumos világát és szereplőit mutatják be a még olaszok számára is nehéz nápolyi dialektusban íródott párbeszéddek, a vérbő komédiázás fordulatos és mulattató miliójét idézve. Mindezt megfűszerezi a dél-olasz szerző egy kis misztikummal, s nem hiányozhat a mérleg nyelvét játszó pap, Raffael atya sem, aki rendre inti az olykor már-már istenkáromlásba menő megnyilvánulások miatt a vulgár-teologizálást művelő köznapi szereplőket.

Mariano Latorre nemcsak a távoli Chiloé szigetről származó embereket ismerteti meg velünk, hanem eszünkbe juttatja, mennyire más szempontok is befolyásolhatják azok döntéseit, mivel a déli féltekén élnek, ahonnan még az észak és dél, tél és nyár fogalma is eltér a mienktől. Ellentéte a mienknek: a déli szél jeges, antarktisi, a nyári szabadságok ideje pedig január.

S ne feledkezzünk meg a kötetet indító Edith Bauerről sem, aki Roberto Ferruzzi: Madonninájához írt egy verset. Jól illeszkedik ez Murawski vallásos költészetéhez, tükrözve azt is, hogy a gyermekkorától Egerben, katolikus többség között reformátusként élő szerző ebbe a világba is jól illeszkedik, kölcsönös tiszteletben egymás hite és személyisége iránt.

Három nyelvről fordította Murawski Magdolna az általa kiválasztott műveket. Nyersfordítást soha nem használ, ő maga értelmezi az olvasottakat idegen nyelvű olvasmányai közül. Angol, olasz és spanyol nyelvről ültette át őket magyarra, hogy mások számára is elérhetőek legyenek ezek a művek.

A műfordítások sora ezzel nem zárult le. Vannak még különleges drámafordítások is a Szerző tarsolyában. Ezeket más kötetbe szánja, később publikálja.

Színész barátai, Saárossy Kinga és Blaskó Balázs állítják, versei jól mondhatók, s csak remélhetjük, hogy a fordításai is ilyenek lesznek az 1. számú „fogyasztók”, az előadóművészek számára. Már csak lapozgatnia kell a közönségnek, a helyi kultúrpolitikusok pedig eltöprenghetnek rajta: nem feltétlenül kell a város határain kívülről kultúrát importálni ide. A falakon belül is van. Támogatás nélkül, sőt ellenszélben is él és virágzik.

Lopes-Szabó Zsuzsa